

Indholdsfortegnelse

Sommernummer 2011: Forord	2
Uddannelsen af den afghanske hær Tom Stoltenberg	4
No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents Nicolai Meulengracht	17
Afvæbning af tankemønstre i post-konflikt samfund Britt Solbjerg Madsen	24
En krig efter reglerne? Amerikanske soldaters fjendebillede og krigsforbrydelser under kampene på vestfronten 1944-45 Martin Fransen	34
Nyt fra bogfronten	50
Anmeldelse af:	
"Den gode krig" af Mikkel Vedby Rasmussen Anmeldt af Kjeld Galster, seniorforsker, Ph.D., M.A.	52
"Når isen forsvinder – Danmark som stormagt i Arktis, olien i Grønland og kampen om Nordpolen" af Martin Breum Anmeldt af kommandør Poul Grooss	55
"Toldstrup – en biografi om en modstandshelt" af Sven Ove Gade Anmeldt af kommandør Poul Grooss	57
"For Danmarks ære" af Jakob Sørensen Anmeldt af kommandør Poul Grooss	58
"Fortrængt grusomhed. Danske SS-vagter 1941 - 1945" af Dennis Larsen Anmeldt af Niels Bo Poulsen	60
"Stiftelsen – bøddlerne fra Aktion Reinhardt" af Torben Jørgensen Anmeldt af kommandør Poul Grooss	62
"Vietnam. The Australian War" af Paul Ham Anmeldt af oberstløjtnant-R Jan Hjortshøj	63
"Stemninger i Kastellet" af Bodil Hallstrøm Aasted og John E. Andersen Anmeldt af kommandør Poul Grooss	64
"Tordenskiold" af Dan H. Andersen Anmeldt af kommandør Poul Grooss	65
"Nazisabotørerne – angrebet på Amerika" af Michael Dobbs Anmeldt af kommandør Poul Grooss	66
"The Pacific – helvede ventede bag det næste hav" af Hugh Ambrose Anmeldt af kommandør Poul Grooss	67
"Royal Castles during the 14th Century" af Vivian Etting Anmeldt af kommandør Poul Grooss	68
Beretning om Det Krigsvidenskabelige Selskabs virksomhed 2010-2011	70
Skrivevejledning	76

Dette nummer af Militært Tidsskrift er det første nummer, som udkommer under Det Krigsvidenskabelige Selskabs ny formand, kontreadmiral Nils Wang – chef for Forsvarsakademiet siden 1. september 2010. I anledning af formandsskiftet indledes nummeret med et indlæg fra den nytilkomne formand, som af bladets redaktion hermed ønskes hjertelig velkommen i stolen.

Tom Stoltenberg skriver på baggrund af sin nu afsluttede stilling som chef for uddannelsessektionen ved *Combined Training and Advisory Group – Army (CTAG-A)/NATO Training Mission – Afghanistan* om opbygningen og uddannelsen af den afghanske hær. Opbygningen af den afghanske hær er sket i højt tempo og det er Tom Stoltenbergs vurdering, at det stort set er lykkedes at skabe et uddannelsessystem, der kan levere soldater, befalingsmænd og officerer af rette kvalitet, i den nødvendige mængde og indenfor de fastsatte tidsmæssige rammer. Han peger dog også på et antal udfordringer og konstaterer, at fortsat støtte fra NATOs træningsmission er nødvendig.

I artiklen “No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents” behandler major Major Nicolai Meulengracht behovet for at forene skabelsen af fysisk sikkerhed med etableringen af et retsvæsen, også selv hvor dette – i fraværet af fungerende domstole og politiorganer – må baseres på de væbnede styrker under krigsretstilstand. Det er hans vurdering, at det er et område, som også de danske styrker fremover i højere grad må indtænke, bl.a. i CIMIC-arbejdet.

Tredje bidrag til dette nummer er skrevet af cand. mag. Britt Solbjerg Madsen og bærer titlen “Afvæbning af tankemønstre i post-konflikt samfund”. I artiklen analyserer hun med udgangspunkt i Irak og Nordirland problemerne med forsonings- og nedtrappingsmekanismer. Der gives undervejs en række eksempler på, hvad der har virket i Nordirland, samtidig med at forskellene mellem de to lande og de deraf følgende udfordringer med at slutte fra tilfældet Nordirland til Irak gøres klart.

Sidste artikel omhandler en militærhistorisk problemstilling. Cand. mag. Martin Frandsen undersøger amerikanske soldaters billede af Waffen-SS soldater under den anden verdenskrig og de hermed forbundne reaktionsmønstre. Ikke sjældent kom det til skydning af SS-krigsfanger, og artiklen diskuterer på den baggrund om disse skydninger først og fremmest skyldtes billedet af SS-soldaterne eller havde andre årsager.

Bladets bagerste del er som vanligt tætpakket med anmeldelser facilliteret eller skrevet af anmeldelsesredaktør Poul Grooss.

Tilbage står kun at ønske læserne en god sommer. Uanset om ferien tilbringes i det danske sommerland eller andetsteds er der forhåbentlig plads til Militært Tidsskrift i bagagen!

Niels Bo Poulsen, chefredaktør

Forord •

Kære læser, kære medlem af Det Krigsvidenskabelige Selskab

Når du modtager dette nummer af tidsskriftet med posten, har et spændene og løfterigt analysearbejde af Det Krigsvidenskabelige Selskabs fremtid taget sin begyndelse. I den kommende tid vil en arbejdsgruppe bestående af en række bestyrelsesmedlemmer ud-sætte selskabets aktiviteter og grundlag for en kritisk, men også kreativ gennemgang. Det er hensigten, at arbejdsgruppen skal se på alt fra foredrag og læsekreds over hjemmeside og Militært Tidsskrift til bestyrelsens sammensætning og mulige ændringer i selskabets love, herunder formålsparagraffen. Sidst på efteråret forventer vi i bestyrelsen at modtage en "reformplan" fra arbejdsgruppen. Efter drøftelse og yderligere raffinering henover vinteren vil generalforsamlingen i foråret 2012 få fremlagt de i planen indeholdte tiltag til beslutning.

Dette arbejde skal imidlertid ikke have opsættende virkning på nye initiativer. Jeg ser således en åbenbar mulighed for, at Det Krigsvidenskabelige Selskab allerede i indeværende år afprøver nye initiativer for på denne måde at få erfaringer med, "hvad der virker" og "hvad der ikke virker". Som et eksempel herpå vil vi i løbet af efteråret etablere en hjemmeside, som kan agere platform for den debat om Forsvarets fremtid, som er helt nødvendig i lyset af de økonomiske rammevilkår, som er meldt ud fra politisk side. De første drøftelser i medierne om emnet har efter min mening været præget af nogen forudsigelighed og måske også kaldt på lidt mere dybde i analysen. Det er derfor ambitionen, at selskabets hjemmeside primo september skal danne rammen om en bredt funderet og mere dybtgående debat, hvori såvel politikere som civile og militære eksperter vil blive inviteret til at deltage. Hjemmesiden vil også komme til at indeholde henvisninger til kommissionsrapporter, artikler og anden offentlig tilgængelig faktuel information om Forsvaret, så det bliver lettere at søge relevante oplysninger for alle der interesserer sig for forsvarspolitiske forhold. Ambitionen er således at etablere en hjemmeside der gør det vanskelige at diskutere eller skrive om Forsvarets fremtid på et uoplyst grundlag.

Uanset, hvorhen reformarbejdet vedrørende Selskabet vil tage os det kommende år, er jeg sikker på en ting, nemlig at det helt centrale i selskabets virke – hvis det fortsat skal være en relevant aktør – vil være den militærvidenskabeligt kvalificerede, kritiske og reflekterende drøftelse af militære spørgsmål. Det er en debat, der både kan og bør føres uden skelen til alders-, værns- eller faggrænser. Jeg håber derfor, at alle medlemmer vil støtte op om debatten og i stort tal melde sig på banen med kortere og længere indlæg både i Militært Tidsskrift og på den før omtalte hjemmeside, når den er klar til efteråret.

Nils Wang, kontreadmiral, formand for Det Krigsvidenskabelige Selskab

Uddannelsen af den afghanske hær

Oberstløjtnant Tom Stoltenberg, Headquarters Supreme Allied Commander Transformation, Norfolk, Virginia.¹

I forbindelse med mit job som chef for uddannelsessektionen ved Combined Training and Advisory Group – Army² (CTAG-A)/NATO Training Mission – Afghanistan (NTM-A) havde jeg i seks måneder tæt berøring med opbygningen og uddannelsen af den afghanske hær, Afghan National Army (ANA), og har derfor et godt kendskab til de mange udfordringer, der er forbundet med det afghanske militære uddannelsessystem og den generelle opbygning af ANA.

I det følgende vil jeg beskrive uddannelsessystemet inden for ANA, herunder hvorledes det har udviklet sig efter NTM-A blev oprettet i november 2009. Afslutningsvis vil jeg påpege nogle af de udfordringer som såvel NTM-A som ANA står overfor på nuværende tidspunkt. Velvidende at de afghanske sikkerhedsstyrker (Afghan National Security Forces (ANSF)) omfatter såvel ANA som Afghan National Police (ANP), vil jeg i denne artikel koncentrere mig om ANA, idet jeg kun i begrænset omfang har beskæftiget mig med uddannelsen af ANP. En række af problemstillingerne vil dog sandsynligvis være de samme.

Det militære uddannelsessystem i Afghanistan³

Baggrund

Selvom den afghanske hær, som vi kender den i dag, officielt først blev oprettet i slutningen af 2002, er det et ofte overset faktum at Afghanistan har haft en national hær siden 1880'erne, og at den i 1979 var på ca. 100.000 mand. I begyndelsen var det primært Storbritannien, der støttede opbygningen af den afghanske hær. Senere kom en række andre nationer på banen, herunder Sovjetunionen og Tyskland, der i mellemkrigsårene havde større eller mindre indflydelse på udviklingen af den afghanske hær. Sovjetunionen havde stor indflydelse på den afghanske hær fra midten af 1960'erne til slutningen af 1980'erne. Perioden 24. december 1979 – 15. februar 1989, hvor Afghanistan var besat af Sovjetunionen, har i særlig grad påvirket den afghanske hær, herunder specielt officerskorpset, hvoraf en stor del af den ældre generation er uddannet i Sovjetunionen eller af sovjetiske instruktører i Afghanistan.

Der er således en arv, påvirket af skiftende regimer i mere end hundrede år, der på godt og ondt har haft og stadigvæk har indflydelse på opbygningen og uddannelsen af den afghanske hær.

I beskrivelsen af uddannelsessystemet inden for ANA vil jeg tage udgangspunkt i Fig. 1, der skematisk angiver uddannelsessystemet; fra hvervning og den grundlæggende uddannelse frem til den enkelte soldats, befalingsmands og officers overgang til den operative struktur. Endvidere vil de videregående uddannelser blive beskrevet. Som hovedregel

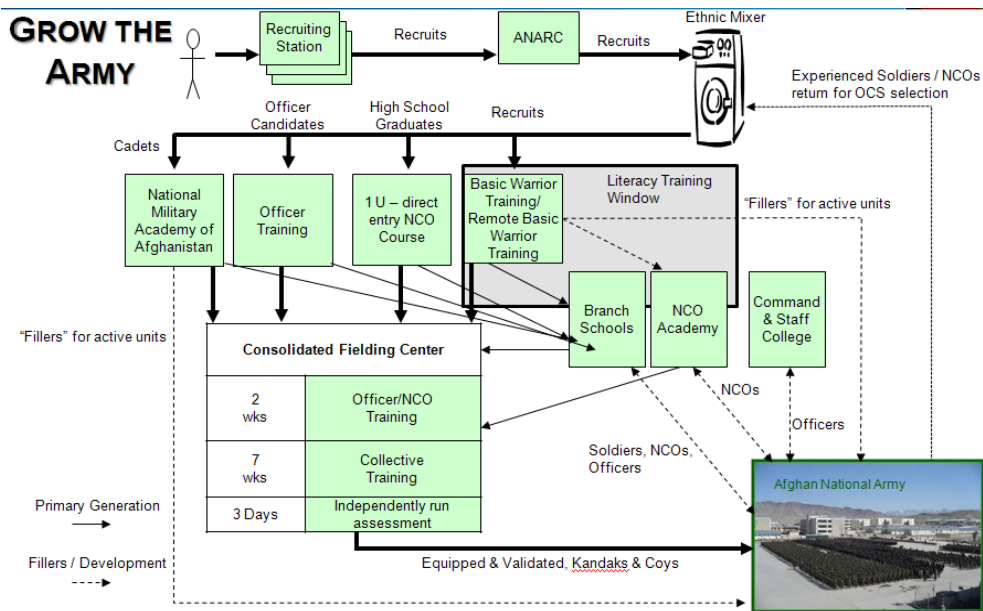
¹ Videreudsendt som Chef G7 ved CTAG-A/NTM-A i perioden februar – august 2010.

² CTAG-A's primære opgave er at opbygge, uddanne, vejlede og monitere Afghan National Army Training Command (ANATC), der blandt andet er ansvarlig for den grundlæggende militære uddannelse af ANA.

³ Beskrivelsen af det militære uddannelsessystem er primært baseret på CTAG-A OPORTER 2010-2011, CTAG-A Command Brief, NTM-A Year in Review November 2009 to November 2010, ANATC Course Catalogue 2011 samt Commander NTM-A Assessment Brief, April 2011.

Uddannelsen af den afghanske hær •

har jeg anvendt de danske betegnelser for diverse uddannelser og kurser, idet NTM-A/CTAG-A engelske betegnelser er anført som fodnoter.

Hvervning

Hvervning til ANA foregår ved lokale hvervekontorer, der er placeret i flere af de større provinsbyer samt 16 mobile hvervekontorer, der primært hverver personel fra landområderne.

Hverveprocessen for ANA og ANP er den samme og består af tre trin, der skal være afsluttet inden ansøgeren kan gennemføre uddannelse indenfor ANA eller ANP.

Trin 1: Ansøgeren skal være i besiddelse af et antal fotos og et nationalt identifikationskort fra distriktet, der er verificeret af guvernøren eller en tilsvarende person. Ansøgeren skal endvidere være i besiddelse af en personlighedserklæring, der skal være underskrevet af to "ældre" fra ansøgerens by eller landsby. Ansøgeren skal være mellem 18 og 28 år, idet der dog er mulighed for dispensation i særlige tilfælde.

Trin 2: Ansøgeren henvender sig til et lokalt hvervekontor eller et af de mobile hvervekontorer, hvor vedkommende udfylder et ansøgningsskema. Herefter gennemføres en screening af ansøgerens helbredsstilstand og eventuelle kriminelle baggrund. Ansøgningsskemaet underskrives af hvervekontoret og medbringes til det lokale hovedkontor for hvervning med henblik på at blive verificeret og underskrevet.

Trin 3: Det lokale hovedkontor gennemfører en helbredsundersøgelse, hvorefter alle papirer underskrives af guvernøren eller en tilsvarende person. Afslutningsvis sendes ansøgningen til Forsvarsministeriet, der gennemgår alle papirer, og giver bemyndigelse til at ansøgeren kan påbegynde uddannelse indenfor ANA.

De tre trin bliver suppleret med biometriske profiler, der giver ANA mulighed for til enhver tid at identificere alt personel. De biometriske profiler har endvidere været medvirkende til, at en række oprørere er blevet fanget i at forsøge at blive hvervet til ANA. På trods af dette tiltag er det alligevel lykkedes oprørere at blive hvervet til ANA, men som oftest er hvervningen til oprørsbevægelsen sket efter optagelsen til ANA.

Uddannelsen af den afghanske hær •

Den militære grunduddannelse

Den indledende grunduddannelse (rekrutuddannelse)⁴ i ANA varer i alt otte uger og gennemføres enten ved Kabul Military Training Center (KMTC), der, som navnet indikerer, er placeret i Kabul, eller ved et af de seks regionale uddannelsescentre (Regional Military Training Center (RMTC)), der er placeret henholdsvis i Darulaman, Mazar-e-Sharif, Khost, Kandahar, Shorabak⁵ og Herat. Der er således et RMTC i hvert af ANA korps ansvarsområde.

Uddannelsen ved de enkelte uddannelsescentre gennemføres jævnt et standardiseret program, der løbende justeres og godkendes af ANATC. Selvom der er tale om et standardiseret uddannelsesprogram er der forskel på uddannelsen ved de enkelte centre, idet lokale forhold, herunder råderet over skydebaner mv. har indflydelse på den daglige uddannelse. Desuden er der stor forskel på kapaciteten ved KMTC og RMTC, idet KMTC er dimensioneret til at kunne gennemføre fem årlige grunduddannelsesmoduler af op til fem kandaker (bataljoner), på hver 1.400 mand, samtidigt. I alt 35.000 på årsbasis. Hver RMTC er dimensioneret til at uddanne en kandak, på 1.400 mand, fem gange om året⁶. I alt 38.000 på årsbasis. Den samlede kapacitet til grunduddannelse er således på 73.000 mand om året.

Det standardiserede uddannelsesprogram indeholder almindelige soldatermæssige færdigheder, såsom march, skydning, eksercits, førstehjælp samt fysisk uddannelse og træning. Desuden gennemføres moduler i bykamp, Check Points, forhold overfor vejsidebomber og Counter-insurgency (COIN). Der gennemføres kontrolprøver i de fleste fag.

Efter grunduddannelsen er soldaten rede til at fortsætte sin funktionsuddannelse eller direkte tilgå en enhed i den operative struktur som geværskytte⁷. Sidstnævnte option har været realiteten for mange soldater i den forcerede opbygning af ANA. Der er således allerede på dette tidspunkt et uddannelsesmæssigt efterslæb i den operative struktur.

Befalingsmandsuddannelser

Den indledende befalingsmandsuddannelse⁸ kan enten gennemføres direkte efter den indledende grunduddannelse eller efter gavntjeneste i en enhed.

Uddannelsen gennemføres ved KMTC⁹ eller RMTC i umiddelbar forlængelse af grunduddannelsen. For soldater med gavntjeneste gennemføres uddannelsen i relation til hvornår de enkelte korps er tildelt uddannelsespladser. Før påbegyndelse af uddannelsen skal soldaten bestå en fysisk kontrolprøve samt en lægeundersøgelse. Endvidere skal soldaten være på niveau 1 i læsning, skrivning og regning¹⁰ og kunne tale enten Dari eller Pashto.

⁴ Basic Warrior Training gennemføres ved KMTC. Remote Basic Warrior Training gennemføres ved RMTC.

⁵ RMTC Shorabak blev officielt åbnet 30. april 2011. Forud for dette tidspunkt gennemførte US Marine Corps indledende grunduddannelse og befalingsmandsuddannelse ved Joint Security Academy Shorabak.

⁶ RMTC Khost har kun kapacitet til 600 mand per uddannelseshold.

⁷ Personellet fra ca. hver anden uddannelseskandak er efter afsluttet grunduddannelse blevet fordelt direkte til de enkelte korps uden anden form for supplerende uddannelse.

⁸ Team Leader Course (TLC). Betegnelsen Non-Commissioned Officers Leadership Course (NCOLC) anvendes også.

⁹ Ved KMTC har der, af kapacitetsmæssige årsager, indtil videre kun været gennemført et reduceret TLC af 2 ugers varighed. Uddannelsen omfatter således ikke læsning og skrivning, og andre fag er fjernet eller reduceret.

¹⁰ Literacy Training (evnen til at læse, skrive og regne).

Uddannelsen af den afghanske hær •

Uddannelsen omfatter grundlæggende forhold inden for ledelse og føring, kontrolværktøjer, skydeinstruktion, enhedsuddannelse på gruppeniveau, samt en uges uddannelse i læsning, skrivning og regning. Efter gennemført uddannelse udnævnes soldaten til sergent (E5) og afgår til Consolidated Fielding Center (CFC) med henblik på at tilgå en nyoprettet enhed, der skal gennemføre indledende førings- og enhedsuddannelse, tilgår direkte en enhed i den operative struktur eller vender tilbage til sin oprindelige enhed.

Efter at have forrettet tjeneste som sergent i en ikke nærmere angivet periode kan befalingsmanden komme i betragtning til en videregående uddannelse¹¹, hvor han gennemgår et otte ugers forløb ved Infanteriskolen eller RMTC¹², der består af fem ugers uddannelse med fokus på ledelses- og føringsmæssige færdigheder samt enhedsuddannelse på gruppe- og delingsniveau samt en uges uddannelse i almindelige militære færdigheder. De resterende to uger anvendes til uddannelse i læsning, skrivning og regning. Efter gennemført uddannelse udnævnes sergenterne til stabssergenter (E6) eller oversergenter (E7), alt afhængig af deres anciennitet, og returnerer til deres enhed.

På grund af manglende befalingsmænd på højere funktionsniveau blev der i 2010 introduceret en ny befalingsmandsuddannelse; 1 Uniform¹³ (1U). Denne uddannelse varer 12 uger og efter afslutning af uddannelsen udnævnes kursisterne til stabssergent (E6), og der er ikke krav om at kursisten senere skal gennemgå NCOBC. Forudsætningen for at kunne komme på 1U er en High School uddannelse eller tilsvarende teknisk uddannelse. På grund af at kursisterne har væsentlige bedre skolemæssige forudsætninger end kursisterne ved TLC og NCOBC, er der tale om et forceret uddannelsesforløb, der omfatter både den militære grunduddannelse og moduler fra såvel TLC som NCOBC, i alt otte uger, der gennemføres centralt ved Bridmal (befalingsmand) Academy ved KMTC, RMTC Darulaman og i De Forenede Arabiske Emirater¹⁴, samt fire ugers uddannelse ved respektive tjenestegrensskoler. Efter gennemført uddannelse tilgår den nye befalingsmand CFC med henblik på at tilgå en nyoprettet enhed eller tilgår direkte en enhed i den operative struktur.

1U er i høj kurs hos ANA, hvilket blandt andet har medført, at det afghanske forsvarsministerium flere gange, og som oftest med ultrakort varsel, har befalet nye midlertidige kurser oprettet ved RMTC. Problemet har imidlertid været, at RMTC ikke tilsvarende fik tilført de påkrævede ressourcer i form af instruktører og uddannelsesmateriel, hvilket har medført, at der kan stilles tvivl om uddannelsesniveaue. En del kursister mødte desuden op uden de nødvendige uddannelsesmæssige forudsætninger, hvilket selvsagt gav anledning til store udfordringer for ledelsen ved respektive RMTC'er.

Der gennemføres også et kursus for befalingsmænd, der skal forrette tjeneste i stab¹⁵. Der er tale om en supplerende uddannelse af seks ugers varighed. Kursets indhold er primært fokuseret på administration og andre støtteopgaver i en højere stab (brigade, division og korps). Forudsætningen for at komme på BSNCO er enten TLC, NCOBC eller 1U.

Udover BSNCO findes der endvidere en lang række specialistkurser for befalingsmænd, der gennemføres ved respektive tjenestegrensskoler.

¹¹ Non-Commissioned Officer's Battle Course (NCOBC).

¹² Ved RMTC gennemføres uddannelsen af mobile uddannelses- og træningsteams fra Infanteriskolen. RMTC uddanner primært befalingsmænd fra korpse.

¹³ Direct Entry NCO (1U) Course.

¹⁴ De Forenede Arabiske Emirater har planlagt at oprette 1000 1U uddannelsespladser for ANA. Projektet støttes af Frankrig. Endvidere er der planer om at oprette 1U uddannelsespladser i Tyrkiet.

¹⁵ Battle Staff NCO Course (BSNCO).

Uddannelsen af den afghanske hær •

Der findes yderligere to videregående uddannelser for befalingsmænd på højeste funktionsniveau. Et 11 ugers kursus¹⁶, der kvalificerer oversergenter (E7) og seniorsergenter (E8) til at besætte funktioner som Sergeant Major i et kompagni eller forrette tjeneste i stabs- og instruktørfunktioner, og et 22 ugers kursus¹⁷, der forbereder senior- (E8) og chefsergenter (E9) til at forrette tjeneste som Sergeant Major på bataljons-, brigade- og korpsniveau. Begge kurser gennemføres ved Bridmal Academy og fokuserer på ledelse og administration i relation til funktionsniveauet. Set i relation til antallet af befalingsmænd i ANA er der tale om relativt få uddannelsespladser på højeste funktionsniveau, idet begge kurser pt. gennemføres to gange årligt med i alt 88 kursister på FSC og 66 kursister på SMC. I takt med opbygningen af befalingsmandskorpset i ANA er dette imidlertid ikke tilstrækkeligt og en udvidelse af kapaciteten er da også planlagt i løbet af 2011-2012.

Officersuddannelser

Det er muligt at blive officer i ANA på flere forskellige måder, idet det militære uddannelsessystem indeholder både en kortvarig og en længerevarende officersuddannelse. Dertil kommer flere videregående officersuddannelser på højeste funktionsniveau samt for chefgruppen.

Den kortvarige officersuddannelse, der grundlæggende kan sammenlignes med en reserveofficersuddannelse, består pt. af to forskellige kurser. Officers Candidate School (OCS) er et 20 ugers kursus, der gennemføres ved Officer's Training Brigade OTB, der er en del af KMTC. Forudsætningen for optagelse er at kursisten er i besiddelse af en universitetsuddannelse eller en High School eksamen. Befalingsmænd med gode evner i læsning, skrivning og regning kan også komme i betragtning. Alle ansøgere skal gennemføre en prøve, der blandt andet påviser kursistens ledelsesmæssige potentiale samt en fysisk kontrolprøve og en helbredsundersøgelse. OCS indledes med en forceret militær grunduddannelse, hvorefter der gennemføres uddannelse inden for taktik, ledelse og uddannelse, administration med videre. Der lægges stor vægt på den holdningsmæssige uddannelse med vægt på de væbnede styrkers rolle i det afghanske samfund og over for civilbefolkningen. OCS indeholder også tjenestegrensmøder, afhængig af hvor kursisten efterfølgende skal forrette tjeneste. I takt med tjenestegrensskolernes oprettelse vil modulerne blive gennemført ved disse skoler. Efter afslutning af OCS udnævnes kursisterne til løjtnanter, med tre års tjenestepligt, og afgår til CFC med henblik på at tilgå en nyoprettet enhed eller tilgår direkte en enhed i den operative struktur.

I foråret 2010 startede det første hold kvinder på OCS. Dette skete på afghansk initiativ efter direkte dekret fra det afghanske forsvarsministerium. I løbet af kort tid udarbejdede ANATC i samarbejde med OTB en særlig uddannelsesplan møntet på de afghanske kvinder. Uddannelsens varighed svarer til OCS (20 uger), men er opdelt i to moduler. Første modul varer 12 uger og omhandler den grundlæggende militære uddannelse suppleret med ledelse og uddannelse, administration med videre. Det andet modul varer 8 uger og har fokus på logistik, økonomi- og personelforvaltning, idet kvinderne efter afslutning af OCS udnævnes til løjtnanter, med tre års tjenestepligt, og skal forrette tjeneste inden for logistik og økonomi- og personelforvaltning i højere stabe og på tjenestegrensskoler, herunder primært Human Ressource (HR) skolen. På grund af de særlige sikkerhedsforanstaltninger, som det har været nødvendigt at etablere omkring den kvindelige OCS uddan-

¹⁶ First Sergeant Course (FSC).

¹⁷ Sergeant Major Course (SMC). I foråret 2011 blev det første kursus gennemført under afghansk ledelse, indtil da blev kurset gennemført af primært amerikanske og engelske instruktører.

Uddannelsen af den afghanske hær •

nelse, så blev det første hold ikke uddannet ved KMTC, men ved en særligt bevogtet lokalitet i Kabul. Der er efterfølgende etableret en facilitet ved KMTC til det kvindelige OCS kursus.

Mujahideen Integration Course (MIC) er en særlig officersuddannelse af otte ugers varighed. Denne uddannelse er udelukkende forbeholdt Mujahideen krigere, der tog aktiv del i modstanden mod den sovjetiske besættelse, og som ønsker at forrette tjeneste i ANA. Da disse "krigere" forudsættes at have praktisk erfaring i krigsførelse fokuserer uddannelsen primært på emner som ledelse, administration samt læsning, skrivning og regning. Efter gennemgang af MIC udnævnes kursisterne til en grad, der er afhængig af deres erfaring og status. Det er således ikke ualmindeligt, at officerer med en MIC uddannelse bliver udnævnt til en højere grad end officerer med en OCS uddannelse. Integration vejer således ofte tungere end den reelle uddannelsesmæssige baggrund.

Den længerevarende officersuddannelse gennemføres ved National Military Academy Afghanistan (NMAA)¹⁸, der er placeret i Kabul. NMAA er en afghansk kopi af den amerikanske officersuddannelse, der gennemføres ved West Point. Der er således tale om en fireårig uddannelse møntet på unge mænd, der ønsker at gøre karriere inden for ANA. For at komme i betragtning til optagelse på NMAA skal ansøgeren som minimum have en High School eksamen. En stor del af ansøgerne kommer fra Kabul Military High School (KMHS)¹⁹, der er en militær kostskole for unge mænd, finansieret af det afghanske forsvarsministerium. KMHS tilbyder et treårigt uddannelsesforløb, der specielt henvender sig til elever, der senere ønsker at søge optagelse på NMAA og OCS eller tilsvarende civilt uddannelsesniveau.

Ud over traditionelle militære fag tilbydes kadetterne også en civil uddannelseskompetence inden for computerteknologi, jura, engelsk og bygningskonstruktion. I sommerperioderne gennemføres den praktiske del af den militære uddannelse, idet kadetterne deltager i uddannelsesmoduler arrangeret af og gennemført ved KMTC.

Der har indtil 2010 været 400 kadetter på hver NMAA årgang. Fra 2010 er kapaciteten øget til 600 kadetter på hver årgang, hvilket medfører, at den første årgang med 600 kadetter afslutter deres uddannelse i 2014. Efter afgang fra NMAA skal de nye officerer gennemgå tjenestegrensspecifikke kurser ved respektive tjenestegrensskoler. De nyudnævnte løjtnanter har 10 års tjenestepigt efter afgang fra NMAA.

ANA officerernes videreuddannelse består af tre kurser; et kursus for officerer på lave/højere funktionsniveau²⁰, et kursus for officerer på højeste funktionsniveau²¹ og endeligt et kursus for chefgruppen²².

Kurset for laveste/højere funktionsniveau er beregnet for premierløjtnanter, kaptajner og majorer med mindre end to år i graden, der er erklæret egnet til at være kompagnichefer eller forrette tjeneste i bataljons- og brigadestabe, og gennemføres i to adskilte moduler. Det første modul varer 16 uger og det andet modul varer 15 uger. Officererne skal have afsluttet det første modul for at komme i betragtning til andet modul. Gennemførelse af andet modul er en forudsætning for at blive udnævnt til oberstløjtnant.

¹⁸ NMAA blev oprettet i 2005. Skolen gennemfører blandt andet udvekslingsprogrammer med West Point og Sandhurst.

¹⁹ KMHS blev oprettet i 1933. Skolen støttes af Tyrkiet.

²⁰ Joint Officers Command Staff Course (JOCS).

²¹ Operational Command and Staff Course (OCSC).

²² Senior Command and Staff Course (SCSC).

Uddannelsen af den afghanske hær •

Kurset for højeste funktionsniveau er for majorer, oberstløjtnant eller tilsvarende civile, der skal forrette tjeneste i brigade- og korpsstabe eller tilsvarende stillinger på ministerieniveau. Kurset varer 21 uger.

Kurset for chefgruppen er for oberster, brigadegeneraler, generalmajorer eller tilsvarende civile, der skal forrette tjeneste i chefstillinger på brigade- og korpsniveau, stabstjeneste på korpsniveau og i generalstaben samt på ministerieniveau. Kurset er endvidere åbent for kursister fra ANP, indenrigs- og udenrigsministeriet samt andre ministerier og institutioner, der er involveret i forsvars- og sikkerhedspolitik.

Tjenestegrensskoler

I løbet af 2009-2010 blev der oprettet 11 tjenestegrensskoler²³. Hovedparten af skolerne er etablerede i midlertidige faciliteter, idet de permanente faciliteter bliver etableret inden for de kommende to-tre år. Den sidste tjenestegrensskole, Panserskolen, er planlagt til at åbne medio 2011.

Tjenestegrensskolerne er ansvarlig for at planlægge og gennemføre tjenestegrensspecifikke kurser for såvel menige, befalingsmænd og officerer. Der er tale om et relativt bredt spektrum, fra funktionsuddannelse til tjenestegrensspecifikke officerskurser. Desuden har alle skoler kapacitet til at opstille og udsende mobile uddannelses- og træningsteams, der kan gennemføre uddannelse og træning ved RMTC'erne samt efter behov ved de enkelte korps, division og brigader. Der er således et stort behov for koordination mellem de implicerede parter, og den nuværende opdeling af ansvaret mellem uddannelsesstrukturen og den operative struktur vanskeliggør denne koordination²⁴. Her tænkes specielt på uddannelse og træning af det personel, der allerede er tilgået den operative struktur. Erfaringerne viser, at den operative struktur generelt er tilbageholdende med at afgive personel til uddannelse og træning, herunder afgive personellet til en anden struktur. Der er eksempler på, at den operative struktur har etableret en parallel uddannelsesstruktur, herunder uddannelse af befalingsmænd, uden om ANATC, hvilket selvkært er spild af de i forvejen sparsomme ressourcer.

Hver tjenestegrensskole har afghansk ledelse, men støttes af en eller flere koalitionsnationer, hvoraf en nation normalt har det overordnede ansvar. Storbritannien har således det overordnede ansvar for Infanteriskolen, men flere andre koalitionsnationer, herunder Mongoliet, støtter med instruktører, uddannelsesmateriel med videre. Tilsvarende er Australien ansvarlig for Artilleriskolen støttet af blandt andet Kroatien, Slovakiet og Polen. Danmark vil i 2011 have to instruktører ved Infanteriskolen og fra 2012 endvidere to instruktører ved Signalskolen²⁵.

En af de vigtigste opgaver for koalitionsnationerne ved de enkelte tjenestegrensskoler er gennemførelse af Train-the-Trainer (T3) kurser for afghanske instruktører med henblik på hurtigst muligt at få overdraget uddannelsesansvaret til ANA således at det er afghanere, der uddanner afghanere.

²³ Infantry School, Artillery School, Engineer School, Signals School, Military Police School, Logistics School, Human Resources School/Finance School, Legal School, Health School, Intelligence School samt Religious and Cultural Awareness School .

²⁴ Ansvaret for uddannelse og træning er todelte. ANATC er ansvarlig for al grundlæggende uddannelse for menige, befalingsmænd og officerer, samt den indledende førings- og enhedsuddannelse. Korpsene er ansvarlige for enheds- og samvirkeuddannelsen. ANATC og korpsene refererer alle til ANA General Staff.

²⁵ Aftale om den danske indsats i Afghanistan: *Helmand-planen 2011-2012*.

Indledende førings- og enhedsuddannelse

Efter de grundlæggende uddannelser mødes det menige personel, befalingsmænd og officerer ved CFC, hvor nye enheder (bataljoner/afdelinger og selvstændige kompagnier) opstilles og gennemfører ni ugers uddannelse. Ved CFC samles enhedens personel og materiel (våben, køretøjer, udrustning med videre) for første gang med henblik på at gennemføre indledende førings- og enhedsuddannelse. Der er tale om en tidsforskudt uddannelse idet officerer, og befalingsmænd i nøglefunktioner, ankommer to uger forud for det menige personel med henblik på at gennemføre grundlæggende føringsuddannelse. Denne uddannelse foregår i samarbejde med CFC og det Operational Mentor Liaison Team (OMLT) eller Embedded Training Team (ETT) fra en koalitionsnation, der tilgår enheden på dette tidspunkt.

Efter afslutningen af den grundlæggende føringsuddannelse tilgår det menige personel og resten af befalingsmændene for at gennemføre de resterende syv ugers træning. Enhedens materiel udleveres, hvorefter der gennemføres en intensiv enhedsuddannelse, herunder også enheds- og samskydninger på de lavere niveauer. Enhedsuddannelsen gennemføres normalt som handlebaner. Den samlede træning afsluttes med en ratificeringsøvelse, hvor enhederne som minimum skal opnå Capability Milestone 3 (CM 3)²⁶. Såfremt enheden bliver ratificeret overgår den til den operative struktur²⁷ og forskyder til sin nye garnison, normalt eskorteret af sit OMLT/ETT. Bliver enheden ikke ratificeret forbliver den ved CFC med henblik på yderligere træning og fornyet ratificering.

Den praktiske gennemførelse af ovennævnte har ikke uventet været problemfyldt. Mangel på officerer og befalingsmænd, herunder specielt befalingsmænd i nøglefunktioner, manglende eller forsinket tilgang af materiel, herunder specielt køretøjer, radioer og våbensystemer (morterer og dysekanoner) har flere gange resulteret i et dårligt træningsforløb. Dette kombineret med, at nogle OMLT/ETT ligeledes har været forsinket i deres ankomst, har været dårligt eller forkert bemanded eller har manglet køretøjer og materiel, har medført at værdien af den afsluttende træning for visse afghanske enheders vedkommende i bedste fald har været tvivlsom. Konsekvensen er, at visse enheder i den operative struktur har et uddannelsesmæssigt efterslæb, der skal indhentes, alt i mens enheden, i værste fald, er operativt indsat!

Uddannelsesproduktion 2009-2010

Det militære uddannelsessystem i Afghanistan leverede i perioden november 2009 – november 2010, der er sammenfaldende med NTM-A's første år, imponerende resultater. Udgangspunktet var en personelstyrke på ca. 97.000 mand i oktober 2009. Ved udgangen af oktober 2010 var målet at ANA's personelstyrke skulle være på 134.000 mand. Dette mål blev opfyldt allerede ved udgangen af juli måned og ved udgangen af oktober var personelstyrken ca. 144.000, en forøgelse på over 40 pct. I forhold til målet om en personelstyrke på 171.600 ved udgangen af oktober 2011 viser prognosen at dette mål vil blive opfyldt, og sandsynligvis allerede i begyndelsen af juli 2011. På 2 år er ANA således blevet forøget med ca. 75.000 mand!

²⁶ Betegnelsen Capability Measurement anvendes også. CM 3 (Initial Operational Capability): The unit is capable of partially conducting, planning, executing and sustaining operational missions with coalition support. CM 2: The unit is capable of conducting primary operational mission(s) with coalition support. CM 1: The unit is capable of conducting primary operational mission(s).

²⁷ Inden for ISAF overgår det overordnede ansvar fra NTM-A til ISAF Joint Command (IJC), idet enheden nu er operativ.

Uddannelsen af den afghanske hær •

Antallet af officerer blev i perioden forøget med ca. 3.100 og antallet af befalingsmænd blev forøget med ca. 11.000²⁸. Der er dog fortsat stor mangel på officerer og befalingsmænd og prognosen viser, at ANA tidligst vil nå styrkemålet for disse personelgrupper i løbet af 2012 - i relation til en samlet ANA personelstyrke på 171.600. En forventet opbygning af ANA til 195.000 mand i 2012 vil dog yderligere forværre manglen på officerer og befalingsmænd.

Der blev i 2010 opstillet og uddannet i alt 22 bataljoner og 33 selvstændige kompagnier, syv brigadehovedkvarterer og et divisionshovedkvarter, samt et antal kommando- og specialstyrkeenheder²⁹. Ganske imponerende!

Udviklingsmuligheder

Det militære uddannelsessystem er under konstant udvikling. En lang række initiativer og projekter er allerede iværksat eller er under overvejelse. Et af de helt store projekter er oprettelsen af Afghan National Security University (ANSU). Faciliteterne til ANSU er allerede ved at blive etableret i Qargha, der ligger i den vestlige del af Kabul. Indledningsvis var planen at oprette et Aghan National Defense University, der primært var møntet på ANA, men senere blev det besluttet at "universitet" skulle omfatte ANP og andre sikkerhedsrelaterede myndigheder, hvorefter navnet blev ændret til ANSU. ANSU bliver opbygget efter amerikansk forbillede, og er under amerikansk ledelse og vejledning. En lang række uddannelser overføres til ANSU fra de nuværende uddannelsesinstitutioner. ANSU vil til sin tid omfatte den længerevarende officersuddannelse, der pt. gennemføres ved NMAA, samt de videregående officersuddannelser, der pt. gennemføres ved Command and Staff College. De længerevarende befalingsmandsuddannelser (SMC og FSC) overføres til ANSU fra Bridmal Academy. Endvidere flyttes COIN uddannelsescenteret og sprogskolen til ANSU. Der bliver således tale om et ganske imponerende uddannelsesmiljø.

Der er endvidere planer om på sigt at etablere et stort uddannelsescenter (Combat Arms Center) bestående af Infanteriskolen, Artilleriskolen og Panserskolen. Den endelige placering af centeret er endnu ikke fastlagt, men Kandahar har været nævnt som en mulighed.

Udfordringer

Hvervning

En af de store udfordringer i forbindelse med hvervning til de afghanske sikkerhedsstyrker er kravet om hurtigt at opbygge disse styrker og samtidig tilsikre, at disse afspejler Afghanistans multietniske befolkningssammensætning. Multietniske sikkerhedsstyrker ligger afghanerne meget på sinde og indtil videre er det stort set lykkedes at hverve til disse i henhold til befolkningens sammensætning. Der er dog medio 2011 en overrepræsentation af Tajikere, dog primært indenfor ANP, på bekostning af en række af de mindre befolkningsgrupper. Den største befolkningsgruppe, Pashtunere, er repræsenteret i forhold til den procentvise sammensætning.

Fastholdelse

Fastholdelse af officerer, befalingsmænd og soldater i ANA er et område, der vil få stor opmærksomhed i de kommende år. Selvom ANA har mere end rigelig uddannelseskapacitet til opretholdelse af en ANA styrkestruktur på 171.600 (195.000) mand, så er det sær-

²⁸ Den store stigning i antallet af befalingsmænd kan endvidere henføres til et stort antal geledudnævnelser, primært i sommeren 2010.

²⁹ CTAG-A Command Brief.

deles vigtigt at fastholde erfarne officerer, befalingsmænd og soldater med henblik på at opretholde det nuværende niveau og danne basis for videreudvikling af ANA.

Den procentvise andel af personel, der falder i kamp, bliver langtidsskadet eller på anden vis forlader ANA (heri ikke medregnet personel, der går på pension) er forholdsvis høj. Hårde kamphandlinger har selvklart indflydelse på denne afgang, men størstedelen skyldes personel, der simpelthen "forsvinder" fra ANA. En stor del af dette personel returnerer til deres landsbyer eller bliver tiltrukket af bedre aflønning i private vagtværn og -korps. ANA har anført 1.4 pct. som målet for denne afgang, men i 2010 og i første halvdel af 2011 har procentsatsen været mellem 2.5 og 3.0 pct³⁰.

ANA har ligeledes fastsat et mål for forlængelse af kontrakter ved kontraktophør samt gentegning af kontrakter for personel, der af en eller anden grund har forladt ANA, men som nu ønsker at genindtræde. ANA har anført 60-70 pct. som succeskriterie for denne fastholdelse³¹. Indtil videre har ANA været i stand til at opfylde succeskriteriet. Det gælder dog ikke sommermånederne, hvor det generelt har været vanskeligt at fastholde personel på grund af høsten (både den legale og illegale). Dette forhold er der indtil videre blevet kompenseret for ved en væsentlig større fastholdelsesprocent i vintermånederne.

I takt med at det afghanske samfund får et bedre økonomisk fundament og der etableres flere arbejdspladser i den offentlige og private sektor kan fastholdelsen af personel i ANA komme under pres. Nye tiltag, herunder bedre løn- og pensionsforhold, til fastholdelse af ANA personel er allerede blevet gennemført eller er under overvejelse.

Kvantitet kontra kvalitet

Der er ingen tvivl om, at den indledningsvise opbygning af ANA var baseret på kvantitet frem for kvalitet. Styrkemålet var styrende for al uddannelse i ANA, hvilket resulterede i, at uddannelseskravene og -tiden blev reduceret. For eksempel bestod den indledende grunduddannelse oprindeligt af 12 ugers træning. Denne grunduddannelse blev i første omgang reduceret til ti ugers træning og efterfølgende reduceret til de nuværende otte ugers træning – en reduktion på 33 pct.

I takt med at opbygningstakten flader ud og det endelige styrkemål opnås, skal der ske et skifte fra kvantitet til kvalitet. Denne proces er delvist igangsat, blandt ved oprettelse af tjenestegrensskolerne, men der er fortsat behov for at forbedre de grundlæggende uddannelser for både officerer, befalingsmænd og soldater. Uddannelseskravene skal øges med henblik på at til sikre at officerer, befalingsmænd og soldater i ANA kan løse de stillede opgaver. Introduktion af nye våben- og kommunikationssystemer stiller ligeledes store krav til kvaliteten af respektive uddannelser.

Der er mange eksempler på at uddannelsesniveaulet indenfor ANA er blevet forbedret – og ofte har der været tale om forbedringer, der er baseret på relativt enkle tiltag. For eksempel er antallet af soldater, der består den afsluttende kontrolprøve på deres udleverede gevær under grunduddannelsen steget fra 35 pct. i november 2009 til 95 pct. i november 2010³². Den markante forbedring skyldes bedre skydeinstruktører og en ændring af de skiver, der bliver anvendt under uddannelsen.

Manglen på afghanske instruktører på stort set alle uddannelsesniveauer er en forhindring, der skal overvindes for at hæve kvaliteten af uddannelser indenfor ANA. Der er allerede iværksat tiltag til at få uddannet flere og bedre instruktører ved KMTC, der er ansvarlig for uddannelsen af instruktører til ANA, og i mellemtiden anvendes primært ame-

³⁰ Commander NTM-A Assessment Brief, April 2011.

³¹ Ibid.

³² NTM-A Year in Review November 2009 to November 2010, pp. 10.

Uddannelsen af den afghanske hær •

rikansk personel som instruktører. Denne løsning er i modstrid med ønsket om, at det er afghanere der uddanner afghanere, men er absolut nødvendig i den givne situation.

Læsning og skrivning

I ANA vurderes 93 pct. af officererne, 35 pct. af befalingsmændene og 11 pct. af soldaterne at være i stand til at læse, skrive og regne³³. Dette faktum giver selvkklart nogle store udfordringer for opbygningen og uddannelsen af en professionel hær. ANA og NTM-A har derfor iværksat et storstilet projekt med henblik på at forbedre ovennævnte procentsatser. Stort set alle uddannelser og kurser indeholder en eller anden form for undervisning i læsning, skrivning og regning, idet hovedvægten af undervisningen dog gennemføres i forbindelse med de grundlæggende uddannelser, herunder den indledende rekrutuddannelse og den indledende befalingsmandsuddannelse. Tjenestegrensskolerne gennemfører ligeledes undervisning i læsning, skrivning og regning, idet disse skoler har et stadigt stigende behov for at kunne gennemføre uddannelse på mere og mere avancerede våben- og kommunikationssystemer, der stiller krav om gode evner og færdigheder inden for læsning, skrivning og regning.

Der er dog også et stort behov for at gennemføre undervisning i læsning, skrivning og regning for de befalingsmænd og soldater, der allerede er i den operative struktur. Der er således etableret undervisningsfaciliteter og ansat instruktører i stort set alle garnisoner - mange steder under ret primitive forhold.

At undervisning i læsning, skrivning og regning har prioritet kan afspejles i antallet af instruktører. I marts 2010 var der 294 instruktører, i marts 2011 var der 1067 instruktører og i marts 2012 er målet 2500 instruktører³⁴. Målet er, at primo 2012 er over 50 pct. af det samlede antal befalingsmænd og soldater i ANA i stand til at læse, skrive og regne på første klassetrinsniveau. Set i relation til de, i dette afsnit, tidligere anførte procentsatser er der tale om et højt ambitionsniveau, idet det svarer til over 100.000 befalingsmænd og soldater!

Kapacitet kontra efterspørgsel

Som tidligere anført har det nuværende uddannelsessystem indenfor ANA generelt været i stand til at uddanne det nødvendige personel i takt med opbygningen af ANA. Uddannelsessystemet vurderes endvidere at have tilstrækkelig kapacitet til årligt at kunne uddanne det nødvendige personel til ANA i slutmålsstrukturen. Problemet er dog imidlertid, at der er i løbet af den forcerede opbygning af ANA er etableret et relativt stort uddannelsesmæssigt efterslæb med hensyn til officerer og befalingsmænd. Flere tiltag er allerede iværksat, herunder den før omtalte forøgelse af antallet af kadetter på hver årgang ved NMAA, men yderligere tiltag skal gennemføres for at kunne udligne efterslæbet og samtidig understøtte den fortsatte opbygning.

Antallet af OCS hold forventes at blive forøget yderligere i løbet af 2011-12 og der er også tiltag med henblik på at etablere OCS uddannelsespladser i udlandet, herunder De Forenede Arabiske Emirater - i lighed med de 1U kurser, der allerede gennemføres.

Antallet af befalingsmandskurser forventes at blive yderligere forøget i 2011-12, blandt andet ved at reducere antallet af uddannelsespladser til den grundlæggende militære uddannelse ved KMTC og RMTTC, og overføre disse til de grundlæggende befalingsmandsuddannelser; TLC og 1U. Det største problem i forbindelse med denne omlægning

³³ Ibid. pp. 10-11.

³⁴ Commander NTM-A Assessment Brief, April 2011.

Uddannelsen af den afghanske hær •

er imidlertid at skaffe de nødvendige instruktører, idet der som tidligere omtalt generelt er mangel på disse indenfor ANA, og specielt ved RMTC.

Ansvar og ejerskab

Et af de springende punkter omkring Afghanistanens fremtid er hvornår afghanerne overtager det fulde ansvar for deres egen sikkerhed, og herunder også ansvaret for den fortsatte opbygning og uddannelse af ANA.

Selvom den afghanske hær allerede har overtaget ledelsen af en række uddannelsesinstitutioner kan der stadigvæk spores en vis tilbageholdenhed over at skulle stå med det fulde ansvar, specielt hos den ældre generation af officerer. En række af disse officerer ønsker fortsat at NTM-A skal stå i spidsen for den fortsatte opbygning og udvikling af ANA og med dem selv stående på sidelinjen, klar til at modtage alle positive meldinger, men også klar til at videresende eventuel kritik til NTM-A.

I takt med at mange dygtige yngre officerer, hvoraf mange har fået videregående officersuddannelser i en række vestlige lande, besætter flere og flere af de tunge stillinger i ANATC og Generalstaben, vil der være en større vilje til at tage ejerskab af den fortsatte opbygning og udvikling af ANA.

Det er således yderst vigtigt, at der skabes plads til de yngre kræfter, hvilket blandt andet sker ved med etablering af pensionsordninger for de ældre officerer, der som oftest ikke har nogen form for opsparing og derfor ikke specielt motiverede for at forlade ANA.

Korruption

Korruption er et velkendt fænomen i Afghanistan, herunder også indenfor ANA. En af udfordringerne er, at korruption af mange ikke anses som et negativt forhold, men snarere som en del af den daglige tilværelse.

Korruption kan, såfremt den ikke bekæmpes eller som minimum reduceres, imidlertid være med til at underminere stabiliteten i de afghanske sikkerhedsstyrker og derved direkte påvirke Afghanistanens interne og eksterne sikkerhed. NTM-A har derfor i samarbejde med det afghanske forsvarsministerium indført en lang række tiltag i kampen mod korruption. Anti-korruption indgår som en fast bestanddel af den holdningsprægede undervisning på de videregående uddannelser for såvel officerer som befalingsmænd. Endvidere anses undervisning i læsning, skrivning og regning for at være et effektivt middel imod korruption ud fra tesen om, at disse fundamentale kundskaber vil gøre specielt de menige soldater i stand til at gennemskue og modstå korruption. ANA har endvidere indført, at lønninger ikke længere foregår som kontant udbetaling, men via et særligt bankkort, hvilket har reduceret muligheden for at foresatte kan "tage deres del af den enkeltes løn". Den afghanske hær udbetaler således nu 95 pct. af de samlede lønninger via det særlige bankkort³⁵.

Da korruption ikke kan bekæmpes i løbet af kort tid er det utroligt vigtigt at allerede iværksatte tiltag følges til dørs, og at ethvert tilfælde af korruption undersøges og får konsekvenser for de involverede - uanset hvilket niveau de befinder sig på. Det afghanske forsvarsministerium er meget opmærksom på fænomenet og ved at bekæmpelse af korruption er et målepunkterne for verdenssamfundets vurdering af Afghanistan.

Afslutning

Opbygningen af ANA er hidtil sket i rekordtempo og der er intet der tyder på, at tempoet vil falde i de kommende år. Støttet af NTM-A er det stort set lykkedes afghanerne at opbygge

³⁵ NTM-A Year in Review November 2009 to November 2010, pp. 23.

Uddannelsen af den afghanske hær •

og fastholde et uddannelsessystem, der er i stand til at levere det nødvendige antal soldater, befalingsmænd og officerer af rette kvalitet og til tiden, således at ANA for tiden er foran den planlagte opbygningstakt. Der er dog fortsat store udfordringer med at indhente efterslæbet med hensyn til befalingsmænd og officerer, men med de allerede iværksatte tiltag skal det nok lykkes at indhente efterslæbet. Fortsat støtte fra NTM-A er nødvendig i de kommende år, men i en mindre fremtrædende rolle, idet afghanerne både vil og kan overtage mere og mere af ansvaret for opbygning og uddannelsen af ANA.

Den afghanske forsvarsminister har fastsat målsætningen for ANA: "It is an army which is democratically accountable, nationally oriented, ethnically balanced and increasingly disciplined and effective."³⁶

Hvorvidt ANA i sidste instans er succesfuld afhænger af mange forhold, men det uddannelsesmæssige fundament er på plads!

³⁶ Gen. Abdul Rahim Wardak, "The Afghan National Army – Journey to Self-Reliance". *NTM-A Shona ba Shona*, Vol. 1/Num. 3, 2011, pp. 7.

No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents

Major Nicolai Meulengracht¹

Security Sector Stabilisation at the Tactical Level in Counterinsurgency Operations

The Danish Army has been involved in protracted counterinsurgency campaigns now in both Iraq and Afghanistan with battalion-size units operating at the tactical level within a wider coalition frame. Despite the lack of a national doctrine for this type of operation, these units have sought to defeat insurgents while also engaging local communities, coordinating with government structures and supporting host nation security forces. The tactical successes have been many; however, the strategic effects have at times remained in a stalemate, as proper government authorities have failed to reach the areas that coalition and host nation forces have paid a high price securing.

Over the past year, politicians have become increasingly focused on Security Sector Reform (SSR) in Afghanistan and on supporting Afghan security forces in running their own operations. This change in priorities has significantly transformed both organisation and operations at the tactical level. Initially, our troops were organised to conduct their own operations, but now they are being organised towards supporting the host nation. It is a positive development and perhaps the only way towards concluding this kind of mission. But while acknowledging that this has been a continuous learning process, one may still wonder if perhaps this focus should be installed from the initial phase of any such mission and if it should be given more attention in our doctrine for the tactical-level units. Still, even the doctrine of our alliance partners is unclear on the military role in SSR and particularly when it comes to the lower tactical levels in the initial phases of the mission.

This article gives a brief introduction to the principles of insurgency and counterinsurgency to highlight the main characteristics and challenges for those readers unfamiliar with the details of them. It argues that merely securing areas with our troops will not be enough to defeat an insurgency locally, but that it is necessary to install law and order under the host nation government's authority. Since law and order is often considered part of an SSR process, this article will discuss the difference between SSR and Security Sector Stabilisation (SSS). It argues that whereas the tactical-level units must have a very firm focus on establishing initial security through SSS activities, their role in SSR is more limited if not non-existent in the first stages of a mission. Finally, it will discuss briefly how the tactical-level units should integrate the SSS activities in operations as part of the step-by-step framework popularly known as clear-hold-build. It argues that if the capacity to install law and order locally is missing, the tactical-level units will have to provide the rule of law functions itself or accept that only the clear-phase can be conducted, otherwise it will risk undermining its own credibility and the authority of the local government.

¹ This article was written as part of the Conflict Management module at the Senior Joint Staff Course, Royal Danish Defence College, in May 2011, where the author was a student. In 2009, prior to Senior Joint Staff Course and Army General Staff Course, the author was Executive Officer and assistant to the Commander of the Danish Battlegroup in Helmand, Afghanistan.

Insurgency and counterinsurgency: Getting the priorities straight

Nato doctrine defines insurgency as ‘the actions of an organised, often ideologically motivated, group or movement that seeks to effect or prevent political change of a governing authority within a region, focused on persuading or coercing the population through the use of violence and subversion’. Insurgents seek to undermine the authority of the government while reinforcing the legitimacy of the insurgency. They do this both through persuasion and coercion of the local population to gain their support. Violence is a means to destabilise a country, causing the authorities to either collapse or overreact, and thereby reducing its popular support. Violence can also be used against the population, coercing it to remain neutral or provide support for the insurgents.²

This definition leads to the assumption that if only the core grievances³ for the insurgency can be removed, then, theoretically, the insurgency will lose its cause and cease to exist. Addressing core grievances, however, is beyond the scope of any military operation. Military units have a supporting role in the comprehensive effort of addressing core grievances, but we need to keep in mind that military doctrine and operations are focused on defeating insurgents. Like any other army, insurgents are dependent on resources to sustain their operations. They can draw upon transnational support from interests groups abroad, and the local population can provide them with material and financial support, recruits, shelter, and intelligence. The population can provide this willingly, but as the definition suggests, it is often achieved through violence and subversion. The military focus in operations therefore becomes to deny the insurgents this support by isolating them from the population and making it difficult for them to threaten the local population. In the 1950s Malayan counterinsurgency campaign, British forces *literally* isolated the population from the insurgents by installing the threatened population in villages surrounded by barbed wire and a small garrison of police and military to protect them. Army and Special Forces then conducted patrols in the jungle in order to defeat the insurgents in what would otherwise have been their safe haven⁴. Turning villages into gated communities in today’s counterinsurgency scenarios, such as Iraq and Afghanistan, is probably an impossible task. The idea, however, remains the same: Establish law and order in the populated areas and provide human security while striking the insurgents in their safe havens.

Nato, UK and US doctrines all emphasize in their principles for counterinsurgency the political primacy and need for legitimacy, the unity and coordination of the military and civilian effort, the isolation of the insurgents, and that security under the rule of law is essential⁵. To restate this in simple terms, a counterinsurgency campaign must at all levels isolate the insurgents from the population and their resource bases while addressing the core grievances that drive the insurgency. A key element in this, which directly involves the tactical-level units, is to establish law and order under the authority of the local government.

² Nato “AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency” (Ratification Draft 2, 2010), para. 0302-3

³ Nato doctrine discusses core grievances more in detail in AJP 3-4.4 para. 309

⁴ Rupert Smith, *The Utility of Force*. London: Penguin Group, 2006, p. 204

⁵ Nato “AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency” (Ratification Draft 2, 2010), para. 0333 (Nato doctrine refers to these principles as *attributes*); UK Ministry of Defence, “AC71749 Part 10 Counterinsurgency Operations” (Issue 2), March 2007, ch. 3 para. 5; U.S. Army, “FM 3-24 Counterinsurgency”, December 2006, para. 1-112 to 1-147

Security Sector Reform and Security Sector Stabilisation: First things first

According to the OECD, SSR is defined as ‘seeking to increase partner countries’ ability to meet the range of security needs within their societies in a manner consistent with democratic norms and sound principles of governance, transparency and the rule of law. SSR includes, but extends well beyond, the narrower focus of more traditional security assistance on defence, intelligence and policing.⁶ SSR is, in other words, not merely a matter of building or downsizing a military or police force – it is about political reform. It is about ensuring that the state upholds law and order on its own territory efficiently, that it is financially sustainable and in accordance with good governance principles as well as the needs and beliefs of the civil society for whom it is there to protect. It includes the legislative, judicial and executive powers, and therefore not only police or military, but also government bodies, courts, prisons, private security companies, and civil society bodies.

SSR can be particularly critical to consolidate the peace and stability in a post-conflict state. Over the past decade SSR has received increased attention in both Iraq and Afghanistan as it is believed to address both the security issue as well as the core grievances. However, development and reform of state institutions as well as the strengthening of the relationship between state institutions and civil society require a certain level of security. In the article “A Model for Security Sector Stabilisation in Counterinsurgency Operations: Case Afghanistan”, P.D. Thruelsen argues that because SSR was not originally developed as an element in stabilising a state undergoing an insurgency, but is used for exactly that, the short-term objectives of establishing security can endanger the long-term process of actual and sustainable reform. In a counterinsurgency campaign the need for security initially becomes a matter of expanding, training, and equipping the state’s security forces. Thruelsen therefore argues that ‘the baseline will ultimately have to be Security Sector Stabilisation (SSS) as precondition for complete SSR implementation’. He further argues that conflicting interests between providing security rapidly and reforming institutions while involving civil society will complicate the implementation, often resulting in fragile and stand-alone solutions⁷. It is therefore necessary to make a clear distinction between SSR and SSS, as the military role is significantly different in the two. For the tactical-level units in a counterinsurgency campaign it becomes a matter of Security Sector Stabilisation, not Reform.

The military role in security sector reform and stabilisation: The problems down in the mud

Nato, UK, and US doctrines for counterinsurgency all emphasize the need for developing the host-nation’s security forces and all make reference to the principles of SSR and SSS. The American field manual on counterinsurgency has a chapter devoted to this theme under the title “Developing Host Nation Security Forces”, which states the purpose clearly with this quotation: ‘Helping others to help themselves is critical to winning the long war’⁸. All doctrines have a clear focus on building, training, equipping, and mentoring or advising

⁶ Global Facilitation Forum for Security Sector Reform, “A Beginner’s Guide to Security Sector Reform (SSR)”, December 2007, www.ssrnetwork.net

⁷ Thruelsen, Peter Dahl, *A Model for Security Sector Stabilisation in Counterinsurgency Operations: Case Afghanistan*. Copenhagen: Royal Danish Defence College, 2011, pp. 1, 4-10

⁸ U.S. Army, “FM 3-24 Counterinsurgency”, December 2006, p. 6-1

No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents •

the host nation's military and police. The doctrines are focused on creating more forces that can fight insurgents, but they remain unclear of what our tactical-level units are to do in order to ensure either the short-term stabilisation or the long-term reformation, or both. Increasing the total level and the efficiency of the security forces is a very good start, but not necessarily enough to isolate the insurgents from the population's active or tacit support, nor reduce the core grievances.

This is perhaps the crux of the problem that tactical-level units have been facing in both Iraq and Afghanistan. Battalion or company sized units occupy new areas and defeat all insurgents opposing them. Bases are built, regular patrolling commenced, and liaison is established with the local community. If not already there, host nation military units or police arrive later and join the patrolling. There are, however, no other government or state bodies present in the area, and the civil society therefore continues to function on its traditional principles. After a while, the insurgents become fully aware of our unit's operational patterns, and occasionally they harass patrols and checkpoints in order to inflict losses. The insurgents prove to the local population that they can oppose the security forces, and the attrition makes our troops and homelands weary and impatient. The damage inflicted on civilians and their property in these encounters makes the environments *insecure* for the local population. In the meantime, insurgents operate among the people as non-combatants and out of sight of the security forces. The local population continues to be coerced – at a minimum into remaining neutral, but in most cases into actively supporting the insurgents through the provision of food, shelter, and money. At times, the situation even reaches a point where the local population wants the security forces to withdraw so that combat activities will cease. Even though highly-trained coalition forces are present in the area, there is no formal enforcement of the rule of law. If the local population wishes to report a crime to the local authorities, there are none – or those that are may still be dysfunctional and corrupt. The insurgents exploit this and act instead as the governing authority as they can exert justice swiftly and in accordance with local customs – perhaps even with satisfactory outcomes for all parties involved. When the presence of the security forces cannot extend the host nation government's authority through the establishment of law and order, it fails to provide security for the local population and fails to promote the government's legitimacy.

What often seems to happen is that the tactical-level units get bogged down. The environment is still non-permissive for state bodies and development organisations to commence the political, economic, and social activities as well as proper law enforcement. The tactical-level units are efficient in combat operations but cannot install rule of law by their own means. Instead, Civil-Military Cooperation (CIMIC) units undertake various projects with the civil society, promoting the image of the security forces and trying to win the hearts and minds of the locals. While kind-hearted in their nature, and used for publicity in our homelands, these CIMIC projects often aim at winning consent for the coalition force rather than promoting the authority of the local government. The local population therefore has to balance its engagement with the security forces with that of the insurgents. One day soon, the security forces will have left the area and the insurgents will be the only authority remaining. The security forces try to offer the carrot, but all along it is the insurgents that have the stick. The words of John Wayne describe well the approach of the insurgents: "If you've got them by the balls their hearts and minds will follow."

Integrating security sector stabilisation with tactical-level unit operations: New sheriff in town

Nato, UK, and US counterinsurgency doctrines provide a simple step-by-step framework for operations: the three phases of Clear, Hold, and Build⁹. The logic is simple: A geographical area of importance to the overall campaign is selected and military forces are employed to **clear** it for insurgents and to secure the area. Once cleared, military forces **hold** the area so that host nation security forces gradually can take over the responsibility for upholding security and keeping the insurgents out. Once host nation government bodies and security forces have been installed, the focus changes to the actual development effort that addresses the core grievances and **builds** the government's legitimacy and capability.

The theory is simple, but as stated above, the problem seems to be that the tactical-level units often get bogged down in the hold phase. The problem can be two-fold: 1) Military units initiate a clear phase well before means have been made available for a hold phase. The units thereby overstretch their own and the host nation's capacity and undermine their credibility as a force capable of providing security. 2) The military units are running along with their own campaign plan detached from the broader governance institutions within the host nation. This may be because the units seek to stress the insurgents by denying them safe havens, or because there is a political pressure to clear and secure certain areas. The result, however, can be that they undermine national control, ownership, and the long-term objectives of reforming the security sector as a whole. Naturally, all sorts of compromises have to be made when fighting an insurgency while being under pressure to produce visible results. At this point, however, it is necessary to balance short-term priorities with long-term objectives, and to set the level of ambition according to actual capacity.

Prior to the clear phase, a unit at any level must define carefully what it sets out to achieve before it launches its operation. If clear of insurgent presence in an area is necessary for the long-term objectives, then the means to hold must be made available first. If the host nation does not yet have this capacity, the tactical-level unit should lower its level of ambition – for example by conducting raids with the limited objective of striking the insurgents, but not securing the area. Alternatively, the unit *itself* must install rule of law under what would in fact be martial law – i.e. the imposition of military rule by military authorities on an emergency basis when civilian authorities fail to function effectively. Agreeing upon objectives, coordinating with, supporting and training host nation security forces *and* local governance institutions therefore becomes a vital part of the shaping prior to commencing a clear-hold-build operation.

The clear phase is perhaps the most straightforward phase and what our units are best suited for. The clear phase will typically be carried out an offensive operation with the aim of defeating any armed resistance and securing the area. Whether our forces are in a lead or supporting role to host nation security forces, or carry it out alone, will depend on the host nation's capacity. Active involvement of the host nation authorities and ownership of the clear phase should of course be given priority.

The hold phase is where security for the local population is established through the establishment of law and order. This is where local military or police start taking over the law

⁹ Clear-Hold-Build has its origins from the Malayan campaign. It has been used widely in both Iraq in Afghanistan and since then been written into US doctrine and now also Nato doctrine. British doctrine for stability operations name the phases Secure-Hold-Develop (UK JDP 3-40).

No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents •

enforcement and rule of law bodies must start functioning – such as a local governing authority and justice bodies. There is no Security Sector *Reform* taking place in this phase, but it is strictly a matter of introducing a formal, even if rudimentary, security sector into the area – i.e. Security Sector *Stabilisation*. Ideally, the role of tactical-level units in this phase is to support local governance, justice and police – or military – in enforcing rule of law. This can be done through daily mentoring or advising both in the field and in the offices, as well as supporting when carrying out operations to find or strike insurgent cells. If, however, the unit is taking the lead role in the hold phase, it should be because the area is being controlled under martial law. This implies that tactical-level units must perform the functions of local administration, police, courts, and prisons – functions which our units are not traditionally trained nor staffed for. What is decisive for the hold phase, however, is that the ungoverned space – or power vacuum created after the insurgents were expelled – is filled out quickly by formal rule of law bodies. In other words, it must be made clear that there is a new sheriff in town – an authority that represents the legitimate government.

The build phase can begin when the necessary host nation governance and security bodies are in place and when law and order has been established so that government institutions and non-governmental organisations can start rebuilding and developing local economy, infrastructures, and civil society. Our tactical-level units are to be exclusively in a supporting role. It is also in the build phase that actual SSR activities start taking place, which have the aim of establishing effective governance, oversight, and accountability in the security system, improving the delivery of services and ensuring its sustainability. This is where we need to be realistic in our expectations to the role of tactical-level units – they are combat units that can coordinate, support, train, and advise host nation security forces, but they cannot reform a local security sector, develop institutions, or empower the civil society.

Conclusions

At the tactical level, combat units carrying out clear-hold-build operations must retain a careful focus on establishing law and order that will protect the local population. The British doctrine manual for stability operations sums this up neatly in its definition of protecting the population: ‘Where the state lacks the capability or will to meet human security needs, individuals tend to transfer loyalty to any group that promises to meet those needs, including adversarial groups such as insurgents and foreign fighters, as well as belligerents and opportunists. These groups can exploit human insecurity by providing money, basic social services and a crude form of justice. Winning the contest for human security therefore, is fundamental to the development of host nation government authority and, ultimately security of the state.’¹⁰ Units at the tactical level can be employed to conduct operations against insurgents to disrupt them, degrade their numbers, and deny them freedom of movement and their safe havens. However, these activities are not enough to provide human security and often not even enough to isolate the insurgents from the population. When securing an area, unit commanders therefore need to keep in mind that the insurgents are still there among the population, coercing them and drawing upon their support. Rule of law is the key to human security so that the local population, as citizens,

¹⁰ UK Ministry of Defence, “X JDP 3-40 Security and Stabilisation: The Military Contribution” (Ratification Draft, 2009), para. 513

No Enforcement of Rule of Law, No Tactical Defeat of the Insurgents •

have an authority to turn to when they are being threatened, stolen from, forced to labour, or have witnessed criminal activity.

All operations must, of course, be tightly interwoven with the host nation's authorities and security forces' operations. It is, after all, their country and their territory. Tactical-level units play an important role in the Security Sector *Stabilisation*, which has the aim of enabling essential and minimum security functions to be established and maintained¹¹. Security Sector *Reform*, however, has a different, much broader, and political aim, which is to enable good governance, proper service delivery, and financial sustainability in the security sector. The tactical-level units' capacity and role in SSR activities are therefore limited – their focus remain on providing security, either themselves or in conjunction with the host nation's security forces. Political and strategic decision-makers must keep in mind that tactical-level units are not employed to conduct Security Sector Reform, nor run or coordinate all the strings of a counterinsurgency campaign. Tactical-level units conduct combat operations against insurgents and work to provide human security for the local population in conjunction with the host nation's security forces – they work to stabilise the situation so that other actors can enter the area and commence development, reconstruction, and reform.

In a counterinsurgency campaign, however, merely securing an area with tactical units is not enough to provide human security. It requires proper law enforcement and justice bodies or the insurgents will otherwise continue to work in the shadows and fill out the ungoverned space. If the host nation's rules of law bodies are inadequate or still non-existent, the power vacuum has to be filled out by other means. Other means may essentially end up being the responsibility of even tactical-level units, which will then have to install martial law locally while promoting the authority of the legitimate government. If rule of law is not installed, tactical-level units end up getting bogged down in a continuous clear phase, where the fight against the insurgents become a local war of attrition – a war the insurgents will have won the moment the units are transferred elsewhere. Decision-makers at all levels need to be conscious of this riling dilemma that merely sending our combat units will not be enough, but installing an immediate even if rudimentary authority that can uphold rule of law is key. Basic and immediate law and order may, if necessary, have to be provided through local martial law, where combat units take on the temporary role of the local government, the judge, the police, and the prison. Our units are not trained or staffed for these functions, but in the future it may be the focus of CIMIC and other supporting elements.

¹¹ Thruelsen, Peter Dahl, *A Model for Security Sector Stabilisation in Counterinsurgency Operations: Case Afghanistan*. Copenhagen: Royal Danish Defence College, 2011, pp. 1, 4-10

Afvæbning af tankemønstre i post-konflikt samfund

Cand. mag. Britt Solbjerg Madsen.

En komparativ tilgang til forsoningsprocesser

Følgerne af voldelig konflikt kan være ødelæggende og processen mod *sustainable peace* kan være lang og med komplekse implikationer. Disse har oftest en negativ indflydelse på genopbygningen af samfundet, såvel som på den sociale og politiske proces i samfund, der tidligere har været kastet ud i voldelig konflikt. Generelt bliver muligheden for vedvarende fred i en post-konflikt mere opnåelig når tidligere stridende parter engageres i en forsoningsproces. Efter at volden i en konflikt er ophørt venter en stadig svær opgave i at genopbygge eller ligefrem opbygge relationer mellem ofre/gerningsmænd, som har været skadet eller helt nedbrudt i forbindelse med konflikten. Hvis de stridende parter er nødsaget til at leve sammen, som det er tilfældet i bl.a. Irak vil der oftest være et stort behov for at indgå i en forsoningsproces.

I løbet af det sidste årti er forsoning i højere og højere grad blevet forbundet med post-konflikt processer, hvor debatten er præget af koncepter som fortidsbearbejdning, undersøgelse og fastlæggelse af sandheden, retfærdighed og genopretning til ofrene. Indflydelsen kan især ses på sandhedskommissioner, hvor forsoning nu står helt centralt. Sandhedskommissioner blev tidligere set som opklarende mekanismer i forhold til at afdække konfliktens begivenheder og misgerninger, mens målet nu er langt bredere idet der fokuseres på hvordan sandhedsafdækning kan føre til forsoning. Forsoning bærer som begreb en religiøs konnotation og tilgivelse kan da også netop spores i bl.a. hinduismen hvor tilgivelse er en dyd, i buddhismen understreges vigtigheden af at give slip på vreden og bevæge sig mod medfølelse, i jødedommen forventes tilgivelse af en angrende, mens tilgivelse forventes i både kristendommen og Islam og er central at udøve for selv at kunne modtage Allahs/Guds tilgivelse.¹ Forsoning har som begreb været alment anvendt i politisk retorik siden 1990ernes fredsprocesser og politiske forhandlinger,² men kun løst defineret som en tilsidesættelse af fortidens fjendskab og etablering af holdbare forhold mellem de forhenværende fjender. Forsoning har som begreb kæmpet for at ryste de religiøse konnotationer af sig, om end det fundamentale i tilgivelse understreges i mange religioner og kulturer.

Forsoning som et skarpt defineret arbejdsredskab i post-konflikter har længe været ønskeligt idet alt for mange har undladt at definere begrebet eller arbejdet med det i et teologisk perspektiv, hvorved det bliver diffust og irrelevant for de samfundsgrupper, der endelig har afsluttet den voldelige strid og spørger sig selv og det internationale samfund, hvad der nu skal ske og afløse de mønstre der har hersket gennem hele konflikten og måske endda tidligere. I forbindelse med Nordirlands freds- og forsoningsproces blev en arbejdsdefinition udviklet i erkendelsen af, at på trods af en meget almen brug af ordet, især ved fondssøgning, var der ingen konsensus i brug af begrebet og blandt befolkningen var det for bredt og uhensigtsmæssigt forstået. Denne arbejdsdefinition³ er værd at frem-

¹ Joanna Santa-Barbara: Reconciliation i Webel & Galtung: *Handbook of Peace and Conflict Studies*. Routledge. 2009. s. 173-174

² Hamber & Kelly: the Challenge of Reconciliation: Translating Theory into Practice. In Community Relations Council. *A Sustainable Peace?* 2008. s. 3-26

³ Bl.a. Bloomfield, Barnes & Hyuse: *Reconciliation after Violent Conflict: A handbook*. Stockholm. 2003; Lederach: *Building peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington 2003; Lynne Reinner & Van Der Merwe: *Commission and Community*

hæve idet den bygger på forsoning som en proces, der bl.a. anerkender vigtigheden af, at for at skabe fred må der tilregnes den nødvendige opmærksomhed på forholdet mellem de implicerede parter.

Processen skal og må være frivillig og kan inkludere fem interrelaterede trin der forekommer i vilkårlig rækkefølge:

1. Udvikling af en fælles forståelse af et interafhængigt retfærdigt samfund. Udviklingen af en fælles vision forudsætter deltagelse af hele samfundet uanset individers og grupper rolle i konflikten. Dette skridt i forsoningsprocessen er en forudsætning uanset divergerende og endda modstridende meninger og politiske holdninger.
2. Erkendelse og bearbejdning af fortiden. Fortidens gerninger, tab og smerte er nødvendigt at erkende også i forbindelse med juridiske repressalier. Retfærdighed, healing, genopretning og restitution er centrale elementer, som kan inkludere undskyldning og anger hvis nødvendigt. For at forsoning overhovedet kan finde sted, er det afgørende at både individer og grupper erkender deres rolle i konflikten og er villige til at lære af fortidens gerninger for at ville og kunne garantere at de ikke gentager sig.
3. Opbygning af gode forhold. Efter voldelig konflikt er det nødvendigt at (gen)oprette gode og tillidsfulde relationer hvor emner som tillid, fordomme og intolerance indgår som nøglebegreber. Denne proces bestræber sig på at opnå en universel accept af fællestræk såvel som forskelle. Dette element fremstår muligvis som en løftet pegefing, der burde gælde os alle, men som eksempler senere vil vise kan det være særdeles svært at acceptere og i det hele taget at ville omgås "de andre" som er forskellige fra "os".
4. Væsentlige kulturelle og holdningsmæssige forandringer. Mistænksomhed, frygt, mistro og vold kan nedbrydes til fordel for rum, hvor folk kan få luft for deres opfattelse af situationen og blive hørt. Det er i dette stadie af forsoningsprocessen at en kultur omkring respekt for menneskerettigheder og menneskers forskelligheder kan opbygges og skabe en kontekst, hvor alle borgere bliver aktive medspillere og føler tilknytning til og samhørighed med samfundet som en helhed.
5. Fundamentale sociale, økonomiske og politiske ændringer danner fundamentet for etablering af en varig fredsproces, der kan sikre den stabilitet, som kan bringe fredens budskaber videre end blot den politisk sfære. De sociale, økonomiske og politiske faktorer der forårsagede konflikten må identificeres og ændres.

De ovenstående fem trin kan optræde i varierende grad uafhængigt af hinanden og trin kan helt være udeladt uden at det nødvendigvis betyder at denne post-konflikts risiko for at vende tilbage til voldelig konflikt er mere latent end andre fredsprocesser, der oplever at gå gennem alle fem stadier. Under udarbejdelsen af de 5 trin blev almindelige borgere i Nordirland, såvel som folk engageret i projekter under forsonings bannere adspurgt om deres forståelse af hvad et forsonet samfund var og hvordan det ville se ud. Det stod her klart at begrebet forsoning for mange indbefattede en langt dybere og mere omfattende proces end blot gode relationer og fredelig sameksistens og at nogle endda mente at deres samfund ikke var parat til en sådan proces.⁴ Denne måde at tænke forsoning på fordrer en holistisk opfattelse og ikke et konkret resultat.

Reconciliation: An Analysis of Competing Strategies and Conceptualizations. Virginia. 2002.

⁴ Hamber & Kelly. s. 9

En holistisk tilgang til forsoning som en proces er mere realistisk for samfund der netop er kommet ud af en voldelig konflikt, hvor spændinger og sammenstød vil være uundgåelige. Forsoning som koncept handler om evnen til at håndtere disse spændinger, mens forsoning som proces handler om hvordan dette rent faktisk opnås. Trinene i en forsoningsproces som præsenteret ovenfor er ikke perfekt i sin helhed, men er en god arbejdsdefinition på forsoning, der kan anvendes som lakmusprøve på et makro niveau i en hvilken som helst konflikt og give en ide om stadiet og et sammenligningsgrundlag med andre processer. I Iraks tilfælde er forsoningsprocessen for nuværende centreret omkring det politiske niveau, hvor samlingsregeringen med repræsentanter fra de største etniske og politiske grupper samarbejder om et fælles program. Programmets vigtigste punkter er forsoning, sikkerhed og stabilitet, samt økonomisk udvikling, hvilket kan ses som en overordnet enighed om en fælles vision for fremtiden og scorer derfor forholdsvis højt på niveau 1, ligesom det er tilfældet på niveau 5, hvor væsentlige politiske ændringer er indtruffet. Anderledes ser det ud på niveau 2, 3 og 4, hvor den fortsat spændte sikkerhedssituation vanskeliggør disse processer, der kun er påbegyndt i meget ringe grad hvis påbegyndt overhovedet.

Dødsfjender som læremestre i samarbejde om forsoningens svære kunst

Et forsoningsseminar afholdt i København i februar 2011 resulterede i et fælles sunni- og shiamuslimsk initiativ til beskyttelse af Iraks kristne minoriteter.⁵ FN understreger alvorligheden i de fortsatte krænkelser af menneskerettighederne, som bl.a. omfatter overgreb mod kvinder, religiøse grupper og bestemte professionelle grupper. Der finder imidlertid omfattende genopbygningsindsatser sted, som er værd at hæfte sig ved idet lokale initiativer kan vise en spirende forsoningsproces, som er med til at give fornyet håb sammen med det faktum, at den sekteriske vold ikke har været stigende på trods af fortsatte terrorangreb. For den kritiske læser der nu sidder og tænker at forsoning (læs: enighed) på det politiske niveau på ingen måde er tilfældet, så vil jeg erindre om den anvendte definition på forsoning som en langvarig proces med mange skridt, der skal tages førend den lange vej til forsoning er ved sin endestation. Måske netop derfor har irakerne i deres mission for en fælles fremtid vendt blikket mod en anden lang vej til fred- og forsoning, nemlig Nordirland. Repræsentanter fra den nordirske samlingsregering besøgte i 2007⁶ den irakiske samlingsregering for at dele deres erfaringer, ligesom de selv besøgte Mandela i post-apartheid styrets Sydafrika, da deres befolkning endelig syntes at være parat til nye tider. En komparativ analyse af konflikterne i Irak og Nordirland vil efter al sandsynlighed påpege store og substantielle forskelle, men også en række slående ligheder og det er netop denne erkendelse, der styrker forståelsen af situationen i Irak.

Da veteranerne fra Nordirlands og Sydafrikas fredsprocesser mødtes med irakiske ledere i Helsinki 2008 var målet at vise irakerne at fred var muligt, samt at give dem en model at arbejde ud fra. Deltagerne fra Nordirland inkluderede en tidligere britisk soldat, som var udstationeret i Nordirland og en tidligere IRA soldat, der på trods af at have repræsenteret hver sin side af en blodig sekterisk krig nu arbejder sammen i den demokratiske valgte forsamling. De understregede overfor irakerne at deres store fordel havde væ-

⁵ Den Danske ambassade i Bagdad:

<http://www.ambbagdad.um.dk/da/menu/InfoOmLand/Landefaktalrak/>

⁶ Mike Wooldridge: *Northern Irelands lesson's for Iraq. In BBC News 23 January 2007.*

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6291839.stm

ret at Sydafrika allerede havde etableret fred, da denne mulighed også opstod i Nordirland og at de derfor havde haft en model at arbejde ud fra og inspireres af. Fredsprocesserne i Sydafrika og Nordirland vurderes som overordnet succesfulde og kan derfor hjælpe irakerne med at iværksætte tiltag. Denne høring om irakisk forsoning resulterede i Helsinki-aftalen, hvor 33 politikere fra forskellige politiske og religiøse grupper enedes om 17 punkter til beskyttelse af minoriteters rettigheder og modsatte sig international og regional indflydelse af Iraks interne affærer.⁷

De nordirske lærermestre og irakiske disciple har på trods af kulturelle, politiske og historiske forskelle givetvis haft svært ved at forstå hinanden på flere planer, men alene i begge situationers første taktiske opgave med at implementere freden på det politiske niveau, der har de kunne nikke genkendende til hinandens udfordringer. Den irakiske samlingsregering har været svækket ved, at den shiitiske Sadr-bevægelse forlod regeringen for en tid i 2007, mens den nordirske samlingsregering har været suspenderet adskillige gange grundet samarbejdsproblemer. Det er svært, for ikke at sige nærmest umuligt, at (gen)opbygge gode og tillidsfulde relationer mellem en befolkning, der er delt grundet voldelig konflikt, hvis lederne ikke formår at foregå med et godt eksempel og skabe ro og stabile fremskridt på det politiske niveau. Irakerne står sammen i ønsket om, at få alle udenlandske parter ud af landet, hvilket også skaber enighed om at etablere et stærkt og repræsentativt styre for hele Irak. Det politiske niveau er første mulighed for at indlede forsoningsprocessen og det kræver meget af alle parter idet det ikke er nok at underskrive aftaler, hvis ikke politikerne er i stand til at sælge dem til deres bagland og implementere disse tiltag. I Nordirland var det nødvendigt at fokusere på bedre relationer mellem den irske og britiske regering førend det overhovedet var muligt at sættes sig omkring forhandlingsbordet i en nordirsk samlingsregering. Det kan ligeledes vise sig vigtigt for Irak at opmuntre og appellere til større Sunni deltagelse i fredsprocessen for ikke at risikere at denne gruppe vender freden ryggen. Tidligere kunne både Sunni og Shiitiske ekstremister slå sig sammen i angreb mod koalitionsstyrkerne, men efter bombingene af Askariya moskeen i februar 2006 eskalerede den sekteriske vold betydeligt idet Shiitiske militser svarede igen med systematiske gengældelseskampagner og Sunni oprører lod ikke dette være ugensældt. De irakiske sikkerhedsstyrker var ikke i stand til at bremse den stigende sekteriske vold før et år senere, hvor sikkerhedssituationen blev forbedret betydeligt, om end der stadig forekommer spektakulære sekteriske angreb.

Muligheden for forsoning er der, men den varer ikke ved hvis ikke der sættes ind på en række områder der adresserer den irakiske befolknings største forbehold mod et nyt Irak. Forsoningsprocessens udfordringer beskrives indledningsvist af en amerikansk forsonings rådgiver i Irak som værende følgende: *“the task of designing effective strategies for reconciliation in Iraq must be done in the context of a recent history dominated by tension rather than unity, suspicion rather than trust, and dictatorship rather than democracy. The brutal oppression of Saddam Hussein, the Iran-Iraq War in the 1980s, and the economic sanctions imposed after the first Gulf War in 1991 seriously undermined Iraq’s cohesion as a unified and stable nation-state.”*⁸

Her berøres helt central aspekter af forsoningsprocessen som identitet og tillid og at ændre hævn som reaktionsmønster. Når sikkerheden degenereres til et stadie, hvor opretholdelse af livet er truet bliver parametrene for identitet indskrænket til ofte kun et par få markører, såsom religion, etnicitet, stamme, familie eller andre udtryk for tilhørsforhold.

⁷ <http://iraqhelsinkiproject.org/helsinkiagreement>

⁸ David A. Steele: *Reconciliation Strategies in Iraq*. United States Institute of Peace. Special report 213. 2008.s. 2

I Irak, såvel som i de fleste andre eksempler, er der et sæt værdier, tankemønstre og skikke, der er dominerende for skabelsen af identiteter selv hos irakere der ikke går ind for stærk religiøs udøvelse eller har stærke bånd til nogen traditionel stamme. Disse tilhørsforhold er ofte medvirkende til at skabe kløfter mellem grupper og fortsætte med at optrappe konflikterne med destruktive mønstre, men der er her ligeledes mulighed for at forene grupper gennem overbevisninger og fokusere på fælles værdier. Nogle af de overordnede værdier, som kendetegner mellemøstlig kultur modsat den vestlige er vægt på værdier som tradition, gruppers velfærd, hierarki, respekt for autoriteter, og "saving face" modsat innovation, individualisme, lighed, respekt for loven, og ligefrem kommunikation. Ære og undgåelse af skam står helt centralt i mange arabiske kulturer og det er nødvendigt at tænke ind i forsoningsprocesser idet spændinger ofte opstår på grund af ærekrænkelser hvor ordenen i et forhold er blevet brudt og altså ikke fordi loven er blevet brudt.⁹ Udfordringen i Irak er at få vendt den kritiske masse så også de vil bidrage til et demokratisk samfund og få vendt bølgen af kritiske punkter som bombningen af Askariya Moskeen, men hvor succesfuld dialog mellem de stridende grupper kan åbne markørerne for identitet og skaber fælles bånd på tværs af grupper og stammer. Det er nødvendigt at (gen)skabe gruppeidentiteter, der kan bygge selv-definition uden at dette sker på bekostning af andre grupper eller at en identitet nødvendigvis skabes som modbillede til en anden gruppe.

Menneskeliggørelsen af "den anden"

En mulighed for at overkomme problemet med identitet i Irak foreslås at være skabelsen af en fælles identitet, men dette er langt fra uproblematisk set i lyset af bl.a. Nordirlands delte samfund, der langt om længe kan acceptere at de ikke er enige, men faktisk kan rumme hinandens fortolkninger, hvor lighed og accept af hinanden var et svært stadie at nå. Irak har mindst ligeså mange forskelligheder i sine grupper og med flere grupper end i Nordirland synes det usandsynligt og urealistisk at bede disse grupper om at finde en fælles identitet, især da de fleste irakere fornægter denne version. Alternativet er som nævnt den nordirske version med en række tiltag, der med fordel kunne implementeres blandt irakerne. I forbindelse med EU's Peace III program har det nordirske traume center WAVE¹⁰ udviklet en række workshops og programmer, der sigter mod at nå mennesker, der har været direkte påvirket og- eller traumatiseret af konflikten.

Græsrodsorganisationen yder støtte til efterladte, traumatiserede og sårede som følge af den voldelige konflikt og underviser de, der arbejder med sociale aspekter af samfundet. Organisationens har i særdeleshed fanget undertegnede opmærksomhed ved at tilbyde kurser hvor tidligere fjender mødes. Kombattanter der alle har haft sin rolle at spille i optrapningen, kampen og afviklingen af konflikten uanset om de har svoret troskab til Union Jack, den irske trikolore eller Ulster. Erfaringer udveksles her og debatteres sammen med skyld/uskyld, uretfærdighed/retfærdighed, angreb/forsvar, tab, smerte og spild af liv og muligheder. Kombattanterne kommer på trods af stor uenighed om politik og fortidsfortolkning oftest frem til, at de til deres store overraskelse slet ikke er så forskellige endda. De opdager fælles værdier som de tager med hjem til deres samfund og der er set eksempler på, at tidligere dødsfjender nu arbejder sammen om at forhindre unge fra deres kvarterer i at følge i deres fodspor. Nogle er tilligemed blevet venner. Det bør huskes på, at selvom fredsaftalen er underskrevet og arkiveret, så knytter identiteterne sig i høj grad til

⁹ Steele. s. 4

¹⁰ <http://www.wavetraumacentre.org.uk>

de erindringsfællesskaber, som blev defineret af konflikten og selvom fredsprocessen tromler derudaf på skinner, så følger følelserne og erfaringerne med.

Jeg er dit vidne - Storytelling

Et andet projekt fra Nordirland, der ligeledes havde til formål at finde fælles værdier var en programserie kaldet *Epilogues*.¹¹ Samfundsgrupper i al sin diversitet spændende lige fra skoleelever til kvindegrupper eller paramilitære grupper mødtes gentagne gange og så filmede interviews med folk, der alle havde lidt et stort tab som følge af den voldelige konflikt og herigennem delte deres fortælling med de der opmærksomt sad og lyttede. Efter disse sessions havde deltagerne som regel opfattelsen af at kunne identificere sig med de interviewede og fattede stor empati for dem og deres tab. De var oftest af den opfattelse, at det måtte være en fra deres egen side, de havde lyttet til, og tankevækkende blev det når de fandt ud af, at de tog fejl. Det var en af "de andre" der havde plantet tanken hos dem, at alle der levede i Nordirland under konflikten havde gennemlevet uhyrligheder og at mange familier havde mistet et menneske de holdt af, de var alle ofre. Dette skaber ifølge en af arrangørerne refleksion over konfliktens konsekvenser for de stridende samfund, og selvansøgelse over sin egen rolle i konflikten, samt hvordan den pågældende person tænker om og agerer overfor den anden gruppe.¹² I Irak såvel som i Nordirland er *storytelling* anvendt som heling. Primært foregår *storytelling* i mindre grupper af individuelle personer med forskellige religiøse og politiske tilhørsforhold, hvor folk med fælles oplevelser mødes og en del af pointen i dette er at det er folk fra forskellige grupper og ofte med forskellig baggrund. Denne terapiform kan lede andre arrangementer med sig, såsom at skabe et *living Memorial Museum*¹³ og bygge venskaber blandt børn på tværs af grupper gennem forskellige aktiviteter og uddannelse. Et museum i Nordirland havde stor succes med et temaforløb, der blev tilbudt alle skoler, hvor de stiftede bekendtskab med bl.a. ikoner, ritualer og musikinstrumenter fra "de andres" kultur.

Muligheden for at fortælle sin egen fortælling er således ikke kun begrænset i forhold til en dominerende fortælling, men også i forhold til sociale, religiøse og politiske grupper og udstødelse herfra. Det kan virke meget voldsomt at bryde med disse grupper. Disse *storytellings*-projekter er derfor ikke bare modige i forhold til at fortælle om personlige oplevelser, men også fordi de risikerer at støde eller vække vrede hos de grupper fortællerne tager del i. Netop fordi der stadig findes folk som ikke mener konflikten er afsluttet og givet heller ikke ønsker forsoning må dette synspunkt antages at virke hæmmende på skabelsen af et rum, hvor alle sider kan mødes og tale om begge siders skyld og tab. Ikke desto mindre har det politiske kompromis skabt grundlag for at tidligere fjender nu samarbejder om særdeles følsomme projekter, som at forvandle det tidligere Long Kesh fængsel til et konfliktcenter.¹⁴ Det anslås at mere end 200.000 mennesker i Nordirland har en direkte forbindelse til fængslet, der husede hovedsageligt nationalistiske og republikanske fanger, men også loyalister afsonede straffe her.¹⁵

Storytelling synes at have skabt ikke bare et fælles rum, hvor alle fortællinger kan være i spil samtidig, hvor modstridende eller forenelige de måtte være, men også en ny fælles identitet. Denne identitet samler sig omkring accept af og forsoning med fortidens

¹¹ <http://www.epilogues.net/Introduction.asp>

¹² Jf. Interview: Jim Keys, producer på Gaslight Productions med *Epilogues*

¹³

http://www.healingthroughremembering.org/living_memorial_museum/current_projects/

¹⁴ Sinn Fein unveils its Long Kesh Proposals. Daily Ireland. 17.08.06

¹⁵ Sinn Fein unveils its Long Kesh Proposals. Daily Ireland. 17.08.06

spøgelser og går på tværs af religiøse, politiske, kulturelle forskelle og imødekommer mennesker fra det samfund, som tidligere var et stereotyp fjendebillede. Dette erindringsfællesskab har ikke fælles ideologi, symboler eller lever dør om dør sådan som man har gjort det indenfor "sit eget" fællesskab. Det er i stedet det personlige brud med at være forankret i og begrænset af traditionelle fortidstolkninger, samt behovet for at dele sin egen og måske families fortælling med nogen som ønsker at lytte og dele opfattelser som ikke bestemmes af politik, men derimod individuelle oplevelser, der fungerer som kit mellem deltagerne i post-konfliktens forsonende erindringsfællesskab. Workshops og programmer som beskrevet ovenover kan udover at finde nye parametre at identificere sig med også afhjælpe cirklen af hævn ved at fokusere på opbygning af tillidsfulde forhold og træning i konflikthåndtering på flere niveauer. Forebyggelse af konflikter mellem grupper og cyklussen af hævn ligger som en tung opgave blandt befolkningen, hvor politikerne ikke kan stille meget op. Derimod kan fremtrædende personer såsom religiøse ledere spille en afgørende rolle:

*"Today's indigenous religious leaders – of all sects – must be the ones to evaluate how their specific traditions of mourning can express, yet transform, the people's rage and lead them away from vengeance. Given the stature they have as some of the most respected authority figures in their communities, these religious leaders can provide the foundation upon which other reconciliation programming can be built."*¹⁶

Storytelling kan ligeledes ses som en folkelig sandhedskommission, som modreaktion på de officielle forsøg på at udrede tråde om fortidige begivenheder, der måske stadig giver anledning til forbehold mod og direkte modstand til freden.

Sandhed og konsekvens

Storytelling er beslægtet med en sandhedskommission i sit formål med at komme dominerende fortællinger til livs, og få de undertrykte såvel som kulegravede fortællinger med i en konsensusfortælling eller hvad resultatet af et politisk kompromis måtte være. *Storytelling* kan være en mere frugtbar proces end en sandhedskommission idet den inddrager befolkningen direkte modsat officielle sandhedskommissioner, der oftest kun vil inddrage direkte involverede parter i latente begivenheder. *Storytellings* projekter kan komme til udtryk gennem meget forskelligartede medier og være meget ambitiøse og grundige i sine dokumentationer af modfortællinger til dominerende fortællinger, samt være overbevisende i affærdigelse af myter og påpege sekteriske krænkelser og forskelsbehandling, hvorved sandhed og retfærdighed bliver fremadrettede mål og nøglebegreber. Men hvor meget legitimitet de end finder i deres påstande får dette modsat en officiel sandhedskommission ingen konsekvenser. *Storytelling* forbliver fortællinger der fortælles. Disse fortællinger kan med tiden genere et paradigmeskift i historiekulturer og måder fortiden tænkes på, men de har ingen magt til at gennemtrumfe revolutionerende ændringer. En sandhedskommission derimod udføres af staten eller til tider af væbnede oppositionsgrupper som del af en fredsproces, hvorved dens kendelser vil være officielle og have lovmæssige konsekvenser.

Sandhedskommissioner synes at være mest vellykkede, hvor der er stærk politisk konsensus om at etablere en sandhed. I en skrøbelig fredsproces, hvor der er ingen endelige slutninger kan en sandhedskommission i stedet være ugunstig.¹⁷ Søgen efter sandheden kan ligeledes have den modsatte effekt, hvis de der deltager i processen ikke er

¹⁶ Steele. s. 8

¹⁷ Edna Longley: Northern Ireland: commemoration, elegy, forgetting. I: Ian McBride: History and Memory in Modern Ireland. Cambridge University Press. 2001. s. 228

parate til at håndtere de oplysninger der vil komme frem, som tilfældet med Sydafrika har vist, samt at der oftest vil være en efterfølgende forventning om tilgivelse af gerningsmanden.¹⁸ Sandhed og forsoning står i et latent modsætningsforhold til hinanden, hvor forsoning risikerer at bryde sammen ved tilstedeværelsen af for meget sandhed. Dette er ikke mindst svært i et samfund som det irakiske grundet forestillingen om og betydningen af ære, hvortil det kan blive opfattet som ærekrænkende for en gruppe at blive bedt om at tage ansvar for sin del af skylden. En effektiv sandhedskommission vil tage hensyn til værdierne i et *shame-oriented* samfund. En måde hvorpå dette kan løses er ved at flere grupper samtidig bliver bedt om at foretage en selvransagelse og efterfølgende sammen undergå en overordnet undersøgelse af fortidens gerninger. Det kan hjælpe grupperne at vide at der foregår en parallel undersøgelse af alle grupper og at dette i første omgang finder sted i private rum, for at undgå at blive gjort til skamme overfor andre. Brug af en tredjepart, en mægler, er der gode erfaringer med i Irak, idet det er almindelig praksis i *shame-oriented* kulturer og derfor en respekteret måde at løse uenigheder på. For at denne metode skal lykkes kræver det dog, at mæglerne er en respekteret autoritet.

I artiklen har udgangspunktet været at fremhæve eksempler på, hvordan der i Nordirlands og Iraks tilfælde arbejdes med forsoning for at (gen)skabe gode relationer på tværs af samfundsgrupper, men interaktion mellem grupper efter voldelig konflikt er i visse tilfælde slet ikke muligt. Segregation af samfundsgrupper opstår oftest forud for konflikter grundet stigende etnocentrisme og militarisering, hvor det kan være svært at bo i områder med blandede grupper. Efter afslutningen på den voldelige del af konflikten er det ønskeligt at opløse adskillelsen af samfundsgrupperne, men i flere tilfælde kan det vise sig som den bedste løsning at bibeholde denne adskillelse, som det bl.a. ses med FNs bufferzoner og Peacelines i Nordirland. Selvom sikkerheden er det primære og for ikke at udfordre en fredsproces er det ikke uproblematisk at bibeholde adskillelse af bestemte samfundsgrupper idet etnocentrismen risikeres bibeholdt sammen med fjendebilleder. Adskillelsen vil nemlig i de fleste tilfælde betyde en større grad af polarisering og adskillelsen vil også kunne mærkes i andre aspekter af livet, såsom skole, uddannelse, job, indkøbsområder, sport og fritid. I segregerede områder mindskes individers muligheder for at mødes på tværs af Peacelines og det kan resultere i bevarelse af fjendebilledet og i sidste ende føre til en eskalering af konflikten.

End-state

En tilbagevenden til et samfund der ikke længere er dikteret af vold og ustabilitet er en svær opgave, så målet er ikke nået med militære løsninger alene. Der kræves omfattende tiltag der ikke alene gælder den politiske elite, men så store dele af befolkningen som muligt. Tidligere kombattanter bør inddrages ifølge erfaringer fra Nordirland og det er vigtigt at få alle grupper involveret og dedikeret til fredsprocessen. Der vil næsten uundgåeligt forekomme spoilers fra grupper som ikke kan passes ind i en ny, fælles identitet og nation, men det er vigtigt ikke blot at udelukke disse grupper, hvilket Irak har set vigtigheden af i samlingsregeringen. Det politiske niveau er det første til at skabe og sikre stabilitet og sikkerhed, og kan det foregå med en godt eksempel bliver det i højere grad muligt for befolkningen at beslutte hvorvidt de kan tro på en fælles fremtid og indgå i relationer med tidligere fjender. Det er svært i sig selv at tro på at fortidens uhyrligheder ikke vil gentage sig hvis der ikke er sket et tilstrækkeligt regimeskift eller bekræftelser på at det ikke vil ske igen og bekymringerne kan være mange: ” *threats to personal safety, social trans-*

¹⁸ HTR: Making Peace With The past: Options for truth recovery regarding the conflict in and about Northern Ireland. s. 22

formation, economic crisis, political manipulation, and so forth. Iraqi Sunnis fear Iranian influence over Shiite political parties running the government as well as attacks by Shiite militias and Iraqi police. Shiites fear loss of long awaited political power as well as attacks by Sunni insurgents. Kurds fear loss of autonomy and potential independence. All groups fear foreign control, indigenous threats to security, and the loss of dignity and honour."¹⁹

Der er med andre ord mange forhold at rette op på selvom freden er vundet. Især hvis freden ikke blot er karakteriseret ved fraværd af vold, men også som *sustainable peace*.

En freds- og forsoningsproces bliver ikke vellykket ved en afvæbning i en militær forstand alene, det kræver i ligeså høj grad en afvæbning af tankemønstre. De tanke og reaktionsmønstre som har været dominerende under konflikten hvad enten de er blevet til efterhånden som konflikten er optrappet eller måske allerede har været til før. Volden stopper ikke blot fordi en våbenhvile er blevet indgået, men skal implementeres i alle samfundslag. Som tilfældet med Nordirland har vist, er det ikke alene den politiske elite der har fastlagt freden i Nordirland, men i mindst ligeså høj grad tiltag udenfor den politiske sektor, som fortjener anerkendelse og opbakning. Et par af sådanne tiltag har været nævnt i nærværende artikel og der er heldigvis langt flere cross-community projekter at tage fra end der har kunnet nævnes her. Den nordirske freds- og forsoningsproces er ikke ovre og trues til stadighed af politisk uenighed såvel som det faktum at mange mener, at der ikke har været et tilstrækkelige reformer især med hensyn til politistyrken, der fortsat ikke støttes eller respekteres af dele af befolkningen. En stigende støtte til republikanske værdier og rekruttering til republikanske dissidenter er ligeledes bekymrende, men freden er så rodfæstet at der skal alvorlige revner i fredsftalen for at sætte den på spil. Så Irak har måske alligevel fået en model at styre efter, som kan hjælpe dem til at overkomme de udfordringer de står overfor med ikke alene at skabe et stabilt, demokratisk og repræsentativt styre, men også et samfund af borgere der ønsker et fælles og fredeligt Irak.

En oplagt, men tidsbegrænset chance for at skabe et fundament til videre freds- og forsoningsarbejde eksisterer nu på trods af en periode med forøget vold og politisk uro i samlingsregeringen. Præcis som samlingsregeringen arbejder ihærdigt og dedikeret på at arbejde sammen, så må befolkningen opmuntres til at samarbejde konstruktivt om det nationale niveau såvel som det lokale, ligesom det ikke alene er det politiske niveau der bør fokuseres på, men i høj grad det sociale domæne. Forsoningsstrategier i Irak bør være hensynsfulde overfor dets *shame-oriented* kultur og med særlig opmærksomhed på hovedmarkørerne indenfor tilhørsforhold og identiteter: klasse, etnicitet, stamme og familie. Opmærksomhed er ligeledes påkrævet i forhold til at bryde hævnemønstre og opbygge gode relationer på tværs af grupper. Som beskrevet i artiklen er det vigtigt at konfrontere frygt, traumer, sorg, identificere behov, vedkende sig ansvar og at vælge at tilgive. Et bredt samarbejde omkring tiltag vedtaget ved Helsinki konferencerne i henholdsvis 2006 og 2008 sikrer Irak en strategi omkring forsoning og derved et mål, og ligeså vigtigt, strategier at følge. Flere af disse strategier er allerede implementeret i Irak på en række områder og erfaringerne herfra kan måske hjælpe os med at tænke forsoning ind i *Peace building* i Afghanistan, ligesom Sydafrika banede vejen for Nordirlands fredsproces og Nordirland kan hjælpe Irak med en freds- og forsoningsmodel at følge.

Litteratur

Ardoyne Commemorative Project: Ardoyne- The Untold Truth. Colour Books, Dublin. 2002
Joanna Santa Barbara: Reconciliation. In: C. Webel & J. Galtung: Handbook of Peace and Conflict Studies. Routledge. 2009.

¹⁹ Steele s. 8

- Barsalou J. Trauma and Transitional Justice in Divided Societies. (Special Report 135) Washington: United States Institute for Peace. 2005
- Bloomfield, Sir Kenneth, Report of the Northern Ireland Victim Commissioner: We Will Remember Them, April 1998
- Epilogues :<http://www.epilogues.net/Home.asp>
- Cochrane, Feargal: *Two cheers for the NGOs: building peace from below in Northern Ireland*. in Northern Ireland. I A Farewell To Arms: Beyond The Good Friday Agreement. A. Cox, A. Guelke & F. Stephen. Manchester University Press. 2006
- Hamber & Kelly: *the Challenge of Reconciliation: Translating Theory into Practice*. In Community relations Council. A Sustainable Peace? 2008.
- Healing Through Remembering: <http://www.healingthroughremembering.org/>
- Huyse: *Reconciliation After Violent Conflict- A Handbook*. Sweden. 2003
- Galtung, Johan & Jacobsen, Carl: *Searching for Peace: The Road to Transcend*. Pluto Press. 2002
- Graybill, Lyn: *Truth and Reconciliation in South Africa: miracle or model*. Lynne Rienner. 2002
- Guelke & F. Stephen. Manchester University Press. 2006
- Hoffmann, Kasper: *Civil-Military Relations In Iraq 2003-2007. The Danish Experience*. DIIS Report 2009:13
- Jelin, Elizabeth: *State Repression And The Struggle For Memory*. Latin America bureau. 2003
- Katzman, Kenneth: *Iraq: Politics, Governance, and Human Rights*. CRS Report for Congress. April 2011.
- Lederach, J.P: *Preparing For peace: Conflict Transformation Across cultures*. Syracuse University Press. 1996.
- Letamedia, Francesco and Loughlin, John: *Learning from other places: Northern Ireland, the Basque Country and Corsica*. In: A Farewell To Arms: Beyond The Good Friday Agreement.
- Cox, Longley, Edna: *Northern Ireland: commemoration, elegy, forgetting*. I: Ian McBride: History and Memory in Modern Ireland. Cambridge University Press. 2001.
- McKittrick, David, Kelters, Seamus, Feeney, Brian & Thornton, Chris: *Lost Lives- The stories of the men, woman and children who died as a result of the Northern Ireland Troubles*. Mainstream Publishing. 1999
- Oberg, Jan: *Former Yugoslavia and Iraq: a comparative analysis of international conflict mismanagement*. In: Webel & Galtung: Handbook of Peace and Conflict Studies. Routledge. 2010.
- Paris, Roland: *1967- At war's end: Building peace after civil conflict*. Cambridge University Press. 2002
- Smyth, Marie: *Lost Lives: Victims and the construction of 'Victimhood' in Northern Ireland*. I A Farewell To Arms: Beyond The Good Friday Agreement. A. Cox, A. Guelke & F. Stephen. Manchester University Press. 2006
- Wooldridge, Mike: *Northern Irelands lesson's for Iraq*. In BBC News 23 January 2007

En krig efter reglerne? Amerikanske soldaters fjendebillede og krigsforbrydelser under kampene på vestfronten 1944-45

Cand. mag. Martin Fransen

Indledning

Krigen på vestfronten bliver i den fremherskende forskning opfattet som en mere "fair" krig mellem de vestallierede og tyskerne end krigen på østfronten, som fra tysk side var en raceideologisk krig ført med stor brutalitet.

Det betød dog ikke, at der aldrig blev begået krigsforbrydelser på vestfronten, om end det skete i mindre omfang end på østfronten. Her kunne man på forhånd forvente, at de amerikanske soldater var mindre disponerede for at begå krigsforbrydelser sammenlignet med de andre allierede. Mens Storbritannien havde været udsat for en tysk bombeoffensiv, og Sovjetunionen kæmpede for sin eksistens samt oplevede et massivt antal tyske forbrydelser, var USA ikke krigsskueplads. Generelt var der fra de amerikanske soldaters side ikke nogen grund til at hade de tyske soldater - måske lige med undtagelse af usoldater af jødisk oprindelse.

Vestfronten er interessant, da de vestallierede her stod overfor både den tyske værnemagt samt flere divisioner fra Waffen SS. Det var samtidig her, de allierede soldater i slutningen af krigen befriede koncentrationslejrene og dermed stod ansigt til ansigt med det tyske folkemord.

I denne artikel undersøges, hvilken betydning de amerikanske soldaters fjendebillede af de tyske soldater havde som motivation for de krigsforbrydelser, de begik under kampene på vestfronten. Undersøgelsen kan dermed også ses som et eksempel på, hvad der generelt motiverer krigsforbrydelser.¹

Definition på krigsforbrydelser

Allerede inden 2. verdenskrig var der udformet regler for krigsførelse. Her udgjorde Genevekonventionen sammen med Haag Landkrigsordningen grundlaget for den gældende krigsfolkeret. Genevekonventionen var et overbegreb for flere enkelte internationale aftaler for en humanisering af væbnede konflikter. De vigtigste bestemmelser var her "Aftalen om behandling af krigsfanger" og aftalen om "Forbedring af forholdene for hærenes sårede og syge på slagmarken." Begge aftaler blev ratificeret i 1929 af flere stater, og erstattede tidligere internationale traktater. Tyskland, Storbritannien og USA var blandt signaturmagterne, og var således bundet af konventionen.² Under 2. verdenskrig var det, som det ligeledes er i dag, internationalt gældende lov, at en fjendtlig soldat, der har overgivet

¹ Artiklen bygger på mit speciale *Det amerikanske militærs officielle billede af Waffen SS i 1944 og 1945*. Specialet skrev jeg på Center For Militærhistorie ved Forsvarsakademiet under kyndig vejledning af centerchef og Ph.d. Niels Bo Poulsen.

² Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*. Quellen und Darstellungen zur Zeitgeschichte Herausgegeben vom Institut für Zeitgeschichte, Band 69. R. Oldenbourg Verlag München, s. 177-178

sig, skal behandles som krigsfange, og ikke længere må skydes.³ Begrebet krigsforbrydelse dækker i denne artikel over skydningen af krigsfanger.

Kildegrundlag

Som kildegrundlag anvendes primært interviews foretaget med amerikanske krigsveteranere efter krigen. Begrundelsen herfor er, at veteranerne i disse interviews bliver spurgt direkte ind til de konkrete emner, der er genstand for undersøgelsen i denne artikel. Det er dermed det mest oplagte kildegrundlag at benytte. I den forbindelse er det passende med en diskussion af troværdigheden af interviews i forhold til andre kilder.

Som kilde minder interviews karaktermæssigt om erindringer, men er mere specifikke. Mens erindringer ikke altid giver svar på de ønskede spørgsmål, forholder det sig anderledes med interviews. Her udvælger interviewereren, hvem han/hun vil interviewe, og hvad de vil spørge om. Gennem interviewet kan der dermed søges svar på bestemte spørgsmål. Den vigtigste betydning for historien er dermed, at der kommer svar fra en ny vinkel.⁴ Dette gør sig ligeledes gældende for de anvendte interviews til denne artikel.⁵ Om værdien af interviews i forhold til andre kilder udtrykker historikeren Paul Thompson: *“Reality is complex and many-sided; and it is a primary merit of oral history that to a much greater extent than most sources, it allows the original multiplicity of standpoints to be recreated.”*⁶ Gennem interviews fås en levende historisk dimension. En viden om fortiden der er følt og ikke bare kendt.⁷ Der er nogle metodiske udfordringer ved brugen af interviews som kildegrundlag, først og fremmest hukommelsesfaktoren. Med interviews, der går langt tilbage i tiden, er der større sandsynlighed for fordrejninger influeret af ændringer i værdier og normer, som måske ubevidst ændrer opfattelsen hos den, der bliver interviewet. Over tid bliver tilliden til hukommelsen mere fremtrædende. I forhold til andre kilder mener Thompson, at der ikke er nogle endelige regler til at fastslå troværdigheden af mundtlige udsagn i forhold til andre historiske kilder. De skal sammenlignes med andre kilder, og de givne udsagn skal opvejes i forhold til en bredere kontekst. Interviews har varierende styrke i forskellige situationer. I nogle sammenhænge er mundtlige udsagn bedst, i andre er de supplerende til øvrige kilder.⁸ Disse overordnede metodiske principper anvendes så vidt muligt også i undersøgelsen af de interviews, der anvendes i artiklen. Der inddrages løbende også andet kildemateriale herunder amerikanske krigsdagbøger og erindringer til sammenligning med de anvendte interviews. Det gøres for at vurdere

³ Ibid. s. 154

⁴ Thompson, Paul. 1978. *The Voice Of The Past. Oral History.* Oxford University Press, s. 4-5

⁵ Bl.a. i de følgende 3 eksempler spørger interviewereren konkret ind til, om de amerikanske soldater så en forskel på tyske værnemagtssoldater og Waffen SS- soldater: *“Does your definition of the frontline German soldier apply to them as well, or would you characterize the SS members differently?”* Kilde: Interview with Edward Bautz. October 15, 1999. ROHA.; *“In combat, did you encounter any Waffen SS, because they often were die-hard in terms of combat.”*

Kilde: Interview with Lloyd Kalugin. March 3, 1996. ROHA.; *“Did you see a difference between these German soldiers and SS?”* Kilde: Interview with Domenic Melso. October 18, 2005. ROHA

⁶ Thompson, Paul. 1978. *The Voice Of The Past. Oral History,* s. 5

⁷ Ibid. s. 9

⁸ Ibid. s. 100-134

troværdigheden bedst muligt, eftersom de veteraner, der interviewes, kan have fået påvirket deres opfattelse af senere fortolkninger af omstændighederne.

Afgørende faktorer for de amerikanske soldaters fjendebillede: Kampenes karakter og tyske styrker på vestfronten

De amerikanske soldaters opfattelse af de tyske tropper må på forhånd forventes at være blevet formet af to sammenhængende faktorer; kampenes karakter og i den forbindelse de forskellige tyske enheders krigsførelse.

Andre faktorer, der formentlig også har bidraget til soldaternes opfattelse af de tyske soldater, har været de amerikanske avisers billede af disse. Krigskorrespondenter, udsendt af de amerikanske aviser, ledsagede de amerikanske tropper og berettede gennem deres opdateringer om krigens gang. De var underlagt militær censur, og det billede de formidlede gennem opdateringerne af bl.a. de tyske tropper var således et konstrueret billede af virkeligheden, der kunne ændre sig i takt med begivenheder på slagmarken.⁹ En anden faktor der ligeledes kan have haft indflydelse på soldaternes opfattelse, var de forudgående forestillinger de havde om fjenden.

Amerikanske tropper kæmpede både i Stillehavet og i Europa. De to krigsskuepladser var iflg. Kenneth D. Rose ikke kun adskilt geografisk, men var også forskellige i den måde, der blev kæmpet på. Det afgørende for kampenes karakter var, iflg. Rose, især den måde parterne opfattede hinanden på. Krigen i Stillehavet var revolutionær, idet kampene her var præget af gensidigt racehad og brutalitet fra både japansk og amerikansk side. Men til forskel var den amerikanske krigsførelse i Europa ikke meget anderledes af karakter end Napoleonskrigene. Her var der, iflg. Rose, bred enighed om, at kampe mellem amerikanske og tyske tropper var "fair" af karakter. Doktrinen "fairness", som Rose betegner det, blev dog unægteligt udfordret gang på gang, idet der også her skete overgreb på krigsfanger. Men iflg. Rose eksisterede "Fairness" i det mindste som ideal mellem de amerikanske og tyske soldater, til forskel fra krigen i Stillehavet og krigen på østfronten, der var præget af næsten ubegrænset ondskab.¹⁰ Rose baserer delvis sit synspunkt på en spørgeundersøgelse, det amerikanske militær foretog under krigen med de amerikanske soldater i Europa og Stillehavet. Den blev foretaget for at teste soldaternes kampmotivation og deres had til fjenden. Meget konkret viste undersøgelsen, at amerikanske soldater, der kæmpede i Stillehavet, var mere motiveret af had til fjenden, end de amerikanske soldater i Europa var. Blandt de adspurgte amerikanske soldater i Europa kunne der ligeledes spores en tendens til at identificere sig med de tyske soldater.¹¹ Fælles for de adspurgte soldater i

⁹ Især de tyske Waffen SS- divisioner fik stor omtale af korrespondenterne. Billedet af disse divisioner ændrede sig løbende under kampene på vestfronten, og stemte ikke altid overens med realiteterne. Under kampene i Normandiet blev de udelukkende fremstillet som militære eliteenheder, men under Ardenneroffensiven blev de som følge af massakrer på amerikanske krigsfanger og belgiske civile fremstillet udelukkende som krigsforbrydere. Kilde: Fransen, Martin. 2010. *Det amerikanske militærs officielle billede af Waffen SS i 1944 og 1945*. Kandidatspeciale ved Københavns Universitet.

¹⁰ Rose, Kenneth D. 2008. *Myth and The Greatest Generation. A Social History of Americans in World War II*. Routledge, New York, s. 11-12

¹¹ Dette blev først og fremmest konkluderet ud fra spørgsmålet om synet på henholdsvis japanske og tyske krigsfanger: "How did seeing Japanese (German) make you feel about the Japanese (Germans)?" Blandt de adspurgte soldater i Stillehavet valgte 42% svarmuligheden: "All the more like killing them." Blandt de adspurgte soldater i Europa valgte kun 18% denne svarmulighed. Til gengæld valgte 54% af de adspurgte soldater i Europa denne

både Europa og Stillehavet var, at hævngherrighed blandt disse i videst udstrækning var relateret til krigsforbrydelser begået af modparten.¹² I forhold til denne artikels tema er der dog flere svagheder ved undersøgelsen. Først og fremmest blev den foretaget før den allierede landgang i Normandiet, og dermed før amerikanerne havde mødt Waffen SS enheder i kamp. I samme forbindelse kan det ikke udelukkes, at soldaterne senere kunne ændre holdning pga. omstændighederne på slagmarken. *The American Soldier* undersøger soldaters syn på de tyske tropper. Derimod gav den et billede af, hvilke tendenser der på daværende tidspunkt kunne spores hos de amerikanske soldaters opfattelse af de tyske soldater.

Gerald F. Linderman har et lignende synspunkt som Kenneth D. Rose. Ifølge Linderman kæmpede amerikanske og tyske soldater generelt mod hinanden efter en slags regler. Dog ændrede karakteren af kampene sig, jo tættere krigen kom på Tyskland. Første gang, amerikanske og tyske tropper stod overfor hinanden, var i Nordafrika i 1942. Kampene i Nordafrika var præget af, at begge sider kontrollerede sig selv og holdt sig til reglerne. Her var det sjældent, at amerikanske og tyske soldater skød krigsfanger. Med den allierede invasion i Italien i 1943 rykkede krigen tættere på Tyskland, og karakteren af kampene ændredes til en vis grad. Til forskel fra krigen i Nordafrika, der havde været begrænset til en kamp mellem militære styrker, blev civilbefolkningen nu uundgåeligt involveret i kampene. Tyskerne begyndte bl.a. at begå overgreb mod italienske civile. Selvom reglerne for kampene blev udvidet, lykkedes det alligevel at videreføre kampenes karakter fra Nordafrika til Italien.

Med den allierede invasion i Normandiet i 1944 blev denne karakter af krigen overført til vestfronten.¹³ *"We fought...by rules of a sort"* som en amerikansk veteran udtrykker i sine erindringer.¹⁴ Men det betød dog ikke, at reglerne aldrig blev brudt. Der var episoder, hvor både amerikanske og tyske soldater skød krigsfanger, og til tider var der risiko for, at det hidtidige regelbaserede system ikke ville overleve under kampene på vestfronten. Eftersom der alligevel var hyppige brud på reglerne, måtte begge sider dermed finde en måde at kontrollere deres soldaters opførsel på.¹⁵ Fra amerikansk side blev det forsøgt at kontrollere soldaternes opførsel ved af og til at straffe amerikanske soldater, der skød tyske krigsfanger. Dette blev til gengæld også gjort, velvidende at det ellers kunne medføre repressalier fra tysk side mod amerikanske fanger. De amerikanske soldater var for fleres vedkommende også klar over, at brud på reglerne kunne medføre hævnaktioner fra tysk side.¹⁶ Fra både amerikansk og tysk side var der også eksempler på, at der i forbindelse med "uheldige episoder" blev kommunikeret mellem de to parter for at undgå repressalier. F.eks. angreb tyske soldater i november 1944 ved et uheld amerikanske sygehjælpere og sårede to af disse. Tyskerne beklagede episoden overfor sygehjælperne, da de kom tætte-

svarmulighed: *"They are men just like us, it's too bad we have to be fighting them."* Kilde: Stouffer, Samuel A., et al. 1949. *The American Soldier: Combat And It's Aftermath. Volume II*. Princeton University Press, s. 161-164

¹² Ibid., s. 162

¹³ Linderman, Gerald F. 1997. *The World Within War. America's Combat Experience In World War II*. The Free Press, New York, s. 90-102

¹⁴ Her henviser Linderman til fig. Kilde: Leinbaugh, Harold P.; Campbell, John D. 1987. *The Men of Company K*. New York, Bantam, s. 134

¹⁵ Linderman, Gerald F. 1997. *The World Within War. America's Combat Experience In World War II*, s. 97-115

¹⁶ Ibid. s. 126-130

re på. De forklarede, at de troede, de angreb amerikanske soldater, men havde været ude af stand til at se sygehjælpernes Røde Kors armbind. Sådanne undskyldninger for hændelser på slagmarken fandt sted på alle niveauer- også på den militære overkommandos niveau. Under en amerikansk togtransport af tyske krigsfanger i 1945 omkom 130 af kvælning pga. manglende ventilation i togvognen. Via den amerikanske delegation i Bern udtrykte Eisenhower beklagelse overfor den tyske overkommando, og forsikrede dem om, at en undersøgelse af hændelsen var iværksat.¹⁷

Det var iflg. Linderman kampforholdene, der havde indflydelse på soldaternes evne og vilje til at overholde reglerne, samt hvor ofte, med hvilken intensitet, og hvor længe disse ville omstøde de amerikanske soldaters billede af fjenden. De amerikanske soldaters opfattelse af de tyske soldater var generelt præget af respekt iflg. Linderman. Men hændelser under kampene gjorde det ofte umuligt at bevare en sådan opfattelse.¹⁸ Selvom reglerne ofte blev brudt, og der til tider var risiko for, at det regelbaserede system ikke ville overleve, løb det iflg. Linderman aldrig løbsk: *“At every moment of day and night, the rules, major and minor, formal and informal, were violated...Soldiers daily infringed some of its provisions and for short periods many of its provisions, but frequent violations and frequent retaliations never conjoined to impart momentum to a downward cycle capable of sustaining itself.”*¹⁹

De tyske styrker: Wehrmacht og Waffen SS

Under krigen på vestfronten stod de vestallierede både overfor den tyske værnemagt og til forskel fra kampene i Nordafrika og Italien også overfor flere af divisionerne fra Waffen SS. De britiske styrker havde under kampene i Frankrig i 1940 kæmpet mod enheder fra Waffen SS og oplevet forbrydelser begået af disse ved Le Paradis og Workmhoudt, men for de amerikanske styrker var det første gang, de stod overfor disse divisioner.

Eftersom kampenes karakter er knyttet til de styrker, der kæmpede på vestfronten, bør de amerikanske soldaters opfattelse også ses på baggrund af disse enheders krigsførelse. I dette begreb ligger på den ene side deres militære kampkraft og på den anden side omfanget af krigsforbrydelser, disse enheder begik. Det væsentlige i forhold til undersøgelsen er dermed, hvilke konkrete forskelle der var på værnemagten og Waffen SS.

En hærs militære værdi vurderes ud fra kvaliteten og kvantiteten af dens udrustning samt den militære kampkraft. Den militære kampkraft hviler iflg. Martin van Creveld på det mentale, intellektuelle og organisatoriske grundlag: *“its manifestations, in one combination or another, are discipline and cohesion, morale and initiative, courage and toughness, the willingness to fight and the readiness, if necessary, to die. “Fighting Power,” in brief, is defined as the sum total of mental qualities that make armies fight.”*²⁰

I forskningen er der enighed om, at soldaterne fra Waffen SS i forhold til den tyske værnemagt udviste en større kampkraft, idet de generelt kæmpede mere hårdnakket. Ganske vist udviklede Waffen SS i slutningen af krigen sig til en massehær pga. den store rekruttering af udenlandske rekrutter. Blandt disse var det dog kun de vesteuropæiske rekrutter, som kæmpede effektivt, de såkaldte “Volksdeutsche” var svingende, mens de østeuropæiske rekrutter med få undtagelser ikke udviste en større effektivitet. SS- panserdivisionerne, der befandt sig i vest, havde dog ikke mange udenlandske rekrutter i

¹⁷ Ibid. s. 136

¹⁸ Ibid., s. 114-115

¹⁹ Ibid. s. 142

²⁰ Van Creveld, Martin. 1982. *Fighting Power : German and U.S. Army Performance, 1939-1945*. Arms and Armour, s. 3

enhederne og kunne forud for den allierede invasion betegnes som elitedivisioner, eller i det mindste som divisioner med en kampkraft over gennemsnittet. Soldaterne i disse divisioner udviste ofte en vilje til at kæmpe til sidste mand og overgav sig sjældent i forhold til værnemagtsoldaterne.²¹ Også når tabstallene for hæren og Waffen SS sammenlignes, er det påvist, at Waffen SS procentmæssigt led større tab på vestfronten end den tyske værnemagt.²² Forklaringen på de høje tab hos Waffen SS skal iflg. S.P. MacKenzie sandsynligvis findes i den høje grad af dødsforagt, der blev opildnet inden for eliteenhederne i Waffen SS. Selvsikre på deres overlegenhed, opdraget til en heroisk opofrelse for moderlandet, kastede de sig hovedkulds mod fjenden, når chancen bød sig.²³

En større offervilje og kampkraft blandt SS- soldaterne fremgår også meget tydeligt af flere amerikanske militære efterkrigsvurderinger.²⁴

²¹ Wegner, Bernd. 1983. *Hitlers Politische Soldaten. Die Waffen SS 1939-1945*. Ferdinand Schöningh, Paderborn, s. 277-292; MacKenzie, S.P. 1997. "The Waffen SS In The Second World War 1939-45. Europe's Übermenschen?" In: S.P. MacKenzie: *Revolutionary Armies In The Modern Era. A Revisionist Approach*, s. 134-157. Routledge, London & New York, s. 147; Stein, George. 1966. *The Waffen SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945*. Cornell University Press, s. 287-288; Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 439-440

²² På vestfronten (herunder felttoget i 1940) led den tyske hær 5,08% af sine samlede tab i krigen. Waffen SS led derimod 13,77% af sine samlede tab på vestfronten. Tabstallene for østfronten var anderledes, idet hæren her led 58,82% af sine samlede tab, mens Waffen SS her led 37,09% af sine samlede tab. Waffen SS divisionerne befandt sig sammenlagt 210 måneder på østfronten, men sammenlagt kun 35 måneder på vestfronten. Selvom de befandt sig 6 gange længere tid på østfronten, var deres tab her "kun" knap 3 gange højere. Kilde: Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 442-443; Overmans, Rüdiger. 1999. *Deutsche Militärische Verluste Im Zweiten Weltkrieg*. Herausgegeben vom Militärgeschichtlichen Forschungsamt, Band 46. R. Oldenbourg Verlag, München, s. 269

²³ MacKenzie, S.P. 1997. "The Waffen SS In The Second World War 1939-45. Europe's Übermenschen?" s. 153

²⁴ Eisenhower vurderede bl.a., at de bedste styrker der blev mødt under kampene i Normandiet var SS- panserdivisionerne og faldskærmsjægerne, der var markant stærkere end de tyske infanteridivisioner: "*Their morale, backed by a blind confidence in ultimate Nazi victory, was extremely good, and whether in attack or defense they fought to a man with a fanatical courage.*" Kilde: Eisenhower, Dwight D. 1946. *Report By The Supreme Commander To The Combined Chiefs Of Staff On The Operations In Europe Of The Allied Expeditionary Force 6 June 1944 To 8 May 1945*. London: His Majesty's Stationery Office, s. 38; Overensstemmende beskrivelser af Waffen SS- divisioner fremgår af de følgende eksempler. Bl.a. blev 6. SS Gebirgsdivision "Nord" karakteriseret således af en amerikansk løjtnant fra den amerikanske 45. Infanteridivision: "*They were the best men we ever ran into, extremely aggressive, and impossible to capture. There was no driving them out, for they fought to they were killed.*" Kilde: Bishop, Leo V.; Glasgow, Frank J.; Fisher, George A. 1946. *The Fighting Forty-Fifth. The Combat Report Of An Infantry Division*. Copyright by the 45th Infantry Division, Army and Navy Publishing Company, s. 138-139; Også soldaterne fra 12. SS panserdivision "Hitler Jugend" blev betragtet som særligt fanatiske, og var berygtet for ikke at tage krigsfanger: "*They had progressed beyond the*

En anden væsentlig forskel på værnemagten og Waffen SS-divisionerne var, at SS-divisionerne dels var større end de tilsvarende hærdivisioner og udrustet med det bedste materiel. På vestfronten var deres kvalitative fordel mest synlig, idet deres kampvogne var klart bedre end de britiske og amerikanske.²⁵ Derudover var der blandt SS-soldaterne en anderledes selvopfattelse end hos værnemagtssoldaterne, nemlig bevidstheden om at være del af en eliteenhed.

Den ideologiske faktor er ligeledes blevet fremhævet i forskningen som en af de væsentlige forskelle på værnemagten og Waffen SS, idet Waffen SS betegnes som "Hitlers politiske soldater." Gruppeførerne var overbeviste nazister, og ligeså var sandsynligvis en stor del af mandskabet. Den politiske indoktrinering var mere intensiv hos Waffen SS-soldater end hos værnemagtssoldaterne.²⁶

Nyere forskning har vist, at på østfronten kæmpede den tyske værnemagt og Waffen SS næsten lige brutalt. Her var værnemagten også dybt engageret i den tyske udryddelseskrig.²⁷ Men under krigen på vestfronten havde krigen en anden karakter. Her brød alle hære af og til krigsreglerne, men hverken allierede styrker, eller den tyske værnemagt udførte repressalier med samme systematiske vildskab som enhederne fra Waffen SS. Her henviser S.P. MacKenzie til flere konkrete krigsforbrydelser begået af Waffen SS enheder, herunder 12. SS panserdivision "Hitler Jugends" massakre på canadiske krigsfanger kort efter den allierede invasion i Normandiet, og Malmedy massakren på amerikanske krigs-

stage which is usually described as "fanatical ." Their one aim was to kill, as brutally as possible." Kilde: Robertson, Walter M. 1946. *Combat History of the Second Infantry Division in World War II*. Copyright by the Second Infantry Division, s. 90

²⁵ Selvom Waffen SS i begyndelsen af 1944 udgjorde under 5% af de samlede tyske styrker, var henholdsvis ¼ af de tyske panserdivisioner, og ⅓ af pansergrenaderdivisionerne Waffen SS formationer. Derudover var Waffen SS-divisionerne betydeligt større end hærdivisioner, idet de typisk havde en kampkraft på 20.000 mand.

Kilde: MacKenzie, S.P. 1997. "The Waffen SS In The Second World War 1939-45. Europe's Übermensch?" s. 147-153; Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS-Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 113; Stein, George. 1966. *The Waffen SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945*, s. 288-289

²⁶ Stein, George. 1966. *The Waffen SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945*, s. 122; Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 113-117; Som en del af indoktrineringen blev SS-soldaterne skolet i at hade Tysklands udråbte fjender. Begreberne "had" og "fanatisme" blev et af målene for den ideologiske skoling. Som eksempel på dette udtalte den øverstkommanderende for 10. SS panserdivision "Fruntsberg" i 1943: "*soll jeder Mann zu einem fanatischen Hasser erzogen werden... Es ist ganz gleich, an welcher Front unserer Division zum Einsatz kommen wird: der unbändige Hass gegen jeden Gegner, sei er Engländer, Amerikaner, Jude oder Bolschewist, muss jeden unserer Männer zu höchsten Taten befähigen.*" Kilde: Wegner, Bernd. 1983. *Hitlers Politische Soldaten. Die Waffen SS 1939-1945*, s. 67, 192-193

²⁷ MacKenzie, S.P. 1997. "The Waffen SS In The Second World War 1939-45. Europe's Übermensch?" s. 141-142; Wette, Wolfram. 2006. *The Wehrmacht. History, Myth, Reality*. Harvard University Press. Oprindeligt udgivet som: *Die Wehrmacht- Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden*. S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2002.

fanger under Ardenneroffensiven.²⁸ Det var karakteristisk for den tyske krigsførelse på vestfronten, at de større krigsforbrydelser blev begået af Waffen SS. Den tyske forsker Peter Lieb, konkluderer ligeledes i sin bog, at alt i alt førte den tyske værnemagt en krig mod de vestallierede, der holdt sig inden for rammerne af folkeretten. Waffen SS var derimod hyppigst impliceret i krigsforbrydelser. Disse enheder førte krigen mod de vestallierede meget mere radikalt og bittert end den tyske værnemagt. Dermed ikke sagt, at alle soldater indenfor Waffen SS var krigsforbrydere, men tendensen i forhold til den tyske værnemagt var klar.²⁹

De amerikanske soldaters opfattelse af de tyske soldater

Soldaterne i den tyske værnemagt blev overvejende positivt opfattet af de amerikanske soldater også efter D-Dagen. Det er generelt et entydigt mønster der er at spore i veteranernes udtalelser uden større variation i deres synspunkter. "*as far as the typical German soldier, which was the Wehrmacht, they were just people like us-*," som en veteran udtrykker det.³⁰ Den tyske værnemagt blev iflg. en anden veteran omtalt som "The Standard Army," og der var respekt for disse soldater. De blev opfattet ligesom de amerikanske soldater. De var ikke anderledes men var i krig, fordi de skulle.³¹ Netop den opfattelse, at værnemagtssoldaterne var indkaldt på lige fod med de amerikanske soldater gør sig gældende for flere af veteranerne.³² Flere veteraner peger også på, at der fra amerikansk side blev udvist respekt for værnemagtssoldaternes militære professionalisme, herunder deres dygtighed i kamp. Som en af veteranerne udtaler: "*one could not help but admire how brilliant the German soldier was and how professional he was.*"³³

Grundlæggende indikerer veteranernes udtalelser først og fremmest, at der blandt amerikanske soldater ikke var et had til værnemagtssoldaterne. Derimod var der i højere grad en tilbøjelighed til at identificere sig med dem.

Markant anderledes var de amerikanske soldaters syn på soldaterne fra Waffen SS. Generelt blev disse ikke kun opfattet mere negativt til forskel fra værnemagtssoldaterne,

²⁸ MacKenzie, S.P. 1997. "The Waffen SS In The Second World War 1939-45. Europe´s Übermensch?" s. 141-142; Nyere forskning har vist, at 187 canadiske krigsfanger blev myrdet af 12. SS panserdivision i de første dage efter den allierede invasion i Normandiet. Kilde: Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 158.

²⁹ Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 511-514

³⁰ Interview with Andre Beaumont. December 13, 2005. ROHA

³¹ Interview with Stuart T. Brandow. March 30, 2006. ROHA

³² Interview with Stuart T. Brandow. March 30, 2006. ROHA; Interview with Herbert H. Newton. November 7, 1996. ROHA; Interview with Andre Beaumont. December 13, 2005. ROHA; Ligeledes fremgår et overensstemmende synspunkt af denne veterans udtalelse: - "*the average German Soldier was just a young man who was drafted.*" Kilde: Terkel, Studs. 1984. *The Good War. An Oral History Of World War Two*. Pantheon Books, New York, s. 380; En anden veteran udtaler: "*The German soldier was like the American- good, smart, determined, a fighter.*" Kilde: McManus, John C. 1998. *The Deadly Brotherhood. The American Combat Soldier In World War II*. Presidio, s. 184

³³ Interview with Ben Franklin, For The Veterans Oral History Project. Center For The Study Of War And Society, Department of History. Knoxville, Tennessee, November 19, 2004.; Interview with Lewis M. Bloom. June 21, 1994. ROHA; Interview with Richard M. Hale. February 14, 2003. ROHA

men der er også flere nuancer i veteranernes udtalelser. I samme forbindelse er begrundelsen for deres opfattelse af SS- soldaterne i flere tilfælde også mere konkret.

De amerikanske soldater skelnede generelt skarpt mellem værnemagten og Waffen SS. I modsætning til værnemagtssoldaterne giver nogle veteraner udtryk for et direkte had til SS- soldaterne.³⁴

Veteranen Stuart T. Brandow giver et nærmest diabolisk billede af Waffen SS og de tyske faldskærmsjægere³⁵. Mens værnemagtssoldaterne havde fællestræk med de amerikanske soldater, blev SS- soldater og faldskærmsjægere opfattet som onde og følelseskolde.³⁶

En af grundene til at der var mindre, for ikke at sige ingen, sympati for SS- soldater var bl.a., at de blev sat i forbindelse med en højere frekvens af krigsforbrydelser: "*The ones that we really did not have much sympathy for were the SS... they were the real fanatic, Nazi killers. ... They were the ones that perpetrated most of the atrocities that were attributed to the German Army.*"³⁷ At der blev skelnet skarpt mellem værnemagtssoldater og Waffen SS soldater på grund af deres forskelle i krigsførelse fremgår ligeledes af en amerikansk veterans erindringer: "*to me there was a vast difference between Wehrmacht soldaten and SS storm troopers. One took prisoners, the other executed them and perpetrated unspeakable atrocities against defenseless civilians.*"³⁸

En anden årsag til den mere negative opfattelse af SS- soldaterne var, at de blev forbundet med en større offervilje og fanatisk kampgejst. I modsætning til værnemagtssoldaterne forbindes de af flere amerikanske veteraner med en vilje til både at kæmpe ihærdigt og i flere tilfælde ligefrem at fortsætte kampen til sidste mand.³⁹ Som denne veteran

³⁴ "*I had no love or respect for SS troops though. I hated them immensely.*" Kilde: McManus, John C. 1998. *The Deadly Brotherhood. The American Combat Soldier In World War II*, s. 188

³⁵ De tyske faldskærmsjægere var blandt de mest indoktrinerede enheder i værnemagten. De blev ligeledes betragtet som fanatiske nazister af de allierede. Kilde: Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenkämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 109

³⁶ Interview with Stuart T. Brandow. March 30, 2006. ROHA; Også en anden veteran giver udtryk for en dehumaniseret opfattelse af SS- soldaterne: "*-Even though we thought the SS was inhumane, and we recognized that-.*" Kilde: Interview with John F. Schwanhauser. April 29, 1995. ROHA

³⁷ Interview with Andre Beaumont. December 13, 2005. ROHA; Interview with Roy W. Brown. March 12, 1996. ROHA

³⁸ Blunt, Roscoe C. 2001. *Foot Soldier: A Combat Infantryman´s War In Europe*. Da Capo Press, s. 138

³⁹ Interview With: John W. Brown, Jr. May 15, 2004. ROHA; Interview with Mr. Arthur C. Wenzel. April 11, 2005. ROHA; Interview with Richard M. Hale. February 14, 2003. ROHA; Interview with Lloyd Kalugin. March 3, 1996. ROHA; Som en amerikansk veteran udtaler i den forbindelse: "*I say, your SS was a diehard. You wouldn't catch him giving up. They don't give up, they don't give up.*" Kilde: Interview with Joseph V. DeMasi. April 1, 1996. ROHA; Motley, Mary Penick (Ed.). 1975. *The Invisible Soldier. The Experience Of The Black Soldier, World War II*. Wayne State University Press, s.154; Ligeledes udtaler en veteran: "*What you found out was that the rank-and-file soldier would surrender, but, the SS guy wouldn't.*" Kilde: Interview with John F. Schwanhauser. April 29, 1995. ROHA

udtrykker det: "We had to kill SS men because they wouldn't surrender and wanted to fight to the death; they wanted it the hard way and that's just the way they got it." ⁴⁰

Waffen SS- soldaternes ry som politisk indoktrinerede soldater var også en af årsagerne til at de amerikanske soldater havde mindre sympati for dem: "now you're not dealing with a professional German Soldier. You're dealing with a right-wing religious Republican fanatic." Ifølge veteranen kæmpede de for en sag frem for af pligt og overgav sig aldrig, før de løb tør for mad og ammunition. ⁴¹

Andre veteraner, om end et fåtal, er knap så negative i deres udtalelser om Waffen SS. De hæfter sig i højere grad ved den militære kampkraft disse soldater havde. Der er flere eksempler herpå, bl.a. denne udtalelse: "I didn't have any specific instances where I was involved with the SS, other than the fact that they were pretty damn good fighters." ⁴² Udover at være dygtige krigere var de ligeledes velorganiserede enheder iflg. en anden veteran. ⁴³ Selvfølgelig den "stil" Waffen SS soldater havde i kamp, blev også bemærket af nogle amerikanske soldater. En veteran forklarer f.eks., at han under kampene mod SS- soldater i Ardennerne i 1944 var i stand til, at genkende SS- soldaterne på deres måde at kæmpe på. ⁴⁴ I samme mønster forklarer en anden veteran, at når man kæmpede mod enheder fra Waffen SS, var man bevidst om, at disse var soldater af en høj standard. De kæmpede med næb og kløer, og en enkelt SS- soldat var i sig selv lige så meget værd som 3-4 værnemagtsoldater. ⁴⁵

Det, der i store træk kan læses ud fra de amerikanske veteraners udtalelser, er for det første, at de generelt så positivt på de tyske værnemagtsoldater. Som det ligeledes var tilfældet med *The American Soldier* undersøgelsen, viser udtalelserne, at der var en tendens til at identificere sig med værnemagtsoldaterne. Deres synspunkter bunder dog ikke i noget konkret. Det var til gengæld tilfældet med synet på Waffen SS- soldaterne. Her var

⁴⁰ Motley, Mary Penick (Ed.). 1975. *The Invisible Soldier. The Experience Of The Black Soldier, World War II*, s. 171.

⁴¹ Interview with Ben Franklin, For The Veterans Oral History Project. Center For The Study Of War And Society, Department of History. Knoxville, Tennessee, November 19, 2004.; Denne fanatiske kampgejst bliver ligeledes nævnt i de følgende eksempler: Veteranen Charles Hogg udtaler: "German soldiers were ordinary people fighting for their country. SS troops were political soldiers who fought fanatically. We hated SS troops." Kilde: McManus, John C. 1998. *The Deadly Brotherhood. The American Combat Soldier In World War II*, s. 186; Et andet tilsvarende eksempel er denne veterans udtalelse: "The SS. They were the elite. They were so brainwashed they were impossible to reason with. Those people made me angry." Kilde: Terkel, Studs. 1984. *The Good War. An Oral History Of World War Two*, s. 259; Ligeledes beskrives de af en anden veteran således: "You didn't get to become an SS unless you were a total fanatic and you could kill at will... These were bloodthirsty, impossible maniacs, is what they were." Kilde: Interview with Wallace E. Fell-din. July 22, 2008. ROHA

⁴² Interview with Edward Bautz. October 15, 1999. ROHA; Interview with Domenic Melso. October 18, 2005. ROHA

⁴³ Interview with Bob Harmon, October 26, 2001. Seattle University.

⁴⁴ "After an hour of fighting we knew we were fighting SS troops we had tangled with before. It might sound odd, but if you have a return engagement with a unit you know it. You recognize their style of fighting." Kilde: Mary Penick (Ed.). 1975. *The Invisible Soldier. The Experience Of The Black Soldier, World War II*, s. 156

⁴⁵ Interview with George R. McIntosh, For The Veterans Oral History Project. Center For The Study Of War And Society, Department of History. Knoxville, Tennessee, April 8, 2000.

der - som påvist - tale om en generelt mere negativ opfattelse fra de amerikanske soldaters side og i nogle tilfælde direkte had. Opfattelsen af disse enheder var bundet op på noget konkret, nemlig krigsforbrydelser og en større offervilje, som flere af de amerikanske soldater opfattede negativt. Nogle få veteraner gav dog også udtryk for en respekt for disse enheders kampkraft.

Ganske vist udtaler veteranerne sig om en opfattelse de havde for lang tid siden, og spørgsmålet er, hvorvidt deres opfattelse i mellemtiden er blevet påvirket af nyere viden/fortolkninger f.eks. vedrørende Waffen SS. Det er for det første et overensstemmende billede, der tegner sig i deres udtalelser, både i opfattelsen af værnemagtssoldaterne og Waffen SS. Deres opfattelse stemmer endvidere overens med resultaterne i den gældende forskning. Netop enhederne fra Waffen SS førte til forskel fra værnemagten en mere bitter og radikal krig mod de vestallierede. Det er denne forskel i krigsførelse, der har formet de amerikanske veteraners synspunkter af henholdsvis værnemagten og Waffen SS, og det er ligeledes det, de giver udtryk for i deres udtalelser. Det kan dog aldrig udelukkes helt, at der blandt nogle veteraner kan være en tendens til efterrationalisering.

Krigsforbrydelser begået af amerikanske soldater

Spørgsmålet om, hvorvidt de amerikanske soldaters opfattelse af de forskellige tyske enheder var den grundlæggende motivation for at begå krigsforbrydelser, er mere komplekst. Krigsforbrydelserne skal som udgangspunkt også ses på baggrund af den kontekst, de blev begået i for at vurdere motivationen bag bedst muligt. Fjendebilledets betydning må nødvendigvis også vurderes på baggrund af, hvilke andre faktorer, der kunne motivere krigsforbrydelser.

Veteranernes udtalelser om de krigsforbrydelser, der blev begået, må betragtes som troværdige udsagn om dette. Selvom det er foregået for lang tid siden, er der ikke tale om, at de skal genskabe en opfattelse/følelse de havde på daværende tidspunkt. Derimod er det et spørgsmål om, hvorvidt de kan huske krigsforbrydelserne, som de ikke har nogen grund til at lyve omkring også på grund af tidsafstanden.

Der var eksempler på krigsforbrydelser, der tydeligvis var motiveret af den opfattelse, amerikanerne havde af fjendtlige soldater. Blandt nogle amerikanske soldater var der således tilbøjelighed til at begå krigsforbrydelser mod soldater fra Waffen SS, netop på grund af den negative opfattelse, de havde af disse soldater. Af flere veteraners udtalelser fremgår det, at det var ganske naturligt, ikke at tage krigsfanger fra Waffen SS. Ifølge veteranen Ben Franklin behandlede amerikanerne værnemagtssoldater med værdighed efter tilfangetagelse, men det gjorde de ikke med SS- soldater. Det var ikke ualmindeligt at skyde Waffen SS soldater efter de var taget som krigsfanger, og det skyldtes den negative opfattelse amerikanerne havde af disse enheder.⁴⁶ Der er flere eksempler på, hvorledes SS- fanger blev behandlet med mindre værdighed. Veteranen Roscoe C. Blunt beskriver i

⁴⁶ Interview with Ben Franklin, For The Veterans Oral History Project. Center For The Study Of War And Society, Department of History. Knoxville, Tennessee, November 19, 2004.; Interview with Max Horlick. October 30, 2009. ROHA; Ligeledes henviser en anden veteran til, at det var en standard procedure, ikke at tage krigsfanger fra Waffen SS: "So, the common [approach], the standard operating procedure, was that if you see an SS, you shoot him on sight. We did not take any SS prisoners and they rarely ... surrendered anyway, because they knew they were going to be shot, because they shot our prisoners. We shot their prisoners." Kilde: Interview with Andre Beaumont. December 13, 2005. ROHA

sine erindringer en episode, hvor en tilfangetagen SS- soldat først gennemtæves og herefter henrettes af en amerikansk sergent.⁴⁷

Et tilsvarende eksempel fremgår af en amerikansk løjtnants krigsdagbog. I starten af december 1944 beskrev han en episode, hvor SS- soldater blev skudt efter tilfangetagelse: *"We are fighting SS troops today, Hitler's bad boys. Co K had ten PWs. They asked them about Hitler and if they were still for him. Four said "yes" and "Heil Hitler." So only six ever got back to regtl PW point. I have not confirmed the story but it has been generally accepted."*⁴⁸

I den forbindelse var der også eksempler på enheder, der var helt åbne omkring skydning af krigsfanger fra Waffen SS. Den amerikanske 2. panserdivision's 78. Artilleribataljon omtalte sig selv som "Roosevelt's Butchers," og hævdede åbenlyst, at de skød samtlige SS- soldater, der blev taget til fange.⁴⁹

I andre tilfælde var amerikanske soldater i høj grad motiveret af hævn-gerrighed, når de begik krigsforbrydelser mod SS- tropper. Ifølge en veteran fandt en hændelse sted, hvor SS- soldater skød amerikanske krigsfanger. Det resulterede efterfølgende i, at amerikanerne som hævn skød SS- fanger: *"That's why we were so rough on the SS troopers. They had no respect for anybody, they treated them like dogs and they got the same treatment."*⁵⁰ Især Malmedy massakren medførte amerikanske hævnaktioner, hvilket kan underbygges af flere kilder. Malmédy massakren på amerikanske krigsfanger blev begået af enheder fra 1. SS panserdivision den 17. December 1944. Det nøjagtige antal omkomne er ikke fastslået, og de nærmere omstændigheder omkring massakren endnu uvisse. Ifølge George Stein blev 71 amerikanske krigsfanger skudt, mens Hugh M. Cole i sit værk om Ardenneroffensiven mener, at tallet i hvert fald er på 86.⁵¹ Som reaktion på massakren vedtog den amerikanske 2. Infanteridivision ligefrem en beslutning om, at der ikke skulle tages flere SS- soldater til fange. Dette gennemførte divisionen også og skød iflg. en veteran samtlige SS- soldater, den kom i nærheden af frem for at tage dem til fange.⁵² I en anden enhed blev der udstedt en direkte ordre til, ikke at tage Waffen SS soldater til fange.⁵³ Flere veteraner giver ligeledes udtryk for, at der generelt blev skudt tyske krigsfanger som hævn for Malmedy massakren, men ikke, at det nødvendigvis kun var

⁴⁷ *"The SS soldier never changed his expression of arrogance and he never said a word throughout the beating...Die, you bastard, the sergeant yelled and with that he emptied a whole clip of .45 caliber slugs into the German."* Kilde: Blunt, Roscoe C. 2001. *Foot Soldier: A Combat Infantryman's War In Europe*, s. 145

⁴⁸ Dec. 4, 1944. I: Faubus, Orval Eugene. 1971. *In This Faraway Land*. River Road Press, Conway Arkansas, s. 433

⁴⁹ Adams, Michael C.C. 1993. *The Best War Ever. America and World War II*. The Johns Hopkins University Press, s. 111

⁵⁰ Chronicle of World War II as experienced by Carl Joseph Coombs #356-876-29

⁵¹ Stein, George. 1966. *The Waffen SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945*, s. 278; Cole, Hugh M. 1965. *The Ardennes: Battle of the Bulge*. U.S. Army in World War II Series, European Theater of Operations. Washington: G.P.O., s. 161

⁵² Interview with Robert Kennedy. July 14, 1994. ROHA

⁵³ Hovedkvarteret for det amerikanske 328. Infanteriregiment udstedte den 21. december 1944 denne ordre: *"No SS troops or paratroopers will be taken prisoner but will be shot on sight."* Kilde: Cole, Hugh M. 1965. *The Ardennes: Battle of the Bulge*, s. 264

soldater fra Waffen SS.⁵⁴ At der under kampene i Ardennerne blev skudt tyske krigsfanger, fremgår ligeledes tydeligt af den amerikanske general Patton's dagbog.⁵⁵

Malmedy massakren var dog heller ikke et enestående eksempel på, hvorledes amerikanske soldater udførte hævnaktioner mod tyske soldater. En lignende episode fandt sted i august 1944, hvor SS- soldater infiltrerede den amerikanske 3. panserdivisions linier ved Falaise, tog 5 soldater til fange, hvoraf de 4 senere blev fundet skudt.⁵⁶ Denne hændelse førte til, at amerikanerne ikke tog flere fanger i den sektor den dag.⁵⁷ En lignende episode hvor amerikanske krigsfanger blev skudt, førte også til, at en amerikansk enhed ikke tog krigsfanger i 1 uge som hævn.⁵⁸ Med andre ord blev de amerikanske krigsforbrydelser ikke kun motiveret af deres fjendebillede, men blev ofte også udløst som reaktion på tyske krigsforbrydelser.

Nogle krigsforbrydelser kunne også ske meget spontant. Der forekom hændelser, hvor amerikanske soldater i affekt over at se deres kammerater være blevet dræbt kort forinden efterfølgende skød tyske krigsfanger, når disse overgav sig.⁵⁹

Under kampene på vestfronten blev der i i hvert fald en enkelt enhed truffet en beslutning om ikke at tage krigsfanger, eftersom det var en belastning. Når først tyske solda-

⁵⁴ Interview with Roy W. Brown. March 12, 1996. ROHA; Det fremgår tydeligt af de følgende udtalelser: *"There was a massacre of American soldiers, and the word got around the American troops, especially in those areas, very quickly. And as a result they were not taking prisoners. Not until the end when, you know, the German Army had had it. But they were not taking prisoners because they killed our boys."* Kilde: Interview with Irving E. Pape. January 3, 1995. ROHA.; - *"it also led to increased bitterness of all the Allied soldiers toward the Germans and I presume it led to some more shootings of prisoners."* Kilde: Interview with Charles R. Harmon. October 2, 2006. ROHA; Ifølge historikeren Lee Kennett nægtede en amerikansk enhed at tage krigsfanger i 10 dage som følge af Malmedy massakren. Kilde: Kennett, Lee. 1987. *G.I.: The American Soldier in World War II*. Charles Scribner's Sons, New York, s. 161

⁵⁵ Patton noterede følgende i sin dagbog den 4. Januar 1945: *"There were also some unfortunate incidents in the shooting of prisoners (I hope we can conceal this)."* Kilde: Blumenenson, Martin. 1974. *The Patton Papers: 1940-1945*. Houghton, Mifflin Company, s. 615

⁵⁶ *Spearhead in the West. The Third Armored Division 1941-1945*. Official project of the Third Armored Division published under authority contained in Sec. V, ETOUSA Cir. 86, 25 Jun 1945 and mailed in accordance with the provisions of Postal Circular No. 38, Hq, U.S. Forces, European Theatre (Rear), 11 Oct. 1945. Reprinted by The Battery Press, 1980, s. 80

⁵⁷ Linderman, Gerald F. 1997. *The World Within War. America's Combat Experience In World War II*, s. 137

⁵⁸ Interview with Dr. James L. Pointer, For The Veterans Oral History Project. Center For The Study Of War And Society, Department of History. Knoxville, Tennessee, April 8, 2003.

⁵⁹ Dette er der flere eksempler på: - *"one of the guys that came in with me in Belgium, and was assigned to the Third Platoon, was killed and that was where our lieutenant got really off his rocker and found a couple of German wounded prisoners and shot them."* Kilde: Interview with Andre Beaumont. December 13. , 2005. ROHA; *"we had a sergeant who was a real gung-ho [guy], ... the Germans had been firing at his squad members, ... after they gave up, he came in, and searched them, and took their valuables. He told them to run and shot them in the back."* Kilde: Interview with John F. Schwanhauser. April 29, 1995. ROHA; Interview with Lloyd Kalugin. March 3, 1996. ROHA

ter var taget til fange, skulle der afsættes folk til at føre dem i fangenskab. De folk ville man hellere bruge i kamp.⁶⁰ Hermed kunne krigsfanger risikere at blive skudt, da der ikke kunne afsættes de fornødne ressourcer til at tage sig af dem. Krigsforbrydelsen var dermed ikke motiveret af hverken fjendebillede eller hævnerrighed, men derimod ud fra vurderingen af, at man ikke ville afsætte folk til at bevogte dem.

Udover at krigsforbrydelser skete som soldaternes egen reaktion på modpartens handlinger, var der også eksempler på, at der direkte blev udstedt ordrer på ikke at tage krigsfanger. Dette skete i forskellige tilfælde. Forud for D-Dagen blev der givet ordrer til især amerikanske faldskærmssoldater om, ikke at tage krigsfanger under invasionen. Ifølge en veteran fra den amerikanske 82. Luftbårne division blev der før invasionen givet denne ordre: *“Get to the drop zone as fast as possible. Take no prisoners because they will slow you down.”*⁶¹ Det fremgår ligeledes af andre veteraners udsagn og erindringer, at der forud for invasionen blev givet sådanne ordrer om ikke at tage krigsfanger.⁶² Det må betragtes som troværdige vidnesbyrd om, at der blev givet sådanne ordrer. Lignende ordrer blev også givet til canadiske soldater forud for invasionen i Normandiet. Trods det at en sådan ordre lagde op til, at allierede soldater kunne skyde krigsfanger, lå der et rationable bag, som reelt også fremgår af de nævnte eksempler. I forbindelse med invasionen i Normandiet kunne det blive en militær nødvendighed ikke at tage krigsfanger, eftersom landgangstropperne først og fremmest skulle nå deres strategiske mål hurtigst muligt. Ifølge Peter Lieb har skydning af krigsfanger i Normandiet fra allieret side ikke været noget massefænomen, men det har fundet sted.⁶³

Der kan ikke direkte påvises en sammenhæng mellem krigsforbrydelserne og sådanne ordrer. Ordrene om at skyde krigsfanger, uanset årsagen, er dog i højere grad synlige beviser på, at de militære beslutningstagere i flere tilfælde gav grønt lys til soldaterne til at bryde reglerne for krigsførelse eller undlod at straffe dem, der gjorde det.

En undersøgelse af de amerikanske soldaters krigsforbrydelser på vestfronten vil imidlertid ikke være fyldestgørende, hvis mødet med de tyske koncentrationslejre ikke belyses. I forbindelse med befrielsen af flere af lejrene i 1945 reagerede de amerikanske soldater i nogle tilfælde voldsomt, overfor tyske KZ- vagter, der blev taget til fange.

Efter befrielsen af Buchenwald dræbte de befriede fanger flere af deres tidligere fangevogtere ofte med hjælp fra amerikanske soldater. Det er der flere pålidelige vidnesbyrd om, bl.a. veteranen Fred Mercer, der husker hvorledes en tidligere SS- vagt uhindret blev

⁶⁰ Interview with Walter G. Denise. March 25, 1997. ROHA

⁶¹ Nordyke, Phil. 2005. *All American, All The Way: The Combat History Of The 82nd Airborne Division In World War II*. Zenith Press, s. 212

⁶² Således husker 2 veteraner fra den amerikanske 101. Luftbårne division i deres erindringer også, hvorledes der forud for invasionen i Normandiet blev givet ordrer på ikke at tage krigsfanger: *“Our orders were to kill any Germans we encountered and take no prisoners.”* Kilde: Guarnere, William.; Heffron, Edward.; Post, Robyn. 2008. *Brothers In Battle, Best Of Friends*. Berkley Trade, s. 45; Ligeledes fremgår det af denne veterans erindringer: *“Above all, kill ‘em! We can’t be dragging a lot of prisoners around with us at night.”* Kilde: Webster, David Kenyon. 2008. *Parachute Infantry: An American Paratrooper’s Memoirs Of D-Day And The Fall Of The Third Reich*. Dell, s. 25; Ifølge en veteran fra 8. Infanteriregiment blev der i denne enhed givet en ordre forud for invasionen om at skyde samtlige Waffen SS- soldater de tog til fange med begrundelsen: *“They could not be trusted.”* Kilde: Beevor, Anthony. 2009. *D-Day. The Battle For Normandy*. Viking, s. 119

⁶³ Lieb, Peter. 2007. *Konventioneller Krieg Oder NS- Weltanschauungskrieg? Kriegführung Und Partisanenbekämpfung In Frankreich 1943/44*, s. 162

dræbt af en af de befriede fanger: "He just stood there and beat him to death. He had to of course, we didn't bother him." ⁶⁴ Til sammenligning observerede ligeledes den udsendte amerikanske historiker Forest C. Pogue under sit besøg i Buchenwald efter befrielsen af lejren, at de amerikanske soldater havde dræbt flere af vagterne. ⁶⁵ Ved befrielsen af Dachau reagerede de amerikanske soldater ved enten selv at henrette flere af vagterne eller at overlade det til de befriede fanger. En amerikansk løjtnant bemærkede, at hans soldater nærmest mistede fatningen under befrielsen af Dachau. ⁶⁶ Dette fremgår også tydeligt af flere veteraners udtalelser. Som Jack Hallet udtaler: "Control was gone after the sights we saw, and the men were deliberately wounding guards that were available, and then turned them over to the prisoners and allowing them to take their revenge on them... - you've seen the picture where one of the soldiers gave one of the inmates a bayonet and watched him behead the man... A lot of the guards were shot in the legs so they couldn't move..." ⁶⁷

Disse krigsforbrydelser var ikke motiveret af de amerikanske soldaters fjendebillede og skete heller ikke som hævn for tyske krigsforbrydelser mod amerikanske soldater. Derimod skete de som en spontan reaktion på mødet med KZ- lejrenes uhyrligheder. Det var en form for hævnaktioner motiveret af medlidenhed med fangerne, i og med disse også blev inddraget i henrettelsen af flere SS- vagter.

Konklusion

Den endelige konklusion på fjendebilledets betydning for de amerikanske soldaters krigsforbrydelser falder i flere dele.

I overensstemmelse med Gerald F. Lindermans synspunkt har undersøgelsen vist, at de amerikanske soldater i flere tilfælde brød reglerne under kampene på vestfronten.

⁶⁴ Abzug, Robert H. 1985. *Inside The Vicious Heart. Americans And The Liberation Of Nazi Concentration Camps*. Oxford University Press, s. 51-52

⁶⁵ I sin krigsdagbog noterede Pogue den 23. april 1945 flg. i forbindelse med hans besøg i Buchenwald: "We had apparently killed or beaten up all SS guards found there. The Pole said we were too humanitarian- we had killed the SS immediately instead of letting them die slowly." Kilde: Pogue, Forrest C. 2001. *Pogue's War. Diaries of a WWII Combat Historian*. The University Press of Kentucky, s. 365

⁶⁶ Henke, Klaus-Dietmar. 1995. *Die Amerikanische Besetzung Deutschlands*. R. Oldenbourg Verlag München, s. 919

⁶⁷ Abzug, Robert H. 1985. *Inside The Vicious Heart. Americans And The Liberation Of Nazi Concentration Camps*, s. 94; Denne episode er direkte i overensstemmelse med veteranen Donald L. Miller's udsagn: "A U.S. Army squad guarding about 122 SS prisoners, who continued swearing threats at their former prisoners, opened fire with machine guns and killed all of them. At that point the soldiers turned over the remaining guards to the inmates. One G.I. gave an inmate a bayonet and watched him behead a guard. Many of the guards were shot in the legs and could not move. A number of these disabled guards were ripped apart limb from limb." Kilde: Fussell, Paul. 2005. *The Boys' Crusade: The American Infantry In Northwestern Europe, 1944-1945*. Modern Library, s. 154; I den amerikanske 45. Infanteridivisions tidsskrift den 13. maj 1945 blev der heller ikke lagt skjul på, hvorledes flere vagter blev massakreret af fangerne under befrielsen af Dachau. Det fremgår bl.a. af denne udtalelse, der blev bragt fra en amerikansk soldat: "I saw one gang of Russians get an SS'er... they just pulled him apart. There was nothing I could do but look away." Kilde: "Dachau Gives Answer To Why We Fought." *45th Division News*, May 13, 1945. Vol. V. No. 32 Printed In Germany.

En krig efter reglerne •

Flere motiver kunne ligge bag krigsforbrydelser. Nogle skete spontant under kampene, hvor soldaterne mistede besindelsen, andre skete som hævnaktioner for tyske krigsforbrydelser, og i nogle tilfælde blev der ligefrem givet grønt lys fra de militære beslutningstagere til at skyde krigsfanger.

Soldaternes fjendebillede var i sig selv en bevæggrund til at begå krigsforbrydelser, når de stod overfor enheder fra Waffen SS. I de amerikanske soldaters opfattelse blev disse enheder reelt placeret i en kategori for sig selv, hvilket heller ikke var uberettiget. Det var kampforholdene, der havde betydning for den opfattelse, de amerikanske soldater dannede sig af de tyske soldater. Enhederne fra Waffen SS førte en mere brutal krig mod de vestallierede til forskel fra værnemagten, og det var det, der lå til grund for de amerikanske soldaters negative opfattelse af "Hitlers politiske soldater." Denne opfattelse blev en direkte motivation for flere krigsforbrydelser begået af amerikanske soldater mod soldater fra Waffen SS. Det betød ikke, at der aldrig var hændelser, hvor værnemagtsfanger blev skudt af amerikanske soldater. Men dette var ikke motiveret af soldaternes opfattelse. Den skarpe kontrast, der var i de amerikanske soldaters opfattelse af henholdsvis værnemagten og Waffen SS, gav sig også udslag i krigsforbrydelser. Som flere veteraner gav klart udtryk for, var det i nogle enheder en standardprocedure at skyde krigsfanger fra Waffen SS. Med andre ord gjaldt der for nogle enheders vedkommende et særligt sæt regler, når der blev taget krigsfanger fra Waffen SS, eller måske rettere sagt ingen regler. Dette fænomen var som nævnt også almen viden blandt soldaterne, og nogle enheder skilte åbenlyst med det. Som tilfældet var under Ardenneroffensiven, blev der som følge af SS- soldaters krigsforbrydelser, indført en politik i nogle enheder om ikke at tage krigsfanger fra Waffen SS. Det er med til at demonstrere, at den brutale krigsførelse fra Waffen SS- enhederne ligeledes medførte en hård kurs fra de amerikanske soldaters side.

Doktrinen "fairness" som Kenneth D. Rose mener eksisterede som ideal for kampe mellem amerikanske og tyske soldater, kan ikke siges at have gjort sig gældende for kampe mellem amerikanske soldater og Waffen SS enheder.

Også i senere krige, bl.a. Vietnamkrigen og krigen i Irak, der begyndte i 2003, er der kendskab til at amerikanske soldater har begået krigsforbrydelser. Set i et større perspektiv var der således ikke noget unikt ved de amerikanske soldaters krigsforbrydelser på vestfronten under 2. verdenskrig, eftersom der også i dag er eksempler på, at soldater bryder reglerne i krig. Spørgsmålet er, om det også i nutiden er de samme motiver, der ligger bag.

Kort om bogudgivelser og anmeldelser

I Mikkel Vedby Rasmussens bog *"Den gode krig"* kan man læse om Danmarks indsats i Afghanistan. Det er et debatindlæg, dels om den politiske baggrund for indsættelsen og dels om de militære operationer, herunder en række vurderinger af danske overdragelses- og exit-strategier, når engagementet får en ende.

"Når isen forsvinder" er en særdeles aktuel debatbog om forholdene i de arktiske områder, som i de senere år har været udsat for store klimaforandringer. Hermed åbnes der op for sejlads til Stillehavet via både Nordøstpassagen og Nordvestpassagen. Der er konstateret mulighed for store olieforekomster såvel øst som vest for Grønland. Bogen beskriver forhold og problemer med relation til dette, herunder forholdet mellem Grønland og Danmark under helt ændrede former. Det er en god debatbog, som når hele paletten rundt.

Ekstrabladets tidligere chefredaktør Sven Ove Gade har skrevet en flot biografi om en af den danske modstandsbevægelses største personligheder, Anton Toldstrup. Han var, ifølge de allierede, den bedste nedkastningschef i Europa. Han modtog størsteparten af de britiske forsyninger til modstandsbevægelsen. En væsentlig del af bogen omhandler den strid, som Toldstrup blev involveret i med daværende oberstløjtnant Vagn Bennike om fordeling af våben.

Knap 1.000 danskere meldte sig frivilligt til krigsdeltagelse hos de vestallierede. Størsteparten kom via London, og herfra kom en stor del af dem i regimentet "the Buffs". Bogen *"For Danmarks ære"* handler om motiverne for at melde sig, hvervningen, uddannelsen etc. for en lang række mænd og kvinder, som på denne måde blev involveret i krigen, hvor deres hovedmotiv netop var "for Danmarks ære".

I skarp kontrast til denne bog er *"Fortrængt grusomhed. Danske SS-vagter 1941 – 1945"*. En lang række danskere kom via den tyske rekruttering i Danmark ind i SS, og derfra kom nogle videre til poster som vagtmandskab i tyske kz-lejre.

Den følgende bog handler om de tyskere, som i 1939 – 1941 tog sig af aflivningen af 90.000 "mindreværdige" borgere. Indledningsvis drejede det sig om multihandikappede, sindssyge og evnesvage, men kredsen blev udvidet til homoseksuelle, sigøjnere og senere jøder. Da jødeudryddelsen blev sat i system, måtte SS-systemet trække på disse folk, som jo havde klaret opgaven med drabet på de 90.000 mennesker så godt. På halvandet år slog de så 1,6 – 1,8 millioner ihjel. Hele dette ufattelige ragnarok er beskrevet i bogen *"Stiftelsen"*. Den mærkværdige titel forklares i anmeldelsen.

I bogen *"Vietnam. The Australian War"* sætter forfatteren Paul Ham fokus på den australske indsats i Vietnam. Australien havde kamperfaringer fra indsatsen i Sydøstasien i 1950'erne og 1960'erne, og frygten for "dominoeffekten" var en væsentlig årsag til, at landet også engagerede sig i Vietnam. I alt nåede 50.000 australske mænd og kvinder at forrette krigstjeneste i Vietnam frem til 1972, og 500 faldt i kamp.

Et af Danmarks mest markante forsvarsanlæg, "Kastellet" eller "Citadellet Frederikshavn" har fået en grundig beskrivelse i bogen *"Stemninger i Kastellet"*. Det er en flot foto-bog, hvor billederne er taget af Bodil Halstrøm Aasted. Hun har i årevis arbejdet i Kastellet som professionel fotograf, og her er billeder fra alle årstider og fra alle dele af Kastellet. Den historiske oversigt og billedteksterne er forfattet af oberst J. E. Andersen.

Danmarks største søhelt igennem tiderne, Peter Tordenskiold, fik i 2004 en biografi. Den er nu blevet revideret i en ny udgave fra 2011. Her kan man læse om Tordenskiolds bedrifter, og det har man også kunnet i mange andre bøger. Denne bog omhandler til gen-

gæld også de mere kontroversielle sider af søheltens liv. Ud over Tordenskiolds liv og levned giver bogen en god beskrivelse af hele Den store Nordiske Krig, livet i Danmark-Norge i 1700-tallets begyndelse og forholdene i Flåden.

I 1942 besluttede den tyske efterretningstjeneste at sende 8 sabotører med ubåd til USA for at sabotere nøgleproduktionsleddene i den amerikanske våbenindustri. En del af indsatsen var topprofessionel, men til gengæld var andre dele en håbløs fiasko, og det hele endte da også galt for tyskerne. Det er der kommet en udmærket bog ud af, og den har også nogle interessante juridiske aspekter. Se anmeldelsen af *"Nazisabotørerne – angrebet på Amerika"*.

I løbet af vinteren og foråret har DR TV sendt en serie på 10 udsendelser om krigen i Stillehavet. Den bog, som danner grundlaget, *"The Pacific – helvede ventede bag det næste hav"*, blev udgivet i februar. Bogen er en lidt kedelig opremsning, og den fænger ikke rigtig - hverken læseren eller TV-seeren. Til gengæld har forfatteren bag, Hugh Ambrose, lavet et stort researcharbejde, og dermed er mange af de faktuelle oplysninger og beretninger ganske korrekt gengivet.

Nationalmuseet og Syddansk Universitetsforlag har udgivet et videnskabeligt værk om de kongelige borge i Danmark i 1300-tallet. Bogen er udgivet på engelsk med titlen *"Royal Castles during the 14th Century"*. Den er skrevet af Vivian Etting, som blandt meget andet er ekspert i Dronning Margrethe Is liv og levned. Bogen giver en udmærket beskrivelse af sammenhængen mellem borgenes placering og kongens magt. Et gennemgående træk i bogen er, at regenterne i 1300-tallets Danmark har haft svært ved at holde styr på jyderne – og især at få dem til at betale skat!

Den store interesse for Den anden Verdenskrig medfører utallige bogudgivelser, og flere af bøgerne bliver nu genoptrykt. I de følgende anmeldelser er der to genudgivelser, hvor de tidligere udgaver ikke har været omtalt her i tidsskriftet. I det kommende nummer af "Militært Tidsskrift" vil der foreløbig være anmeldelse af en nyudgivelse om Den anden Verdenskrig samt en genudgivelse, hvor førsteudgaven ikke tidligere har været omtalt.

God læselyst

Poul Grooss, anmelderredaktør

Tidsskrifter, hæfter, publikationer, afhandlinger m. v.

Den 23. maj 2011 udgav Forsvarsakademiet en lille bog på engelsk: *"Lebanon - Strategic and Military Dimensions"*. Den er redigeret af Birthe Hansen og Bertel Heurlin, begge fra Københavns Universitet. Ud over disse to har følgende bidraget: Professor Eyal Zisser, Tel Aviv University, Associate Professor Husam Mohamad, University of Central Oklahoma, Dr. Paul Salem, Carnegie Middle East Center og Johannes Fromholt, bachelor/studerende ved Center for Afrikastudier ved Københavns Universitet. Bogen har en liste over nøglepublikationer om Libanon, en "Fact Box" og en kronologisk gennemgang af de vigtigste begivenheder i Libanons historie fra 1920.

Forsvarsakademiet har ligeledes i april 2011 udgivet en "Brief" med titlen *"Dansk militært engagement i Østafrika"*. Den er udarbejdet af major, MA Henrik Laugesen fra Institut for Strategi ved Forsvarsakademiet. Den foreligger kun i elektronisk form og kan downloades via www.fak.dk

Det er en kort beskrivelse på 11 sider, som tager sit udgangspunkt i udenrigsminister Lene Espersens udtalelser i forbindelse med en afrejse til Østafrika i januar 2011. Hun ville sætte fokus på "kystvagter og kapaciteten hos de regionale østafrikanske reaktionsstyrker". To måneder forinden vakte det postyr, da hun i Politiken blev citeret for at ville

”sende danske landtropper i kamp i Afrika”. Det var formentlig ikke det hun mente, og pressen afslørede tillige et ukendskab til danske militære ambitioner i Østafrika, hvilket dette notat skulle være med til at rette op på.

Problemerne i Østafrika vedrører Danmarks udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og ulandsbistand, og en militær indsats på landjorden er jo absolut ovre i ”den hårde ende” af sikkerhedspolitikens virkemidler. Baggrunden for Danmarks militære engagement i området siden 2004 er beskrevet, herunder blandt andet det nordiske militære samarbejde. De landmilitære ambitioner er tyngt af forskellige opfattelser i de nordiske hovedstæder af den demokratiske udvikling i området. Den militære kapacitetsudvikling er begrænset, når der kun er en særdeles ringe kapacitet som startgrundlag.

Flådens indsats har selvfølgelig en helt anden baggrund, idet der her er tale om militær støtte til et af landets hovederhverv, skibsfarten. EU's og NATOs operationer er her omtalt. På grund af EU-forbeholdene kan Danmark ikke deltage i de førstnævnte. Skal de lokale nationale myndigheder i Kenya og Somalia overtage kystvagten, så er der en lille bitte smule at bygge på i Kenya. I Somalia er der hverken skoleuddannelse, søfartskyndige eller kystvagtskibe at trække på. En organisation skal bygges op helt fra grunden, og det vil tage mere end 10 år og koste store summer for ”donorlandene”.

Alt i alt en god beskrivelse af baggrunden for Danmarks nyere indsats i Østafrika med et bud på konsekvenserne frem til 2015.

I februar 2011 udgav Forsvarsakademiet et ”research paper” med titlen *”Kina i FN's fredsbevarende operationer”*. Notatet er på 41 sider og skrevet af forskningsmedarbejder Magnus Hjortdal fra Institut for Strategi på Forsvarsakademiet. Kina har i de senere år øget sin indsats i fredsbevarende operationer, og det er ikke gjort med henblik på økonomisk indflydelse i indsatsområderne, påpeger forfatteren. Som permanent medlem af FN's sikkerhedsråd ønsker Kina at blive betragtet som en ansvarlig stormagt. Forfatteren nævner, at antipirateri-operationer og humanitære opgaver ligger lige for. Kina er interesseret i udvekslinger med Danmark, og endelig anbefaler forfatteren, at Danmark får en forsvarsattaché i Beijing.

Bogudgivelser

”Den gode krig” af Mikkel Vedby Rasmussen. Undertitlen er *”Danmark i Afghanistan 2006 – 2010”*. Udgivet af Gyldendal den 15. marts 2011. ISBN 978-87-02-10115-7. 149 sider. Pris kr. 249 (vejledende).

Mikkel Vedby Rasmussen følger i denne bog op på de seneste års populære beskrivelser af dansk krigsindsats i internationale missioner. I Information, weekenden 19.-20. marts beskrives Vedby Rasmussen som Danmarks eneste ’krigsprofessor’. I *Den Gode Krig?* er han ikke kun den samfundsvidenskabelige analytiker, der dissekerer det militære instruments rolle i og nytte for samfundet, men nok så meget en samtidsagttagelse af de officerer og soldater, hvis hverdag bogen er helliget.

Klassisk krigslitteratur er mange ting, og som oftest rummer den beskrivelser af militære kampagner og politikeres og feltherrers mere eller mindre vellykkede håndtering af disse. De seneste års udgivelser i Danmark har dog i højere grad været præget af journalistiske forsøg på at stille den enkelte krigsdeltager i centrum – ikke sjældent i forsøg på at henvende sig til læsernes følelser – og *Den Gode Krig?* som behandler Danmarks deltagelse i koalitionskrigen i Afghanistan, er ingen undtagelse fra denne tendens.

Bogen er inddelt i fem kapitler, hvoraf det første er en introduktion og det sidste er konkluderende.

1. Kapitel 1, Introduktion

Efter introduktionen i den Herman Bang'ske impressionistiske stil, som i disse år synes at være den foretrukne udtryksform blandt journalister, kommer forfatteren på side 10 frem til sit tema: "var det det rigtige valg at sende soldater til Helmand"? Selvom det er det femte og sidste kapitel, der indeholder resultaterne af bogens analyse, drages der også konklusioner løbende, som f.eks. når Rasmussen medinddrager læseren i den kreds, der "alle vidste, at der var for få soldater ..." Introduktionen byder på en række unøjagtigheder på såvel de politiske som de militære niveauer. F. eks. anføres på side 12, at den danske regering havde valgt at sende soldater til Afghanistan, en påstand der ikke holder for nærmere prøvelse, idet det var et folketingsflertal, der (jf. Folketingsbeslutning B-64 af 2. februar 2006, som Rasmussen omtaler på p. 23) traf denne beslutning. På samme side hævdes, at Carl von Clausewitz i 1832 skrev, at krige er politikens fortsættelse med andre midler. Dette er ligeledes en påstand, der vanskeligt lader sig dokumentere, idet Clausewitz døde året forinden – at bogen, hvori han skrev det, udkom i 1832 ville have været en mere præcis formulering. Forfatteren angiver at ville granske de overvejelser, som officerer og embedsmænd i København gør sig m.h.t. krigens førelse, idet de abstrakte politiske mål skal omsættes til konkrete mål for soldaterne i Helmand. Denne proces skulle så definere den danske indsats' natur. Rasmussen vender sig imod den gængse kategorisering af krigen i Afghanistan som 'krig mod terror'. Han deler i stedet op i 'krigen mod terror' fra 2001 og nogle år frem på den ene side, og krigen fra 2005 for god regeringsførelse, for værdier og for solidaritet med vore allierede på den anden.

2. Kapitel 2, Kampføling

Kapitlet beskriver en række kampsituationer, startende i juli 2006. Det forsøges her at give en forklaring på den militære terminologi ved f.eks. at definere begrebet 'kampføling'. Imidlertid glipper forfatterens greb om de militære termer allerede på første side, idet han omtaler en fører – en kompagnichef – som soldaternes 'leder'. Nogle køretøjer betegnes som 'pansrede Eagler', men den ikke-militære læser lades i stikken m.h.t. dette køretøjs art og funktion. Det samme gælder på side 52 køretøjet *Viking*, der beskrives som et kampkøretøj, hvad det ikke er. Det er, som det vil være militære læsere bekendt, *Royal Marines'* let-bevæbnede, let-pansrede bæltedrevne transportkøretøj – produceret af svenske Hägglunds. Som læser savner man i flere tilfælde en grundigere forklaring af de fænomener, som forfatteren ønsker at præsentere. F. eks. oplyses det, at den danske styrke indgår i en britisk *Task Force Helmand*, der skal understøtte et *Provincial Reconstruction Team*, men hvad disse begreber i øvrigt dækker, forbliver en hemmelighed. Det fastslås, at krigen i Afghanistan var god, fordi Irak-krigen var dårlig (p. 22), en påstand som savner solidt belæg. Herefter flytter Vedby Rasmussen sit fokus til det, der vel i højere grad end det militære, er hans faglige domæne: politikken. Således springes der på siderne 23-26 tilbage til debatterne forud for Folketingets vedtagelse af B-64, og der gives en vurdering af daværende forsvarschef Jesper Helsø virke for og syn på indsatsen. I den sammenhæng hævdes på side 27, at forsvaret dengang var under omstilling fra koldkrigsopgaverne til sin ny *raison d'être* som instrument for den aktivistiske udenrigspolitik og i den forbindelse 'fik usædvanligt frie hænder af politikerne' – et udsagn en del officerer nok vil have vanskeligheder med at genkende. På p. 28 fortælles, at forsvaret omstilledes fra uddannelsesinstitution til 'værktøjskasse', en omstilling som endnu ikke var tilendebragt under koalitionsdeltagelsen med briterne i Iraks Basra-region, men som kom til sin fulde ret i Afghanistans Helmand-provins. Helsø citeres for, at briterne var det rette valg af partner, fordi amerikanerne var for teknisk avancerede og deres operationer for kontroversielle, ligesom samarbejde med tyskere eller svenskere udelukkedes som værende for uambitiøst i militær forstand. Dette kædes på p. 30 sammen med daværende statsminister Anders

Fogh-Rasmussens erklærede hensigt om, at Danmark skulle bidrage til forsvaret af vestlige værdier. Helsøs overvejelser gik på – ved hjælp af såvel den danske styrkes størrelse som af danske officerers placering i britiske stabe i UK og i Helmand – at skaffe den en sådan status, at den ville blive tildelt reelle opgaver på niveau med tilsvarende britiske enheder. Fra side 32 beskrives problemerne med manglende relevant materiel til den forberedende uddannelse af styrkerne i Danmark. Forklaringen ser forfatteren bl.a. i prioriteringsproblemer mellem to samtidige missioner. Herefter forlader han de politiske anliggender og går over til at beskrive en dansk eskadrons indsats i Musa Qala (p. 38). Indrykning og exit beskrives, mens kampene under det en måned lange ophold, dets konsekvenser og de eksakte årsager til tilbagetrækningen ikke behandles. I det følgende afsnit skifter fokus igen til de politiske forhold i København, hvor det oplyses, at Dansk Folkeparti plæderer for flere soldater til Helmand, mens Socialdemokratiet repræsenteret ved Mogens Lykketoft stiller sig skeptisk over for hele indsatsen.

3. Kapitel 3, Fletten

Også i dette kapitel forsøges en beskrivelse af militær terminologi denne gang med begrebet FLET (*Forward Line Enemy Troops*), der forklares som et led i den militære 'jargon' – fagterminologi ville nok have været en mere præcis betegnelse. Igen indledes med en impressionistisk beskrivelse – man springer ind midt i handlingen. På p. 60 svinger forfatteren sig op til Ernst Jüngerske retoriske højder med formuleringen 'en regn af stål . . .' Det forklares, hvorledes den i efteråret 2007 ny britiske *lead formation*, *12 Mechanised Brigade*, anlagde et anderledes operationsmønster (blækklametoden) end det hidtil praktiserede. Denne fremgangsmåde betegner forfatteren som dens strategi, hvilket er terminologisk uheldigt, da strategien ikke fastlagdes på dette niveau. På p. 63 bringes den danske styrkes ønske om kampvogne ind i billedet. Styrkens daværende chef, oberst Kim Kristensens bestræbelser på at skubbe FLET mod nord beskrives forholdsvis indgående. Beskrivelserne er dog springende og abrupte som f.eks.: "15. oktober rykkede danskerne ind i den grønne zone, og major Anders Storrud blev dræbt af en mortergranat." I de følgende afsnit springes til ændringer af forsvarspolitikken, og bl.a. exit-strategier bliver berørt, ligesom der stilles spørgsmål om, hvorvidt mål og tidsfrister skal fastlægges lokalt af de ansvarshavende militære chefer eller på politisk-strategisk niveau i København. Også vægtningen mellem bistand og militær indsats sættes her ind i sin politiske ramme. Et afsnit befatter sig med den civile genopbygning og den efter forfatterens udsagn utilstrækkelige bemanning med civile rådgivere, og den danske underbemanning modstilles her den britiske fordobling af den civile indsats i samme periode.

4. Kapitel 4, Mens vi venter på den afghanske hær

Kapitlet fokuserer på afghanske sikkerhedsstyrkers muligheder for og vilje til at overtage ansvaret for sikkerheden i landet og på den omstændighed, at Taliban i 2009 var blevet en stedse hårdere nød at knække. Det anføres, at der i perioden frem til december 2010 dræbtes 39 danske soldater. Kapitlet retter herefter blikket mod fremstillingen i film og presse af konflikten og den centrale position, disse medier anbringer den enkelte soldat i (p. 99) frem for selve missionen, som mange måske kunne have en forventning om at finde netop i centrum af disse skildringer. På p. 104 ff. indrages den politiske debat i USA om betimeligheden af fortsat engagement i Afghanistan og den efterfølgende indsættelse af 4.000 marineinfanterister i Helmand m.h.p. at skabe resultater under inddragelse af afghanske sikkerhedsstyrker – et mål som ikke nåedes. I et særskilt afsnit fremføres sideløbende tanker, som hhv. oberst Lars Møller og general Stanley McChrystal gjorde sig over behovene for styrker i Afghanistan, tillige med sidstnævntes erkendelse af nødvendigheden af en befolknings-

centrisk tilgang til opgaveløsningen. Kapitlet slutter med en række vurderinger af danske overdragelses- og exit-strategier.

5. Kapitel 5, Den gode krig?

Kapitlet springer tilbage til begyndelsen, og forfatteren kommer nu frem til, at krigen har været en god krig for beslutningstagere i København, men ikke for officererne i Helmand. Et afsnit om sejr og nederlag i krig og den historie, der efterfølgende skrives om disse udfald, rummer en række problematiske påstande ('historien om sejr er ofte den samme', 'de nederlag og fejl, som findes på vejen mod [målet] blegner i sejrens lys', 'på samme måde har . . . sovjetiske soldater i Afghanistan fundet en mening og en god krig . . .'). Herefter profeteres, at Afghanistan vil blive et nederlag for NATO, men at 'generalerne har haft en god krig'. Vedby Rasmussen betegner i denne sammenhæng krigen som en udfordring, som forsvaret havde stillet sig selv og derfor burde have været bedre forberedt på at tage op (p.127-8). Det anføres p. 128, at generalerne var sig bevidst, at man ikke magtede genopbygningsopgaven, som var forudsætningen for en vellykket indsats, men at man overlod det til stats- og udenrigsministerierne at håndtere den side af sagen. Også politikerne påstår at have haft en god krig – nemlig om frontlinjen i værdikampen. 'Krigen har været et mål i sig selv for en regering, som ønskede at demonstrere, at Danmark ville kæmpe den vestlige verdens kamp'. Kapitlet indeholder konkluderende overvejelser af samfundets holdning til krigen. Der peges her på den farefyldte hverdag og den betragtelige loyalitet, der kendetegner langt hovedparten af de indsatte soldater og på regeringens alt for åbenlyst manglende lyst til at føre en offentlig debat om krigen, indtil det tidspunkt, hvor der er politisk opportune resultater at fortælle om. Der tales også her om de pinlige beretninger om enkelte soldaters excesser, som der nødvendigvis må gøres op med, men som forfatteren beklager, at man i al for vidt omfang lader skygge for de bevisligt fine og vellykkede aktioner, som flertallet af de kæmpende har gennemført med tilbageholdenhed, god dømmekraft og gode resultater og med en overhængende fare for deres egne liv.

Af diverse skønhedsfejl skal bemærkes, at det næppe er korrekt, at en 'gunner' ... 'af-fyrede et maskingevær' (det er skud, man affyrer). Side 47 omtales NATO's militære chef. NATO har som bekendt ikke en sådan – den pågældende var derimod [Supreme Allied Commander Europe](#) (SACEUR) fra 2003 til 2006. På pp. 50-51 anvendes begreberne *3 Commando Brigade* og *3 Commando* parallelt. Dette er en misforståelse, idet brigaden består af tre *Commandos* [bataljoner] (40., 42. og 45., men ikke 3.)

Denne bog er et debatindlæg – ikke et videnskabeligt værk. Der er ingen fodnoter og ingen bibliografi. Til gengæld er der indlagt enkelte henvisninger i selve teksten og bagest i bogen er der givet en kapitelvis oversigt over referencerne. Begge disse fremgangsmåder er med til at gøre bogen tung at skaffe sig overblik i og mindre egnet til opslag og sammenligning med andre analyser af området.

Kjeld Galster, seniorforsker, Ph.D., M.A.
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Når isen forsvinder – Danmark som stormagt i Arktis, olien i Grønland og kampen om Nordpolen" af Martin Breum. Udgivet den 3. marts 2011 af Gyldendal. 272 sider illustreret. Pris kr. 299.

Martin Breum er TV-journalist, og hans erfaringer med de kolde områder omfatter dels to år i Grønland og dels en ekspedition til Antarktis. Denne bog er på en gang en beretning

om, hvorledes udviklingen har været i områderne omkring Nordpolen gennem tiderne, en status for de igangværende aktiviteter og endelig perspektiver og konsekvenser for udviklingen mod nord. Bogens titel indikerer, at der er klimaændringer undervejs, at isen er ved at smelte, og at der er en ny situation under udvikling i området omkring Nordpolen.

Bogen kan bruges som et vigtigt debatindlæg om udviklingen omkring Nordpolen, men den kan også bruges af den almindelige danske og grønlandske vælger og skatteborger som forklaring på, hvad det egentlig er der foregår og hvorfor. Efter læsning af bogen skulle det gerne stå klart for enhver, at der er en række problemer omkring Arktis, som trænger sig på, og det ville være ønskværdigt, om verdenssamfundets medlemmer i fred og fordragelighed kunne løse dem. Blot en række eksempler:

- Hvem skal have de respektive områder tildelt?
- Militær tilstedeværelse i Arktis?
- Kan Nordvestpassagen besejles?
- Kan Nordøstpassagen besejles?
- Olieboringer i risikofyldte farvande.
- Råstofudvikling i miljøfølsomme områder.
- Skal råstofindtægterne gå til Grønland eller Danmark?
- Skal redningsberedskabet øges?
- Skal infrastrukturen i Arktis forbedres?
- Skal bloktilskuddet bevares, hvis Grønland får store selvstændige indtægter?

Danmark er en central aktør, som det fremgår af bogen. Danske embedsmænd har i årevis – stille og roligt – rustet sig til det internationale opgør, som er på vej, og som på et tidspunkt formentlig vil opdele det arktiske område blandt de fem nationer: Canada, USA, Rusland, Norge og Danmark/Grønland. Med Ilulissat-erklæringen fra 28. maj 2008 (Ilulissat = Jakobshavn) fik den daværende danske udenrigsminister Per Stig Møller slået fast, at uenigheder om grænsedragninger i Det arktiske Ocean vil blive løst med fredelige midler og efter allerede vedtagne internationale lov, godkendt og sanktioneret af FN. Alle bredstaterne (kyststaterne) har skrevet under. Forfatteren nævner, at Danmarks egen interesse i ministerens optik er indlysende: Loven beskytter de svageste!

Inden da, i august 2007, havde Rusland året forinden dykket med to miniubåde, som satte et russisk flag på havbunden ved Nordpolen. Dette kunne være en lidt voldsom russisk manifestation og brug af magt, men Ilulissat-erklæringen skulle nu sikre en løsning med fredelige og ikke med militære midler. Hermed er militærets rolle i Arktis dog ikke udspillet.

For Danmark kan minedrift samt udvinding af olie og gas betyde milliardindtægter, og problemerne melder sig ret hurtigt i form af en række spørgsmål: Tilhører indtægterne det grønlandske folk eller rigsfællesskabet? Kan en befolkningsgruppe på ca. 55.000 personer overskue og administrere alt dette? Hvad bliver konsekvenserne for Danmark og Grønland, såfremt skibsfarten til og fra Stillehavet kan gå via de arktiske farvande? Endelig er der en lang række miljørelaterede spørgsmål. Vil dyrelivet og livet i havet blive berørt? Et af de problemer, som springer i øjnene, er den øgede turisme. En større ulykke med et krydstogtskib, hvad enten det skyldes dårligt vejr, grundstødning, isfælde, brand eller lignende, vil medføre behov for helikoptere, øvrige fly, landingsbaner, brandslukning, slæbebåde, hospitaler m. m. og det findes ganske enkelt ikke i området, og det kan ikke umiddelbart tilvejebringes. Der er ingen infrastruktur at bygge på. Tilsvarende gælder ved miljøkatastrofer i forbindelse med olieudvinding.

For at kunne gøre krav på områder i Arktis skal Danmark vise tilstedeværelse, og i forbindelse med en fremtidig opdeling af områderne har Danmark også interesse i "at vise

flaget” nord for Grønland. En særlig ekspedition til Nordpolsområdet i 2009, kaldet LOM-ROG II, skulle kigge på den undersøiske bjergkæde, kaldet Lomonossov Ridge. (LOMROG = **LO**Monossov **R**idge **O**ff **G**reenland). Danmark vil direkte gøre krav på selve den geografiske nordpol på grund af de geologiske forhold.

På vestsiden af Grønland har Danmark haft en løbende konflikt med Canada om krav på Hans Ø, men her har begge parter valgt at nedtone retorikken og holde sig til Ilulissat-erklæringen.

For Forsvaret – og Flåden især - er udviklingen i Grønland særdeles vigtig, for arbejdsopgaverne i Arktis kan blive mangedoblet i løbet af relativ kort tid. Derfor skal politiske ønsker og tiltag hurtigt kunne omsættes til beslutninger, som vedrører, skibs- og flymateriel, forøget rekruttering, søopmåling og meget andet. Som nævnt skal hele overvågnings-, sikkerheds- og redningstjenesten i området revurderes, og i et vist omfang bliver de fem bredstater formentlig også nødt til at samarbejde herom.

Bogen kommer vidt omkring. Forfatterens research har været omfattende. Bogen er forsynet med særdeles relevante kort samt øvrige gode illustrationer. Bogen er endvidere forsynet med noter, litteraturliste og fortegnelse over nyttige link.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

”Toldstrup – en biografi om en modstandshelt” af Sven Ove Gade. Udgivet af Gyldendal den 4. maj 2011. 216 sider illustreret. Pris kr. 249 (vejledende).

Ekstrabladets mangeårige chefredaktør Sven Ove Gade har atter skrevet en bog om modstandsbevægelsen, og han har gjort det godt. Bogens hovedperson er en af modstandsbevægelsens store personligheder, Anton Jensen, men det navn blev han ikke kendt under. Han skulle under besættelsen have et dæknavn, og da han var toldassistent blev hans nye efternavn Toldstrup.

Hovedpersonens baggrund: Han var rekrut ved Livgarden i 1936 og kom senere på kornet- og løjtnantskole på Kronborg. Han var meget nationalt sindet og mødte blandt andet under sin tjeneste i Livgarden kaptajnløjtnant C. F. Schalburg, som han kom til at sætte megen pris på. Jensen var på nippet til at følge Schalburg til Finland for at deltage som frivillig i Vinterkrigen, men her skiltes deres veje i meget forskellige retninger. Den tyske besættelse den 9. april 1940 var en traumatisk oplevelse for den unge løjtnant, som havde hørt, at der stadig var nogle, som kæmpede, og han ønskede at slutte sig til dem. Det fik han afslag på, og han og hans kammerater fik inddraget deres ammunition. Så blev han hjemsendt, men drømte ikke om at indordne sig under regeringen eller følge direktiverne fra besættelsesmagten.

Han var fra starten indstillet på at gøre aktiv modstand, og det indledende arbejde gik ud på at identificere ligesindede og uddanne dem. En af hans ”hvervede” folk udtalte om ham: ”Han var ikke nem, men han var et helstøbt menneske, der gik 100 % ind for det, han mente var rigtigt”.

Det er en spændende bog, som dels beskriver en stålsat person med et fantastisk organisationstalant og dels de særdeles vanskelige arbejdsvilkår i modstandsbevægelsens øverste ledelse. Centralt i bogen er vel nok den mest kendte ”kompetencestridighed” i hele modstandsbevægelsens korte historie: Striden mellem lederen af den jyske modstandsbevægelse og den jyske nedkastningschef. Oberstløjtnant Vagn Bennike var formelt leder af den illegale modstandsbevægelse i Jylland og underlagt Frihedsrådet, men i praksis var han underlagt ”Den lille Generalstab”.

Forfatteren afslører, at Danmark på det tidspunkt i virkeligheden havde to modstandsbevægelser, nemlig en på hver side af Store Bælt. Frihedsrådet omtales som et københavnsk fænomen. De store ledere fra København viste sig ikke i Jylland og vidste slet ikke, hvad der foregik der. Den lille Generalstab, med kaptajn S. Schjødt-Eriksen som leder af "de daglige forretninger", havde en helt anden dagsorden end modstandsfolkene i Jylland, og Bennike adlød udelukkende Schjødt-Eriksen. Hærens officerer under general Ebbe Gørtz havde i krigens sidste år opnået god kontakt til Hans Hedtoft fra Socialdemokratiet, og deres dagsorden var ikke sabotage og bekæmpelse af den tyske krigsmagt. De ville gerne holde sig klar til "den store dag" eller "D-dag", hvor de allierede rykkede ind og hæren kunne bistå dem med operationer. Imens forsvandt alle de nedkastede våben til officererne, som ikke brugte dem. Hærens planer gik så vidt som til at likvidere Anton Toldstrup.

For de jyske modstandsfolk var Toldstrup en fremragende leder, og de allierede roste ham efter besættelsen for at være den mest effektive nedkastningschef i Europa overhovedet, og han pralede med, at general Eisenhower var hans eneste overordnede. Han var på det tidspunkt 29 år gammel, mens Bennike var 56 år. Striden mellem Toldstrup og Bennike har været beskrevet før, men her får læseren en udmærket redegørelse set fra Toldstrups banehalvdel. Et gennemgående træk i alle modstandsfolkernes udsagn var, at Toldstrup var en blændende leder og organisator. Han var aldrig kompromissøgende, men vidste, at det var resultaterne, der talte. Han svigtede aldrig sine medarbejdere, han skånede aldrig sig selv, og han gik altid forrest. Han forstod at delegere, og de betroede medarbejdere fik stor handlefrihed til at løse deres opgaver.

Toldstrups liv efter krigen formede sig måske lidt anderledes, end man kunne forvente. Han brugte megen energi på, hvad han selv betragtede som nationaltsindede opgaver så som dansk overtagelse af Sydslesvig, etablering af en væbnet modstandsbevægelse – forsynet med våben fra Sverige – og mange andre ting. Der kom ikke ret meget ud af det. Hans store talent kunne kun i begrænset omfang udnyttes af erhvervslivet, og han blev nok lidt bitter på sine gamle dage. Hans gamle modstandsfolk, inklusive hans fire kurerpiger, siger alle, at det er den mest betydningsfulde person, de har mødt i deres liv, og at deres samarbejde med ham ændrede deres liv.

Det er en meget velskrevet bog om en af modstandsbevægelsens allerstørste helte, men som i kraft af sit stridbare sind og sin manglende kompromisvilje ikke fik den indflydelse på efterkrigstiden, som han havde håbet på, og hans visioner og evner inden for det politiske felt stod ikke mål med hans organisationstalent i krigstid. Besættelsestidens historiker Jørgen Hæstrup har udtalt om Toldstrup: *"Sjældent eller måske aldrig har Danmark haft en soldat, der skadede fjenden mere end netop ham"*. Forfatteren slutter med at sige, "at Toldstrup tilhørte en type, der handler, hvor andre viger. For ham var Holger Danske ikke blot en myte. Den slumrende helt i kælderens på Kronborg var en del af virkeligheden".

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"For Danmarks ære" af Jakob Sørensen. Udgivet den 4. maj 2011 på Informations Forlag. 333 sider illustreret. Pris kr. 299.

Bogen har undertitlen *"Danskere i allieret krigstjeneste 1939 – 1945"*, og den er en bearbejdning af forfatterens ph. d.-afhandling, som han forsvarede på Københavns Universitet i februar 2009. Den handler om de ca. 1.000 danske statsborgere, som i løbet af krigen meldte sig til krigstjeneste ved de allierede styrker. Den store gruppe af danskere,

som var udvandret til eksempelvis USA, Australien eller Canada, og som havde fået nyt statsborgerskab, er altså ikke med i bogen. Alene i USA's væbnede styrker var der skønsmæssigt 5.000 – 10.000 mand, som kunne betegnes som dansk-amerikanere. Tager man tillige folk af dansk afstamning med, og det er jo en gruppe, som er svær at afgrænse, ville man komme op på omkring 30.000 mand. Ingen af disse er gjort til genstand for omtale i bogen.

Hovedparten af ansøgerne er af årsager, som er forklaret i bogen, rekrutteret til britisk krigstjeneste. Den største rekruttering foregik via et særligt kontor i London, som udelukkende tog sig af danskere, men man kunne også "joine" ved at søge direkte ind i for eksempel RAF eller Royal Navy. Bogen handler ikke om danske søfolk i allieret tjeneste på handelsflådens skibe, men en del af personellet bevæger sig fra det ene miljø til det andet – og undertiden også retur.

London havde en rimelig stor koloni af bosiddende danskere efter den 9. april 1940, og forfatterens karakteristik af dem er ret overraskende. Gruppen af danskere i London var nøjagtig lige så lunkne, som den øvrige del af befolkningen. De var ikke grænseløst begejstrede for den britiske sag og gik meget stille med dørene. Mange af dem var velhavende og i ledende stillinger.

Årsagerne var, ifølge forfatteren,

- at de måske ikke kunne overskue krigens konsekvenser,
- at de var bange for tyskernes repressalier mod familien i Danmark,
- at de ikke vidste, om tyskerne ville vinde krigen,
- at man ikke ville bringe den lovligt valgte regering i Danmark i problemer og ikke mindst
- at deres virksomheder og investeringer måske var i fare.

Det britiske udenrigsministerium (Foreign Office) inddelte danskerne i London i to kategorier: "Østers" og "progressive". Den første kategori klappede i netop på grund af frygten for, at dansk aktivisme i London ville skabe grobund for repressalier mod familien og udsætte værdier og ejendom for konfiskation af tyskerne. De progressive gik åbent ind for de britiske opfattelser og havde vel – for de fleste vedkommende – næppe ejendom og værdier på spil.

Efter den 9. april 1940 var det ikke så nemt at være dansker i Storbritannien, men forfatteren nævner, at man kunne spore en vis forståelse for Danmarks særlige situation, som Churchill havde gjort opmærksom på som reaktion på Staunings såkaldte "lænkehund-tale" i Lund i 1937, hvor Churchill nævnte, at "*Danmark ikke som de andre nordiske lande havde en grav at fodre tigreren over*".

Det danske hvervningskontor blev ikke nogen ubetinget succes, og hvad værre var, briterne anede ikke, hvad de skulle stille op med de frivillige danskere. Der var ikke nok frivillige til at oprette en særlig enhed, så man gjorde det, at man sendte dem alle til regimentet "the Buffs" i Dover/Canterbury-området. Her blev de uddannet, men herefter blev de ikke anvendt. Briterne ville ikke anvende dem i kampopgaver, men man kunne godt søge fra the Buffs og videre til Commando-træning. De almindelige soldater ville gerne ud at kæmpe. Det var derfor de havde meldt sig. Først i 1944 blev de sat ind i kampene i Italien. En række personer havde meldt sig til tjeneste uden om det danske hvervningskontor, og de gled blot ind på pladser som enhver anden og deltog i kampe i Fjernøsten, Afrika og Europa. En væsentlig del af bogen omhandler alle problemerne omkring hvervningskontoret.

Nogle ville gerne være jagerpiloter. Det var svært at blive optaget, og for nogle få lykkedes det at komme ind via den norske flyveskole i "Little Norway" i Canada. Nordmæn-

dene havde deres egne enheder i RAF, og de samlede tab var 335 mand, heraf fem danskere.

Kvinderne måtte ikke deltage i kamphandlinger, så de indgik på forskellig vis i en lang række støttefunktioner, men to af dem indgik faktisk i besætninger på landbaserede antiluftskytsskanoner. Kvinderne måtte dog ikke affyre kanonerne! Enkelte blev piloter, som fløj maskiner fra fabrikken til flyvestationer eller fløj dem til værksteder.

Der var danske og britiske planer om at bemane nogle krigsskibe med danske besætninger, men det kneb med bemanningen. I stedet for at få en korvet under dansk flag, startede man med to mindre minestrygere, og siden med yderligere to. De sejlede under såvel Dannebrog som "the White Ensign" (Royal Navy's flag). Da krigen begyndte at gå bedre, fik de danske handelsskibe den 25. december 1943 lov til at sejle under Dannebrog, men briterne præciserede, at det ikke indebar, at de ikke længere var under britisk kommando.

Bogens titel "For Danmarks ære" er meget betegnende, for de enkelte krigsdeltagere anførte ofte netop Danmarks ære som årsag til, at de havde meldt sig. Den britiske udenrigsminister Anthony Eden opsummerede Danmarks indsats ved en sammenkomst den 12. januar 1944 i Det danske Råds lokaler. Han udtalte, "at den britiske regering aldrig havde tvivlet på danskernes fulde støtte til den allierede sag, og at danskerne i Storbritannien havde ydet en glimrende og loyal indsats i alle dele af krigsførelsen. Når krigen var slut, ville Danmark også helt sikkert bidrage til at genopbygge et plaget Europa". I sin tale kom han både ind på modstandsbevægelsen, handelsflåden, de danske krigsdeltagere og de særlige indsamlinger til jagerfly, hvoraf danskerne i Storbritannien betalte for en del med indsamlede midler.

Da krigen sluttede, blev det fra dansk side besluttet at hædre de danskere, som var gået i allieret tjeneste. 905 personer modtog "*Kong Christian den Tiendes Erindringsmedaille for Deltagelse i Krigen 1940 - 45*", heraf 81 postumt. Man kunne kun få den, hvis man var "uberygtet", og det hed endvidere, at "*udsendte Befalingsmænd eller andet fast Personel af dansk Hær eller Søværn - der må betragtes som Danske i dansk Tjeneste, uanset at de midlertidig har faaet tildelt fremmed Grad m. v. - ikke bør komme i Betragtning.*" Som forfatteren skriver: Medaljen var med andre ord specifikt en anerkendelse af den indsats, som blev ydet af de danskere, der på egen hånd havde meldt sig til allieret tjeneste.

Endelig omtaler bogen fænomenet "mindekultur", veteranforeningerne og deres blade, monumenter for de faldne etc. Bogen er forsynet med ikke mindre end 621 noter, bilag A - J om, hvor de frivillige befandt sig den 9. april 1940, hvor mange der faldt og under hvilke omstændigheder, hvervested, kvindernes tjenestefordeling, tjenesteland og Det danske Råds organisation. Der er desuden en kildefortegnelse, en litteraturliste og et register.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Fortrængt grusomhed. Danske SS-vagter 1941 - 1945" af Dennis Larsen. Udgivet af Gyldendal i 2010. 259 sider. ISBN 978-87-02-09437-4. Pris: 299 kr. (vejledende).

Mens denne anmeldelse afsluttes er medie billedet præget af tilfangetagelsen af general Mladic - hovedgerningsmanden bag Srebrenica-massakren i 1995. Mere end femten år er gået siden denne ugering fandt sted. I den forstand illustrerer Mladic-sagen en af de centrale pointer i historikeren Dennis Larsens bog om danske kz-vagter: den langsomhed og mangelfuldhed, der ofte præger retsforfølgelsen af forbrydelser mod menneske-

heden, og som til fulde prægede opgøret med de mindst 100 danske statsborgere, som i løbet af anden verdenskrig forrettede tjeneste i de nazistiske koncentrations- og udryddelseslejre.

På grundlag af danske, tyske og britiske retsakter samt datidigt SS-materiale er det lykkedes bogens forfatter at tilvejebringe dokumentation af hidtil uset detailgrad om den danske deltagelse i koncentrationslejrsystemet. *"Fortrængt grusomhed"* giver på den baggrund en meget klar og læseværdig gennemgang af en række danske SS-gerningsmænds biografier. Takket være kildemateriale fra en række fortrinsvis britiske retssager kan disse personers forbrydelser belyses i detaljer. Det fundne materiale godtgør deltagelse i de mest hårejsende overgreb og står i grel kontrast til udsagn fra de SS-vagter mod hvem man manglede beviser og som konsekvent hævdede, at de behandlede fangerne godt. Centralt i bogen står Neuengamme-lejrkomplekset, som grundet sin nærhed til Danmark både var den centrale lejr for danske kz-fanger og for danske SS-vagter. Mindst 30 danske borgere forrettede ifølge Dennis Larsens undersøgelse tjeneste som vagter i lejren og dens underlejre under krigen. Udover at beskrive enkeltskæbner foretager Dennis Larsen også en god analyse af vagtpersonalets baggrund, vejen ind i lejrsystemet (typisk via Waffen-SS rekruttering) og det retslige efterspil. Han påviser bl.a. en markant overrepræsentation af medlemmer af det tyske mindretal blandt vagterne, idet tæt på halvdelen af disse havde mindretalsbaggrund, mod blot 25 % af alle, som rekrutteredes til tysk krigstjeneste. Går vi ud fra et minimumstal på ca. 50 mindretalstyskere i vagttjeneste udgør disse godt og vel 3 % af de mindretalstyske krigsdeltagere, men da Dennis Larsen overbevisende argumenterer for, at der bag hans fund skjuler sig et stort mørketal er det nærliggende at tro, at det reelle antal var langt højere.

Bogen indeholder tillige gode rammekapitler, som sætter de danske SS-vagters historie i perspektiv gennem en beskrivelse af det samlede lejrsystem og SS-mandskabet i lejrene. Uden at forfalde til bagklogskab redegøres samtidig for en række af de problemer der knyttede sig til retsopgøret og den mangelfulde undersøgelse og retsforfølgelse af danske statsborgere i nazistisk vagttjeneste.

Eneste anke mod denne glimrende og meget vedkommende bog er den noget dramatiserende titel og det i tråd hermed flere gange i bogen fremførte mantra: "at retssystemet, historieskrivningen og den offentlige debat har fortrængt, at Danmark ... har frembragt forbrydere, der i grusomhed kan måle sig med nazismens værste..." (s.223). Til yderligere at illustrere denne angivelige kollektive amnesi skriver forfatteren på side ni: *"Via mail, breve og telefon blev undertegnede konfronteret med benægtelse, vrede og især ønsket om, at jeg ikke skulle rippe op i disse ting fra pårørende og venner til de i bogen beskrevne SS-vagter."* Imod dette må man indvende, at emnet faktisk har været genstand for en række arbejder og artikler - også flere end de i bogen nævnte. Uden at have samme detailrigdom som den foreliggende bog er disse ydermere kommet til nogenlunde de samme konklusioner som Dennis Larsen. At lige præcist venner og pårørende til SS-vagterne har reageret som beskrevet af forfatteren, kan ikke undre og kan heller ikke just tages som et udtryk for kollektiv fortrængning og fornægtelse.

Set fra et militærvidenskabeligt perspektiv er bogens største force nok, at den på en meget effektiv måde udstiller hulheden i Waffen-SS veteranernes forsøg på at hvidvaske sig selv. Kun en mindre del af SS-soldaterne endte som lejrvalgte, men der var en langt større personaleudveksling mellem de forskellige dele af SS og politiet, end de fleste har erkendt. Bogen kan i undervisningssammenhænge samtidig bruges som en god anledning til med et dansk udgangspunkt at diskutere, hvad der får mennesker til at begå de mest horrible overgreb.

Niels Bo Poulsen,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Stiftelsen – bødlerne fra Aktion Reinhardt" af Torben Jørgensen. Bogen er udgivet af Informations Forlag i 2011. 239 sider illustreret. Pris kr. 199.

Der er tale om en genudgivelse (3. udgave) af bogen, som udkom i 2004. Den er bygget på et speciale indleveret til Institut for Historie på Københavns Universitet i foråret 2003. Den nye udgave er forsynet med et efterskrift i anledning af sagen mod den 90-årige Ivan Demjanjuk, som blev udleveret fra USA. Han sidder nu indsat i Stadelheim-fængslet, sigtet for meddelagtighed i mord på KZ-fanger og er netop blevet dømt. Han opererede i netop det beskrevne miljø som lejrsvagt.

Det er en barsk historie om en række forholdsvis almindelige mennesker - bortset fra et medlemskab af Nazi-partiet - som bliver sat til at dræbe 90.000 anstaltpatienter, som ifølge det tyske regime var "uværdige" eller "unyttige munde at mætte" eller omtales som "ballast" for landet. Torben Jørgensens hovedinteresse går netop på dette med, at det er "almindelige mennesker". Hvad kan bringe almindelige mennesker til at dræbe tusindvis af andre mennesker? Selv i Tyskland i 1939 - 1941 var eutanasi eller aktiv dødshjælp ganske enkelt ulovligt. De involverede bliver blot omskolet ved en filmforevisning om multihandikappede, evnesvage og sindssyge. Her påviser lederne, at de pågældende er en byrde for samfundet, og at det ville være bedst for alle, også de pågældende selv, om de blev udfriet fra deres lidelser. Herefter udvides målgruppen til også at omfatte homoseksuelle, svært belastede kriminelle, sigøjnere og til sidst jøder.

Hans Kirchhoff nævner i bogens forord, at "Stiftelsen" lyder af omsorg for syge, for børn og for gamle mennesker, der ikke kan klare sig selv og derfor har behov for hjælp og beskyttelse, men i Nazityskland under Den anden Verdenskrig dækkede "Stiftelsen" over det stik modsatte. Den tyske betegnelse var "Gemeinnützige Stiftung zur Anstaltspflege" eller på dansk "den Almennyttige Stiftelse for Anstaltspleje". Denne flok af personer rekrutteret i SS-miljøet har efter drabet på de 90.000 patienter et potentiale, som regimet skal udnytte i forbindelse med udryddelsen af 1.800.000 jøder i den efterfølgende "Aktion Reinhardt". Forfatteren følger ca. 130 personer med erfaringer fra ovennævnte patientudryddelse. Disse eksperter bliver sendt østpå til tre lejre i Polen, hvor de i en periode på halvandet år fra foråret 1942 til efteråret 1943 slår yderligere 1,6 - 1,8 millioner mennesker ihjel.

Hvad får mennesker til at gøre noget sådant? Forfatteren kredser om årsag og motiver. Først og fremmest var der et voldsforstærkende og brutaliseret klima i det tyskbesatte Polen. Jødehadet var udbredt hos såvel den tyske som den polske befolkning. De involverede fik relativt høje lønninger, fik adgang til goder og orlov, som frontsoldater ikke fik og de kunne tiltuske sig værdier (beslaglagte værdier fra fangerne). De mest effektive havde også rige karrieremuligheder. På grund af gruppepres og korpsånd skred de involveredes sociale normer, som blandt andet beskrives som "skridtvis afstumpning". Systemet var klar over den påvirkning, som dette særlige "arbejde" kunne lægge på den enkelte, hvis han ikke i forvejen var sadist eller den fødte massemand. Derfor indgik der store spiritusrationer i aflønningen, og de fleste er da også beskrevet som alkoholiserede i større eller mindre grad. (Under nogle af efterkrigstidens retssager har de anklagede søgt at påvise, at de på grund af spiritusrationerne intet kunne huske fra 1942 - 1943.) Det fremgår af en række afhøringer, at når man har begået sit første drab, så har man overskredet en væsentlig tærskel

For at forstå problemerne omkring raceteorier og "eugenik" (positiv eugenik er tiltag til at forbedre arvemassen, negativ eugenik er tiltag til at forhindre bærere af den dårlige arvemasse i at forplante sig) fortæller forfatteren lidt om den gængse opfattelse for eksempel i USA, Storbritannien og Sverige i tiden omkring Den første Verdenskrig. Det var ikke noget som Hitler havde fundet på, men i perioden 1939 - 1941, hvor man udførte de

første 90.000 mord, stod det krystalklart for Føreren, Førerens Kancelli og SS, at eutanasi-drab var i strid med den daværende tyske lovgivning. Derfor blev mordene udført diskret. De involverede overbeviste i stedet hinanden om eutanasiens nødvendighed og dulmede således gensidigt samvittigheden. Det "menige" mord-personale henviste i interne diskussioner til at professorerne jo måtte vide, hvad de gjorde.

Bogen følger en række navne, hvor man dels bliver præsenteret for deres aktiviteter i lejrene og dels følger deres retssager efter krigen. Nogle enkelte begår selvmord under de indledende afhøringer. De fleste påberåber sig uskyld. De mener, at de faktisk selv er ofre. Havde de ikke selv deltaget, var de blevet likvideret. I øvrigt var de skyldige Hitler, Himmler, Heydrich og Eichmann – ikke de små mænd i bunden af organisationen. Nogle enkelte får livstidsdomme, men langt de fleste fik milde domme, da deres sager først kom for en specialdomstol i Vesttyskland i 1960'erne.

Det er en særdeles god bog, men det er barsk læsning at sætte sig ind i logik og arbejdsgange i en dødslejr, hvor man – med en ganske ringe personelindsats – er i stand til at modtage 3 tog om dagen med hver 3.000 – 4.000 mennesker – og slå dem alle ihjel inden arbejdstids ophør!

Bogen er forsynet med tegninger/skitser over de tre pågældende lejre, et stort noteapparat, litteratur- og kildefortegnelse, karakteristik af hovedpersonerne, fortegnelse over SS-rangsystemet samt et navneregister. Bogen er af eksperter vurderet som et vægtigt bidrag i den internationale forskning.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Vietnam. The Australian War" af Paul Ham. Udgivet af Harper Collins Publishers, 2008. 814 sider. Fås som lydbog på Audible.com for ca. 200 danske kroner. ISBN: 978 0 7322 8780. Pris i danske kroner: 150 på Amazon.com.

Det vil måske vare 30-40 år fra nu, før vi har den definitive historie om Danmarks deltagelse i konflikten i Afghanistan. Indtil da kan man med fordel læse Paul Ham's bog om Australiens engagement i Vietnam. Naturligvis er forskellene på de to konflikter mindst lige så store som lighederne, men på en række punkter giver de australske erfaringer læseren lejlighed til at reflektere over forhold af sammenlignelig art.

Siden Den første Verdenskrig med deltagelse både ved Gallipoli og Vestfronten over Den anden Verdenskrig med Nordafrika og New Guinea og i efterkrigstiden med engagementer i Malaya, Korea og Indonesien havde Australien i begyndelsen af 1960'erne en etableret tradition for 'forward defence' og deltagelse i militære engagementer udenfor landets grænser. Da domino teorien begyndte at få momentum efter det franske nederlag ved Dien Bien Phu, var det ikke vanskeligt for de australske politikere at følge USA's lederskab i opbygningen af et større militært engagement i Australien. Paul Ham redegør omhyggeligt for de elementer af opportunisme og politisk distance til militære kapaciteters reelle muligheder som var medvirkende til, at der fra 1965 blev indsat først en bataljons-senere en brigadeværdi af australske tropper i Huc Toy provinsen umiddelbart øst for Saigon. Frem til den endelige tilbagetrækning i 1972 gjorde omkring 50.000 australske mænd og kvinder tjeneste i Vietnam, og 500 af dem faldt.

For en nation med 12 mio. indbyggere var dette et omfattende engagement, der afsatte dybe spor. Debatten og beslutningen om at sende værnepligtige af sted var bitter og blev yderligere forstærket, da netop værnepligtige udgjorde en stor del af de dræbte i kampen ved Long Tan i 1966, hvor et australsk infanterikompagni med nød og næppe undgik at blive udslettet af en kombineret Viet Cong/ nordvietnamesisk styrke.

Hvor den politiske opportunisme og underdanighed i forhold til USA satte tonen mellem Canberra og Washington, var enigheden ikke den samme på slagmarken. Australierne bragte væsentlig erfaring med sig fra både Malaya og Indonesien og havde hverken resourcerne eller overbevisningen til at søge sejren i en counter insurgency konflikt med entydigt fokus på overlegen ildkraft. Ifølge forfatteren havde de australske enheder reelt kontrollen over Phuc Toy provinsen fra 1967 og frem til 1972, hvor Vietnamisering og begyndende tilbagetrækning igen gav Viet Cong plads til at operere. Efter en række symmetriske og kinetiske konfrontationer med Viet Cong og regulære norvietnamesiske styrker i Phuc Toy provinsen, skiftede Viet Cong strategi til en nedslidning gennem mindre baghold og især miner og hvad vi i dag kalder IED's. Her fik Viet Cong helt utilsigtet støtte af australierne selv, da sidstnævnte forsøgte at skabe en barriere med et massivt minefelt, hvorfra Viet Cong stjal mindst 6000 miner, der i konfliktens anden halvdel forårsagede en stor del af australiernes tab.

Paul Ham er journalist og formår i sin bog at beskrive, hvad krigen i Vietnam betød for det australske samfund. Hans empati ligger hos individerne, især soldaterne, hvis oplevelser før, under og efter krigen han levendegør. Han dykker dybt ned i debatten om virkningerne af Agent Orange. Han undersøger erkendelsen af og reaktionerne på PTSD. Han diskuterer værnserivalisering, reserve, værnepligtige og professionelt personel, medaljer og korrupsion i det sydvietnamesiske samfund. Han er kritisk overfor både opportunistiske politikere og fredsaktivister, men tager sig tid til at reflektere over deres bevæggrunde. Mest af alt gennemsyres hans beretning af beundring for vietnameserne, der som folk gennemgik voldsomme og vedvarende lidelser for en national frihed, der i realiteten blev stjålet af de kommunistiske magthavere.

I 2011, ved hvad der måske er begyndelsen på enden af Danmarks længste krig siden Napoleonskrigene, giver læsningen af Paul Hams bog rig lejlighed til at reflektere over mange emner fra de politisk-militære relationer på nationalt og allianceniveau, over de reelle muligheder for comprehensive approach og succesrig counter insurgency til krigens pris i døde og livsvarige skader. Den bør læses.

Jan Hjortshøj, Oberstløjtnant-R
Multinational Corps North East, Stettin

"Stemninger i Kastellet" af Bodil Hallstrøm Aasted og John E. Andersen. Udgivet af Nordvestgrafik i 2010. ISBN 978-87994200-0-1. 122 sider illustreret. Forhandles i Nyboder Boghandel og Forsvarets Bibliotek i Kastellet, men kan rekvireres i alle boghandler. Vejledende udsalgspris kr. 250.

"Stemninger i Kastellet" er en bog båret af de meget flotte billeder. Den professionelle fotograf Bodil Hallstrøm Aasted har i årevis arbejdet i Kastellet og besluttede på et tidligt tidspunkt at udgive en billedbog om stedet. Kastellet rummer en række af Forsvarets bygninger, som (næsten alle) er både smukke og historiske. Stedet er også en park og et åndehul for københavnere og et sted, som tiltrækker mange turister på vej til Langelinie og den lille havfrue.

Teksten er skrevet af oberst J. E. Andersen, der ligeledes har gjort tjeneste i Kastellet i en årrække. Teksten om Kastellet og alle billedteksterne er også oversat til engelsk, så bogen bærer også den engelske titel *"A Stroll in the Atmosphere of Kastellet"*. Kastellets historie fremgår på dansk og engelsk af henholdsvis Appendix A og B. Her kan man blandt andet læse om Kastellets rolle under de forskellige krige.

De smukke og stemningsfulde billeder viser Kastellet i de fire årstider og til hverdag og fest. Et oversigtskort over *"Citadellet Frederikshavn"* – eller Kastellet i daglig tale – viser

de enkelte bygninger og deres placering. Læseren bliver herefter "taget i hånden" på en rundtur til blandt den smukke kirke med tilhørende arrest, Kommandantgården, møllen, de to magasiner, de gamle kasernebygninger og meget andet. De korte billedtekster giver en udmærket forklaring på historie, brug og baggrund, herunder områdets mindesmærker. Det er en meget smuk bog, som kan bidrage til at udbrede kendskabet til Kastellet, dets historiske bygninger og voldene omkring.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Tordenskiold" af Dan H. Andersen. Udgivet af Gyldendal den 14. marts 2011. 414 sider illustreret. Pris kr. 199,95 (vejledende).

Med undertitlen *"En biografi om Danmarks største søhelt"* har Gyldendal udgivet 4. udgave af bogen, som er gennemrevideret i forhold til den første udgave fra 2004. Bogen er tilegnet de frivillige og medvirkende i "Tordenskioldsdagene" i Frederikshavn.

Bogen giver en ganske god indsigt i leveforholdene i Danmark og Norge i begyndelsen af 1700-tallet. Læseren kommer tæt på kong Frederik IV, den øverste administration, adelen og flåden. Fattigdommen, den ulige fordeling af ressourcer samt udgifterne til Den store nordiske Krig springer i øjnene.

Indledningsvis følger man Peter Wessels opvækst i Trondheim, og efter hans ankomst til Danmark får han efter nogen tid hyre på et slaveskib som yngste mand. Læseren får en detaljeret beskrivelse af livet om bord, de mange dødsfald, rejsens varighed etc.

I forbindelse med beskrivelsen af krigen giver forfatteren en udmærket rundtur blandt de forskellige styrker, som udgør ven og fjende under Den store nordiske Krig. Hermed får læseren også baggrunden for den voldsomme forøgelse af de svenske besiddelser, som omfatter det nuværende Finland, Estland, Letland, Litauen, dele af Polen og Nordtyskland. Der er en særdeles god beskrivelse af krigerkongen Karl XII, hans nederlag ved Poltava og hans ufrivillige eksil hos tyrkerne i årevis.

Hermed er scenen sat for den dansk-norske flådes krig for at vinde de tabte områder tilbage fra Sverige. Samarbejdet mellem de allierede går ikke godt. Til gengæld går det godt for den unge mand, Peter Wessel, som omsider får kongelig bevågenhed og bliver optaget som søkadet. Hans ambitioner fejler ikke noget, og han er manden, som på et tidligt tidspunkt bliver kendt for "at skaffe resultater". Det giver hurtige advancementer, men det giver også intern strid i søofficerskorpset, og Wessel står centralt placeret i mange intriger. Han har således både venner og fjender blandt admiralerne. På et tidligt tidspunkt får kongen kendskab til ham, og det udnytter Wessel. I 1716 bliver han adlet under navnet Tordenskiold.

Bogen bringer læseren lidt tættere på personen Tordenskiold end andre bøger har gjort. Selv om han er vor største søhelt, er han absolut ikke uden fejl, men han er – om nogen – en handlingens mand. Han er ærekær og ambitiøs, og mange af hans handlinger udspringer af personlig vinding og ikke af at følge militære ordrer eller en given planlægning. Han er opfarende og grov over for sine besætninger og bekymrer sig ikke om tab eller overbordfaldne iblandt dem. Besætningerne ved imidlertid også godt, at deres skibschef er en dygtig sømand, som kan manøvrere et sejlskib under såvel kamphandlinger som i storm.

Søofficerernes økonomi er ganske interessant at følge. Kongen havde utilstrækkeligt med penge efter mange års krig, så prisepenge og lønninger faldt ikke hver måned, og måske skulle man vente i årevis på at få sine tilgodehavender.

Man ved ikke så meget om den duel, som i 1720 kostede Tordenskiold livet, men de kendsgerninger, der er, bliver serveret for læseren. Det er en ganske spændende bog, som er en hyldest til Tordenskiold, men som også giver en karakteristik af hans mindre belyste og svage sider.

Bogen rummer tillige et appendiks om

- bobehandlingen af Tordenskiolds bo efter hans død,
- en kort kronologi fra 1697 til 1720,
- en udmærket ordforklaring, blandt andet med maritim terminologi,
- en række gode kort,
- noter og henvisninger,
- en litteraturfortegnelse og
- et navneregister.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

”Nazisabotørerne – angrebet på Amerika” af Michael Dobbs. Udgivet af Informations Forlag den 18. maj 2011. 364 sider illustreret. Pris kr. 349.

Forfatteren er reporter for Washington Post og blandt andet forfatter til en bog om Cuba-krisen fra samme forlag. Bogen er interessant og breder sig faktisk over en lang række specielle emner med relation til Den anden Verdenskrig. Hovedhistorien er en beslutning i det tyske Abwehr under admiral Canaris om at sende tyske sabotører til USA for at sabotere den amerikanske krigsindustri, som i 1942 er begyndt at true de tyske operationer. Hvem er nærliggende at bruge? Det skal være folk, som kan vise sig i det amerikanske samfund uden at vække opsigt. Øjnene falder på de store grupper af tyske emigranter, specielt omkring Chicago, hvoraf mange er organiseret i ”Bund”, som er en nazi-venlig organisation. Nogle af medlemmerne er vendt tilbage for at tjene ”Führer und Vaterland”.

Valget som leder til at udpege velegnede emner og tillige til at stå for uddannelsen er en ren katastrofe. En ubegavet, brovtende tysk-amerikaner, som finder frem til en broget skare af lige så uduelige tysk-amerikanere, og det i sig selv er ganske underholdende læsning. De bliver samlet på en gård uden for Berlin, hvor de lærer om sprængningsteknik, kodemeddelelser og andre nyttige ting.

Næste fase er at få dem til USA. En meget modvillig admiral Dönitz finder to ubåde, som under afbræk fra deres operationer i Nordatlanten kan sætte grupper af i henholdsvis New York og i Florida. Skildringen af ubådsoverfarten for de 8 agenter er spændende læsning. En af ubådsgasterne får blindtarmsbetændelse, og det er måske ikke det smarteste sted at blive syg. Den ene agentlandsætning går glat, men under den anden landsætning er ubåden ved at blive opdaget. Ubåden går på grund og kan ikke selv komme fri. Det lykkes dog for ubådschefen at bringe ubåden flot i løbet af natten efter skiftet fra ebbe mod flod. Inde på land kan man se ubåden, høre den og lugte dieselolien.

De håbløse agenter har levet under den tiltagende nød i Tyskland, og de er meget, meget glade for deres kontantbeholdning på \$180.000, som de begynder at bruge løs af. Ikke alle bogens hændelser skal røbes her, men de 8 agenter bliver alle pågrebet af FBI. For FBI-chefen, J. Edgar Hoover, er det en gunstig lejlighed til at promovere sig selv og FBI – især på bekostning af de øvrige organisationer, som US Coast Guard, US Navy og US Army, som alle er involverede.

Næste tema i bogen er det juridiske, som forfatteren har gjort meget ud af. Hele sagen er jo på ”præsidentniveau”, og problemerne er, kort beskrevet, at præsidenten jo i en

krigssituation kan stramme "retfærdighedsbegrebet". To sager fra henholdsvis Den amerikanske Borgerkrig og Den amerikanske Uafhængighedskrig kommer til at spille en rolle. Er USA i en sådan situation, at de civile retsmyndigheder ikke kan fungere? Hvis det er tilfældet, så kan præsidenten indføre militære retter. (Der trækkes så i øvrigt paralleller til 11. september 2001). I USA var man i 1942 interesseret i presseomtale af sagen mod agenterne, for den kunne bringe befolkningen "op på mærkerne" i relation til faren fra spioner og agenter. I Storbritannien havde man den modsatte holdning. På grund af censur var der kun særdeles begrænset omtale af sager, hvor fremmede agenter blev hængt. Detaljer måtte vente på offentliggørelse til efter krigen. De tyske agenter var gået i land iført tyske uniformer. Var de militært personel? Det fik betydning for amerikanske agenter "i civil" bag de tyske linier senere i krigen. I den aktuelle sag i USA blev det prøvet ved højesteret, om den militære domstol arbejdede på et legalt grundlag. Inden da havde præsidenten truffet sin afgørelse om henrettelsen af dem. Bogen har nogle fine juridiske nuancer.

I afslutningen takker forfatteren Timothy Mulligan "for at have hjulpet mig til at forstå en tysk ubåds funktions- og operationsmåder". Denne viden er ikke blevet viderebragt til oversætteren, som i kapitlet om ubådsoverfarten bolttrer sig i fejloversættelser, misforståelser, selvopfundne udtryk og unødigt komplicerede forklaringer. At "dybdebomber" omtales som "dybvandsbomber" er normalt. Her er de blevet til noget endnu mere eksotisk, nemlig "dybhavsbomber". RAF kastede bundminer, men det er her blevet til "flydeminer". Ubådens "udkig" omtales som "spejder". Når ubådschefen i den engelske udgave råber "All hands forward" for at få besætningen ud i forskibet, så står der i den danske udgave: "Alle hænder frem"! Torpedoenne ligger åbenbart på "kimingen". For en sømand er "kimingen" polulært sagt grænsen for, hvor langt han kan se (ofte fejlagtigt omtalt som horisonten). I stedet for at skrive at man kan pejle et radiosignal fra en ubåd, skriver han lidt mere omstændeligt, at "ved at indtegne kilden til signalerne fra adskillige punkter langs kysten var monitorerne i stand til at bestemme ubådens position..." Endelig er det lykkedes for forfatteren eller oversætteren at blande søslagene i Coral Sea og ved Midway sammen. Det var ikke hangarskibsbaserede fly fra Coral Sea, som sænkede fire japanske hangarskibe ved Midway. Der er et halvt Stillehav imellem.

Under den militære retssag får oversætteren Washingtons chef for militærpolitiet, som er brigadegeneral, til også at være "generalmarskal", som formentlig dækker over hans politimyndighed. I noterne fremstår en efterretningsrapport som en "intelligensrapport". En "Captain" (US Navy) (på dansk "kommandør") oversættes til kaptajn, og det er jo ganske almindeligt, og det sker også her. Den katastrofale oversættelse skæmmer en ellers ganske udmærket og læseværdig bog, som omhandler en relativ ukendt, men betydningsfuld hændelse under Den anden Verdenskrig.

Bogen er forsynet med omfattende noter, forkortelsesliste og bibliografi.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"The Pacific – helvede ventede bag det næste hav" af Hugh Ambrose. Udgivet af Borgens Forlag den 28. februar 2011. 572 sider illustreret. Pris kr. 399 (vejledende).

Umiddelbart inden "HBO-Miniserien" i DR TV havde premiere udkom bogen, som danner grundlaget for de 10 filmafsnit om krigen i Stillehavet. Man følger fire "Marines" og en hangarskibspilot i US Navy meget tæt fra krigen start til dens afslutning. Det er først og fremmest en hyldelse til "the grunt", den menige i det amerikanske marinekorps, men på trods af beskrivelser af ufattelige lidelser fænger bogen ikke rigtigt. Det bliver en lang opremsning af skiftevis kedelig træning og lejrliv afbrudt af voldsomme og fanatiske japan-

ske selvmordsangreb. Der er ingen tvivl om, at forfatteren har udført et meget omfattende og grundigt researcharbejde.

Som sædvanlig mangler der en kærlig hånd til at tage sig af oversætterens manglende faglige militære kundskaber. Fordi det hedder "searchlight" på engelsk, behøver det ikke at blive kaldt et "søgelys" på dansk. Det hedder faktisk en "projektør". "Søgefly" hedder i den militære virkelighed "recognosceringsfly." Ordet "captain" bliver som sædvanligt oversat til skiftevis skibschef, kommandør og kaptajn, men oversætteren vælger selv helt frit, hvornår det betyder hvad. Der er også lidt problemer med betegnelser så som "loft" og "køkkener", som ikke rigtig findes på skibe. Når det anføres at hangarskibet USS Enterprise er ved at brække midt over er det formentlig søerne, som brækker ind over flyvedækket i det dårlige vejr.

Som nævnt er bogen en hyldest til marinekorpsets indsats, og meget af bogens stof indeholder tendentiøse betragtninger i retning af, at US Army jo ikke lavede noget særligt, og at MacArthurs strategi var fejlagtig. Den enkelte "marine" har jo svært ved at danne sig et overblik fra sin lokalitet, men en enkelt af bogens hovedpersoner er lidt tættere på. Han er sammen med MacArthur ved krigens start på Phillippinerne og bliver taget til fange af japanerne på Corregidor. Efter en længere periode i fangenskab flygter han ud i junglen og bliver "guerillaleder" i den lokale modstandsbevægelse. Derfra bliver han hentet til Australien og sat til at planlægge den kommende invasion af øgruppen. Her er nogle ganske interessante betragtninger om relationerne til MacArthur og US Army.

Den pågældende officer, som ved krigens slutning bliver oberst og sendt til Kina for at organisere de japanske styrkers hjemtransport, bliver opsøgt af to indignerede japanske embedsmænd, som takker obersten for sin indsats med at holde kineserne fra japanerne på dette tidspunkt. De får meget røde ører, da obersten i klare vendinger giver dem sit syn på japanere og sine erfaringer fra et langt ophold i en japansk fangelejr.

Bogen er på sin vis en god skildring af Stillehavskrigen, men det er ikke lykkedes for forfatteren at fænge læseren. Tilsvarende gjorde sig også gældende for TV-serien, som på ingen måde kunne måle sig med "Band of Brothers", som var forbilledet.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

"Royal Castles during the 14th Century" af Vivian Etting. Udgivet den 7. februar 2011 af Syddansk Universitetsforlag. 217 sider illustreret. Pris kr. 298.

Der er tale om et videnskabeligt værk på engelsk. Bogen har undertitlen "*An Analysis of the major Royal Castles with special Regard to their Functions and Strategic Importance*", og den indgår tillige i Nationalmuseets udgivelsesrække som "*Publications of the National Museum, Studies in Archaeology and History Vol. 19*".

Forfatteren er ekspert i 1300-tallet, og det er en enorm viden, som ligger til grund for denne bog. Hendes beskrivelse er bygget op omkring kongemagten, og hun viser en sammenhæng mellem borgenes placering og kongens magt. Beskrivelsen af borgene dækker også den del af Danmark, som lå øst for Øresund, og der er desuden medtaget oplysninger omkring tilsvarende byggerier i Norge, Sverige og Nordtyskland for at vise, hvor inspirationen var kommet fra. Der er også enkelte afstikkere til Wales, England og Frankrig.

Kongemagten var direkte afhængig af borgene. Det var herfra magten blev udøvet, og her var de administrative centre i landet. Samtidig lå borgene inde med store lagre af fødevarer, som skulle bruges ved belejringer og krigsførelse. Jyderne har deres egen beskrivelse i bogen. Kongemagten har i 1300-tallet haft det svært med at holde styr på jyderne – og især at få dem til at betale skat!

Nyt fra bogfronten •

Læseren får indsigt i livet på borgene, hvorledes de blev bygget og drevet, og hvorfor de blev bygget netop der, hvor de ligger. Hermed introduceres læseren også til problemer omkring belejring, udholdenhed, hærenes mobilitet, finansiering af kampagner etc. Bogen er forsynet med et meget stort antal flotte billeder og tegninger.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

Beretning om Det Krigsvidenskabelige Selskabs virksomhed 2010-2011

Det Krigsvidenskabelige Selskabs generalforsamling den 2. maj 2011.

Beretningen omfatter:

- Tildeling af vandrepræmie
- Belønning af bedste artikel i Militært Tidsskrift og
- generalforsamling.

Tildeling af vandrepræmie

Bestyrelsen besluttet sig at lade: **Orlogskaptajn Niels Christian Skoust** modtage den af generallæge S. Trier skænkede vandrepræmie for 2010 i form af et indbundet eksemplar af "Exercerreglement for Det Kongelige Danske Infanterie" autoriseret af Hans Majestæt Kong Frederik VI den 28. januar 1821. De indstilles for arbejdet: "**Om at lære at lære**". Specieafhandlingen er udført som et led i gennemgangen af VUT II/L-STK 2009-2010.

Orlogskaptajnen har arbejdet meget vedholdende og undersøgende med sit speciale: Om at lære at lære. Han har udarbejdet et meget selvstændigt speciale, indenfor et fagligt felt, der ikke er en del af kernefagligheden på uddannelsen. Både valg af fagligt felt og teori afspejler et fagligt vovemod og en intellektuel nysgerrighed. Specialet undersøger, hvordan refleksion som personlig kompetence kan udvikles i forbindelse med praktikforløbene i uddannelsen af tekniske officerer i søværnet. Valget af problemstilling relateres eksplicit til en central problemstilling for uddannelserne i forsvaret, men orlogskaptajnen demonstrerer i sit speciale, at han kan almengøre denne problemstilling. Resultaterne har interesse for alle uddannelsesinstitutioner, der arbejder med at lære de studerende at lære.

Motivering for anerkendelse af speciale: Casen er velvalgt, og den åbner op for at fokusere på problemstillingen teori-praksis og refleksion i forbindelse dermed. Specialets valg af teori er selvstændigt, og der er god sammenhæng mellem problemformulering, metode og teoretiske referencerammer. OK har valgt den systemiske tilgang, og han bruger denne tilgang nuanceret og viser, at den rummer potentialer til at belyse problemstillingen på en ny og frugtbar måde.

Sproget er klart og præcist, og der gives løbende eksplicitte og præcise definitioner og afgrænsninger af de anvendte grundlæggende begreber. OK demonstrerer en høj grad af refleksion over eget udgangspunkt og valg af design og metode.

Orlogskaptajnen har arbejdet ihærdigt og undersøgende, og specialet er et frugtbart produkt af hans ønske om at lære at lære.

Belønning af bedste artikel i Militært Tidsskrift

Valget af årets skribent i Militært Tidsskrifts årgang 139 er faldet på Qasim Ali Sikanders artikel: **Taliban: Afghansk Nationalisme** fra Militært Tidsskrift nr. 1, 2010. Der er tale om en interessant og velskrevet artikel, som belyser baggrunden for Talebanbevægelsens pashtun-centrerede politik som man førte indtil invasionen i 2001. Artiklen omhandler et emne, som kun sjældent er oppe i medierne, nemlig den pashtunske indflydelse på Tale-

Beretning om Det Krigsvidenskabelige Selskabs virksomhed 2010-2011 •

bans unikke version af Islam. Sikander argumenterer gennem Afghanistans tidligere historie for det faktum, at Taliban-regimet kan ses som det seneste skud på stammen af en lang række afghanske herskere, som fortrinsvist er pashtunske nationalister. Artiklens forfatter gives prisen som årets artikel på grund af sin interessante vinkling og emnets relevans i forbindelse med en aktuel dansk militær operation.

Generelt

I det forløbne år har bestyrelsens arbejde været samlet omkring emnerne:

- Tilrettelæggelse og gennemførelse af foredragsrækken 2010/2011.
- Rekruttering af nye medlemmer og udbygning af Selskabets hjemmeside.
- Etablering af læsekredse.
- Udgivelse af Militært tidsskrift.

Derudover har bestyrelsen påbegyndt et arbejde omkring fornyelse af selskabets profil, hvilket jeg vil vende tilbage til senere.

Foredragssæsonen

Foredragssæsonen 2010-2011 har haft følgende på programmet:

- Flåden og Søværnets rolle i dansk sikkerhedspolitik gennem 500 år ved Orlovshistoriker H.C. Berg.
- "Fremtidens forsvar set i forsvarschefens perspektiv ved forsvarschef, general Knud Bartels.
- Erfaringer med NRF-14 ved chefen for Hærens Operative Kommando, generalmajor Agner Rokos.
- Governance led operations i COIN ved institutchef Ole Kværnø, tidligere Chief Governance /RC(S/SW) ISAF Afghanistan
- "Mediernes syn på Forsvarets kommunikation og kultur, hvad udspringer det historisk af og hvor rammer det stabsofficeren" ved Journalist Charlotte Aagaard, Information Ph.d. kandidat Jeppe P. Trautner, oberst Hans Christian Mathiasen, 2. brigade.

Alle foredrag har været rimeligt besøgt, om end det dog stadig ikke i fuldstændig passende omfang står mål med de økonomiske og tidsmæssige ressourcer, som foredragsudvalget lægger i arrangementerne. Selskabet har derfor besluttet at iværksætte en omlægning af foredragene for at gøre disse mere tillokkende og besøgte. Foredragsudvalget arbejder p.t. med en række nye initiativer, som snarest vil blive offentliggjort i tidsskriftet.

PR og Hverveudvalget

Siden sidste års generalforsamling har udvalget koncentreret sig om initiativer, der er et produkt af selskabets undersøgelse gennemført i 2008, og derfor lige som i det foregående år har været følgende:

- Tiltrække nye medlemmer og fastholde nuværende medlemmer, idet fokus især retter sig imod gruppen af unge officerer i forsvaret.
- Tiltrække nye medlemmer fra gruppen af C300 og C400 i forsvaret.

Beretning om Det Krigsvidenskabelige Selskabs virksomhed 2010-2011 •

- Skabe grundlag for flere KVS aktiviteter uden for Storkøbenhavn.
- Videreudvikle KVS webside.
- Undersøge muligheden for at etablere samarbejde med andre organisationer.
- Opstarte pilotprojekt – Battle Field Tour.

For at tiltrække nye medlemmer, samt selvfølgelig fastholde de nuværende, ses det at være af afgørende betydning, at aktiviteter som foredrag ikke kun gennemføres i København. Dette forhold berørte jeg også under sidste års generalforsamling. Jeg har derfor sendt et brev til en række af forsvarrets chefer i provinsen med det formål at få deres støtte til at revitalisere selskabets kontaktpersonsordning, idet en lokal kontaktperson er en forudsætning for at kunne arrangere foredrag i lokalområdet. Selskabet har fået en række positive tilkendegivelser på dette initiativ, og jeg håber på den baggrund, at vi kan få arrangeret et antal foredrag i de enkelte landsdele i den kommende sæson.

Selskabet har indrykket en annonce i personalebladet Forsvaret, med det formål at rekruttere nye potentielle medlemmer blandt C300 og C400. I annoncen er der et tilbud til nye medlemmer i denne personelkategori, om fuldt medlemskab for ½ kontingent i 2011.

Resultaterne af disse to initiativer kan ikke opgøres på nuværende tidspunkt, men bestyrelsen vil nøje følge udviklingen i det kommende år.

Bestyrelsen overvejer til stadighed hvorledes selskabets webside kan udvikles. Selskabets Webmaster har som annonceret sidste år nu igangsat debatforum på selskabets webside. I december nummeret af militært tidsskrift nævnes debatforum i lederen, ligesom der umiddelbar efter lederen er et lille indlæg om websiden med debatforum, medlemsinformationer m.m. Den første debat er skudt i gang, men kun tiden vil vise om det bliver en succes. Jeg kan således kun opfordre selskabets medlemmer til aktivt at tage del i debatten, herunder også starte nye debatemner op, på selskabets hjemmeside.

Bestyrelsen har undersøgt muligheden for at samarbejde med andre interesseorganisationer, m.h.p. at bruge muligheden for gensidig rekruttering af medlemmer. Der er i den forbindelse truffet en aftale med Militærteknisk Forening under Ingeniørforeningen i Danmark, således at selskabernes medlemmer, indledningsvis i en forsøgsperiode på et år, vil kunne deltage i hinandens arrangementer for medlemspris – normalt gratis.

Officerernes Netværk i Erhvervslivet (ONE) har endvidere reklameret for Selskabet og dets aktiviteter med en mail til medlemmerne og endvidere givet tilsagn om at reklamere for selskabet på et medlemsmøde.

Det er bestyrelsens overbevisning, at der også skal nye initiativer til. Det er derfor besluttet at gennemføre selskabets første Battle Field Tour, der går til Arnhem og Nijmegen i perioden 22. – 25. september 2011, hvor der bliver mulighed for at opleve historiens vingesus fra Operation Market Garden i september 1944.

Turen til "Market Garden", der som bekendt fandt sted i perioden 17. – 25. september 1944, gennemføres med fokus på 1st British Airborne Division landsætning ved Arnhem. Der planlægges på en tur over 4 dage med turistbus, med 2 hele dage i området. Med 50 personers deltagelse og en pris på 3000 kr., vil turen være udgiftsneutral for selskabet. Turen gennemføres derfor kun med minimum 30 deltagere, med det formål at minimere et evt. tab for selskabet. Busturen starter i København, men der vil selvfølgelig være opsamlingssteder på Vestsjælland, Fyn og Midt-/Sydjylland hvis det efterspørges.

Beretning om Det Krigsvidenskabelige Selskabs virksomhed 2010-2011 •

Da dette som før nævnt er et pilotprojekt, vil graden af succes afgøre om Selskabet efterfølgende vil påtage sig at arrangere flere sådanne ture. Interesserede tilmelder sig ved at sende en mail til Kaptajn Nikolaj Lundsteen.

Læsekredsen

I den igangværende sæson er der oprettet 4 læsekredse af 5 medlemmer. I denne sæsons læsekreds indgår følgende titler:

- **Target: Patton**, af Robert K. Willcox.
- **Kvindernes Krig**, af Anne-Cathrine Riebnitzsky.
- **Vi Slår Ihjel – og lever med det**, af Lars Reinhardt Møller.
- **Mytteriet**, af Kurt Lindholm.
- **Krig**, af Sebastian Junger.

Sammensætningen af årets bogpakke, har fortsat hensynet til konklusionerne fra selskabets spørgeskemaundersøgelse i 2008, således at der også i dette års læsekreds er en større variation i bøgernes tilgængelighed.

Læsekredsen har igen tilstræbt, at hvert medlem skulle have rådighed over bøgerne i ca. to måneder. Da dette års læsekreds blev igangsat primo april, vil den sidste bog, som er til ejendom, modtages umiddelbart før jul.

Bestyrelsen valgte at fastholde beløbet på 200 kr. for deltagelse i læsekredsen 2011.

Læsekredsen er fortsat et meget attraktivt tilbud for medlemmerne, som Bestyrelsen har til hensigt at fastholde.

Selskabet vil annoncere næste års læsekreds i efterårsnummeret af Militært Tidsskrift.

Militært Tidsskrift

Tidsskriftets 2010 årgang bestod af fire numre, hvoraf to var temanumre. Disse var nummer to, som omhandlede Kina og nummer tre, som på baggrund af Søværnets 500-års jubilæum havde den danske flådemagt som tema. Årets to øvrige numre var uden for tema, hvilket bl.a. kunne lade sig gøre pga. et ikke ubetydeligt antal læsergenererede indlæg. Spredningen i artiklernes emnevalg er god. Det er håbet, at det fremover i endnu højere grad kan lade sig gøre at kombinere temanumre med en vækst i antallet af ikke-bestilte artikler. Det kan med tilfredshed konstateres, at der tillige udspiller sig en omfattende anmeldervirksomhed i bladets spalter. Redaktionen har også i år udført et betydeligt arbejde og takkes varmt derfor.

Prisopgaveudvalget

Selskabet har i det forløbne ikke udskrevet opgaver. Bestyrelsen har flere gange - bl.a. i forbindelse med drøftelser om hjemmesiden - drøftet, om selskabets eksisterende logo burde fornys.

Prisopgaveudvalget har derfor besluttet at indstille til bestyrelsen, at der udskrives en konkurrence om et nyt logo til Det Krigsvidenskabelige Selskab.

Når bestyrelsen har godkendt prisopgaveudvalgets indstilling, vil de nærmere detaljer blive bekendtgjort i tidsskriftet og på selskabets hjemmeside.

Regnskab og kontingent

Generalforsamlingen godkendte regnskabet samt forslag til kontingent for år 2011, hvilket vil sige:

- **360,- kr. for fuldt medlemskab om året og 180,- kr. for pensionister om året.**
- **Abonnement på Militært Tidsskrift 250,- kr. om året.**

Selskabets bestyrelse efter generalforsamlingen den 3. maj 2010:

Kontreadmiral Nils Wang	Major M.M.S. Erichsen
Generalmajor P. Ludvigsen	Major C. Haines
Kommandør H. Ryberg	Kaptajn N. Lundsteen
Seniorrådgiver V. Lemche	Kaptajn M. Velin Hansen
Major M. Diemar	Kaptajn L.J. Knudsen
Major M. Sparrested	Kaptajn M. Thomsen
Suppleanter:	
Oberstløjtnant Kenneth Pedersen	Orlogskaptajn Morten Arendrup
Major Lars Mouritsen	
Major Timm W. Larsen	
Revisorer:	
PL-R Ib C.F. Petersen	Major Niels-Christian Levin Hansen
Revisorsuppleant:	
Orlogskaptajn Jannik Taanum Andersen	

Bestyrelsen er efterfølgende konstitueret som følger:

Formanden for selskabet:	Kontreadmiral Nils Wang
Sekretær for selskabet:	Kaptajn M. Velin Hansen
Foredragsudvalget:	
Formand:	Kommandør H. Ryberg Major C. Haines Major M.M.S. Erichsen Major M. Sparrested
P.R.- og Hverveudvalget:	
Formand:	Major M. Diemar Kaptajn N. Lundsteen Seniorrådgiver V. Lemche
Prisopgaveudvalget:	
Formand:	Generalløjtnant P. Ludvigsen Kontreadmiral Nils Wang
Formanden for læsekredsen:	Kaptajn L.J. Knudsen
Selskabets kasserer:	Orlogskaptajn B. Åxman
Selskabets ekspedition:	Overassistent Anette Greve
Medlemssekretær:	E.J. Haagenzen
Chefredaktøren for Militært Tidsskrift:	Niels Bo Poulsen, PhD.
Redaktionssekretæren:	Orlogskaptajn Niels Ulrik Bagge
Kontaktperson til Hjemmesiden	Kaptajn L.J. Knudsen Kaptajn M. Thomsen

Af hensyn til tidsskriftets ensartede fremtræden og forenkling af redaktionsprocessen bør manuskripter, der sendes til *Militært Tidsskrift*, være udformet i overensstemmelse med nedenstående retningslinjer:

Manuskripter afleveres elektronisk (som vedhæftet fil på e-mail eller FIIN, alternativt på diskette). Illustrationer i form af figurer, tabeller eller lignende afleveres desuden i hard copy. Så vidt muligt skrives teksten i Word, Arial 12 pkt. med halvanden linjeafstand. Såfremt teksten er skrevet i et andet program, anføres programmets navn. Der skrives *uden* fast højremargin og *uden* orddeling. Under artiklens titel anføres forfatterens titel, navn og tjenestested. Dog gives boganmeldelser ingen titel, men indledes med bogens bibliografiske reference (se eksempel nedenfor); anmelderens titel, navn og tjenestested anføres efter anmeldelsen.

Afsnitoverskrifter (mellemrubrikker) skrives med **fed** skrift og nummereres ikke. Benyt højst to niveauer af mellemrubrikker. Såfremt der benyttes to niveauer, skrives mellemrubrikken i 2. niveau i *kursiv*. Der foretages ikke indrykning af første linje i nyt afsnit efter mellemrubrik eller efter figurer og tabeller samt længere citater. Ved alle andre nye afsnit begynder teksten ved første tabulatorstop. Der er ikke blank linje mellem afsnit.

Citater på mindre end fire linjer skrives som løbende tekst. Længere citater rykkes ind og skrives med blank linje før og efter citatet. Efter indrykning på grund af citatet begynder teksten ved venstre margin. Kursivering og understregning bør begrænses mest muligt. Det samme bør anvendelsen af militære forkortelser. Første gang en forkortelse (bortset fra alment kendte som EU, NATO og lignende) anvendes, bør den forklares i en efterfølgende parentes. Anvendte forkortelser er: osv., dvs., mv., jf. bl.a. I løbende tekst skrives pct. (ikke %). Skriv 1990'erne (ikke 1990erne). Der kan anvendes enten grammatisk kommatering eller "nyt komma", blot bør det være konsekvent.

Noter placeres som fodnoter, ikke slutnoter. Der benyttes enkelt linjeafstand i noter. I noter kursiveres bogtitler og tidsskriftsnavne. Artikelstitler sættes i anførselstegn. Forfatterens titel/grad medtages ikke.

Eksempler på noter: Poul Kiærskou, "Forberedelse til indsættelse af i den internationale mission". *Militært Tidsskrift*, nr. 4, 2003, pp. 558-566. Michael Howard, *Den Første Verdenskrig*. København: Borgen, 2004, p. 17. Friis Arne Petersen, "The International Situation and Danish Foreign Policy 2003" i Per Carlsen and Hans Mouritzen (eds.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2004*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2004, pp. 5-24.

I en note, der henviser til litteraturen i en umiddelbart foranstående note skrives: Ibid. efterfulgt af sidetal. Henvises der til en tidligere note, skrives forfatterens efternavn efterfulgt af op.cit., der igen følges af sidetal.